

Павлодар облысының мәдениет басқармасы
С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана

*«Бір ел – бір кітап» – 2011
Аймауытов Ж. «Ақбілек»*

Жүсіпбек Аймауытов

Библиографиялық көрсеткіш

2-ші басылым, толықтырылған

Павлодар, 2011

УДК 821.512.122 (092)
ББК 84 Қаз-91
Ж 90

Жүсіпбек Аймауытов: Библиографиялық көрсеткіш. Жусупбек
Ж 90 Аймаутов: Библиографический указатель / С. Торайғыров атындағы
ОӘҒК. ООУНБ им. С. Торайғырова. – Павлодар: ЭКО, 2011. – 164 б.,
қазақша, орысша.

ISBN 9965-08-495-5

УДК 821.512.122 (092)
ББК 84 Қаз-91

ISBN 9965-08-495-5

© С. Торайғыров атындағы ОӘҒК, 2011

Жүсіпбек Аймауытов

Жазылмас жарақатын жылдар емдер
Жоқтаусыз қалмайды әсте шын кемеңгер!
«Тоздырған топырағын топан із жок,
Көз жұмған бұл арада кім?» демендер.

Уақыттың уын бекер ішіп пе еді?..
Келіндер, бақтарыңнан түсіп бері!
Дарынды дархан елдің жатыр мұнда,
Ар ұлы – Аймауыттың Жүсіпбегі!

Жазушы, ақын, сыншы, ұстаз әрі...
Қайнаған қасіреттің мыс қазаны!
Кетіпті шерін бірақ тарката алмай,
Жетіпті бір басына ішкі азабы!..

Күйғандай өзеуреген өртке жасын,
Қиынға қайрап салса «Қартқожасын» –
Үмітін Тұлпар-жырға үкі қылып,
Кара нар – кара сөзге артты азасын!

Жазықсыз жапа шеккен «Ақбілегі!»
Ақ жүрек, ақ көңілі, ақ тілегі!..
Жауының табанына тапталғанда,
Жанының түпкірінде жатты кегі!

Азабын, азарын да, ыза-кегін, жас-кәрі,
Жүз құбылған қыз әлемін
Сыйғызған сиқырлы өнер сарайында –
Қаһарлы Қағидасын бұзады өлім!..

Пенденің Патшасынар пақыр-езі,
Ішінде сол Сарайдың жатыр өзі!
Бақыттың баяндысы назданса да,
Уақыттың кез болды, әттен, қатыгезі!

Қатыгез Уақыттың зерегі боп,
Қалдырған зиялыға дерегі көп...
Ойлаңдар «Қарасөздің қағбасы» деп!..
Қоймандар! Құлпытастың керегі жоқ!

Әбдіраштың Жарасқаны

АЛҒЫ СӨЗ

...Асқар таудың өлгені-
Басын мұнар шалғаны...
Қара жердің өлгені-
Қар астында қалғаны.
Өлмегенде не өлмейді?
Жақсының аты өлмейді,
Әлімнің хаты өлмейді! –

деп, Бұқар жырау айтқандай, – әр елдің, әр халықтың рухани, мәдени, тарихи құндылықтары бар. Ол құндылықтар қаншалықты көне болса, оның зерттелу тарихы да соншалықты тереңге барады. Қазақ елі бай ел. Оның ішінде, Ертіс өңірі – мәдениет пен тарихқа, әдебиетке бай өлке.

2007 жылдан бастап ҚР Мәдениет және ақпарат Министрлігінің қолдауымен ҚР Кітапханалық Ассоциациясы мен ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының бастамасымен «Бір ел – бір кітап» акциясы ұйымдастырылуда. Бұл жобаның мақсаты – оқуды жандандыру жөніндегі бағдарламаны дамыту, сауаттылық пен оқу мәдениетін қолдау, рухани мұраны сақтау, ана тіліне деген қамқорлықты күшейту, сондай-ақ, жастарға адамгершілік және патриоттық тәрбие беру.

Кезекті **«Бір ел – бір кітап»** акциясына жерлесіміз, көрнекті жазушы, ақын, драматург, публицист, сыншы, аудармашы Жүсіпбек Аймауытұлының «Ақбілек» романы таңдалды.

XX ғасыр басында алмасқан қоғамдық құрылыстар мен жіктелеген екі дәуірдің шекарасында өмір сүріп, сол бір аласапыран заманның шындығын әдебиет тілінде үлкен суреткерлікпен бейнелеген қаламгердің бірі – **Жүсіпбек Аймауытов**.

Биыл қазақ елінің тәуелсіздік алып, дербес мемлекет болғанына жиырма жыл болды. Жүсіпбек Аймауытов шығармасын таңдау кездейсоқтық емес, тәуелсіздікті аңсап, қазақ халқының отаршылдық пен ауқатты топтар езгісіне қарсы тұрып, тәуелсіздік үшін күрес идеясын сусындатқан жазушы.

...«Ақбілек» романы ұлттың талайлы тарихын, қазақ өмірінің қиын да күрделі кезеңін, басты тұлғаның ауыр да сындарлы сәттерін тағы сондай нақтылы көрініс, шынайы оқиға, бедерлі бейнелер ар-

қылы көрсетіп, тақырып табиғатын, көркемдік-эстетикалық мұраттарды шебер де шешен, шынайы үлгіде баяндаған байыпты, тағылымды туынды шығарма болып саналады.

Қазақстан Республикасының Ұлттық кітапханасы «Қайта оралған қаламгерлер» Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, М. Дулатов, Ш. Құдайбердиевтердің шығармашылығы, өмірі мен қызметтеріне қатысты библиографиялық көрсеткіш құрастырып, тұңғыш рет 1994 жылы оқырман назарына ұсынған.

2004 жылы С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана Жүсіпбек Аймауытовтың 115 жылдығына арналған библиографиялық көрсеткіш құрастырды. Ал, биылғы жылы осы көрсеткіш толықтырылып, екінші рет шығарылып отыр.

Бұл құралға бірінші көрсеткіш жарыққа шыққаннан кейін жарияланған материалдар енгізілді.

Көрсеткішті жасауда библиографиялық құралдар, ҚР ҰАК, Ұлттық кітапхана, әл-Фараби атындағы ұлттық университет ғылыми кітапханасының электронды каталогтары, ҚР Ұлттық мемлекеттік Кітап палатасының басылымдары, С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың кітап қоры, анықтамалық-библиографиялық аппараты және басқа басылымдар пайдаланылды. Кейбір қазақ тіліндегі Ж.Аймауытов туралы материалдар арнаулы тақырыпты топқа жиналыстырылған.

Осы көрсеткіште филология ғылымдарының докторы, профессор, педагогика ҒА корреспондент мүшесі, ҚР ҰҒА академигі, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Ж.Аймауытовтың шығармашылығын тереңірек зерттеген ғалым Серік Қирабаевтың «Жүсіпбек Аймауытов» атты мақаласы және филология ғылымдарының докторы, профессор Рақымжан Тұрысбектің «Ақбілек» романына арналған «Ұлттық проза және «Ақбілек» әлемі атты мақалалары берілген.

Редакторлар, аудармашылар және рецензенттер есімдері алфавиттік көрсеткіште көрсетілген.

Көрсеткіш кітапхана, мұражай қызметкерлері, жоғары оқу орны және мектеп мұғалімдері, аспиранттар, студенттерге, жалпы Ж. Аймауытовтың шығармашылығымен танысқысы келетін барша оқырман қауымға арналған.

Бұл библиографиялық құрал туралы пікірлеріңізбен тілектеріңізді мына мекен-жайға жіберулеріңізді сұраймыз:

637000 Павлодар қаласы

Академик Сәтбаев көшесі, 104

С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың
ақпараттық – библиографиялық бөлімі

[http: www.pavlodarlibrary.kz](http://www.pavlodarlibrary.kz)

e – mail: [library@ pavlodar.kz](mailto:library@pavlodar.kz)

ЖҮСІПБЕК АЙМАУЫТОВ

XX ғасыр басында алмасқан қоғамдық құрылыстар мен жіктелеген екі дәуірдің шекарасында өмір сүріп, сол бір аласапыран заманның шындығын әдебиет тілінде үлкен суреткерлікпен бейнелеген қаламгердің бірі – Жүсіпбек Аймауытов. Ол қазақ халқының отаршылдық пен ішкі ауқатты топтың екі жақты езгісіне қарсы тәуелсіздік үшін күрес идеясымен сусындап, әдеби шығармашылығының төңкеріс тұсында бастады да, оны 20-жылдары айрықша дамытып жетілдірді. Ақын, драматург, прозашы, публицист, сыншы, аудармашы Жүсіпбек бұл кезде әдебиеттің көптеген жанрларында өнімді жұмыс істей жүріп, осы жанрлардың ұлттық әдебиетімізде орнығуына, шеберлік жағынан жетілуіне аса зор еңбек сіңірді. Қоғамдық дамудың бағыт-бағдары мен заманның қайшылықты сипаты жайлы кең толғанып жазды. Сөйтіп, ол азаттық, бостандық ұраны астында туған жаңа әдебиеттің көш бастаушыларының легінде болды.

Жүсіпбектің өміріне қатысты деректер де көп сақталмаған. Қазіргі бізге белгілі мәліметтер жазушының 1928 жылы Смағұл Садүақасовтың сұрақтарына берген жауабынан алынып жүр. Смағұлдың кейбір жазушылардың өмірі мен шығармашылығы жайлы жинаған анкетасы М. Әуезовтің архивінде сақталып, кейін Жүсіпбек ақталғаннан кейін ғана жарық көрді¹. Одан кейінгі бір қатар мәлімет С. Мұқановтың «XX ғасырдағы қазақ әдебиеті» (1932) кітабында келтірілген. Жазушы өміріне қатысты бұлардан басқа арқа сүйер деректер жоқтың қасы. Кейінгі жылдары Жүсіпбек ақталғаннан кейінгі жиналған мәліметтер арасында да оның өмірбаянын толықтыратын деректер көп емес. Жазушыны білетін адамдар да, жақын туыстары да бүгін аз қалған. Жас қалған балаларының белгілі жайларға қосары шамалы. Дегенмен бұрынғы мәліметтер, соңғы деректер, архив жаңалықтары, бірен-саран жазушыны білетін адамдардың естеліктері негізінде қазір Жүсіпбектің өмірі жайлы ұғым-түсініктің өрісі бірсыпыра кеңейіп қалды.

Жүсіпбектің туып-өскен жері – қазіргі Павлодар облысының Баянауыл ауданы. Жазушы өзі: «Қызылтаудың бауырындағы

¹ Қазақ әдебиеті., 1988, 23 желтоқсан.

Қараның адыры деген жерде Дәндебай ауылында тусам керек. Руым – Сүйіндік, оның ішінде Күлік, Айдабол. Күлік бір туысады. Сұлтанмахмұт Айдаболдан. Екеуіміз сегізінші атадан қосыламыз. Мәшһүр-Жүсіппен жетінші атадан қосыламыз» – дейді. Бұл жер бұрын Семей губерниясы, Павлодар уезі, Қызылтау болысының бірінші ауылы саналған. Қазір онда жазушы атында ауыл (бұрынғы «Қызылтау» совхозы) бар. Жүсіпбек осы жерде 1889 жылы (өз айтуы бойынша «сиыр жылы») туған.

Жүсіпбектің әкесі Аймауыт (жергілікті адамдардың айтуына қарағанда, шын аты – Оймауыт) бес ағайынды болған. Дәндебайдың бәйбішесінен Аймауыт пен Иса, тоқалынан Оспан, Абайылда, Әбдраман туған. Бәйбіше балалары кедей, тоқал балалары ауқатты болған. Оның үстіне Оспан орысша оқып, фельдшер мамандығын алған, әуелде мал дәрігері, кейін тілмаш, болыс болған адам.

«Исаның балалары Оспанның жылқысын бақты. Біз (Аймауыт балалары) тоқал тұқымының уақ балаларын оқытып, кебеже, шкафтарын істеп, апаларымыз алаша, буларын тоқып, орамалдарын, жастық тыстарын кестелеп, керегіне жарадық», – дейді Жүсіпбек.

Кедейліктің, жоқшылықтың зардабын тартқан Аймауыт балаларын «мал табуға» дайындаған. Ол оқу-білім қууды, көлөнер кәсібіне үйренуді «мал табудың» негізгі жолы деп ұққан. 15 жасқа дейінгі өмірін Жүсіпбек ауыл молдасынан оқуға арнайды. Әуелі Жүніс қожадан, содан кейін Шәймерден қожадан, Қожахмет молдадан, Қапар қажыдан, Мұхамеджан деген кісіден сабақ алып, жалпы саны 5-6 жыл ішінде ескіше едәуір білімін көтереді. Содан кейін аз уақыт өзі молдалық құрып, бала оқытады. «Қартқожа» романындағы бала молда бейнесінде жазушы өз өмірінің осы тұсын суреттеген.

Өстіп жүргенде Баянауылда орыс мектебі ашылып, Жүсіпбек 1907 жылдан бастап сонда барып оқиды. «Оспанның Серебрянников дейтін тілмашы мені тәуір көруші еді. Баянда соның үйінде жаттым. Баянда бір қыс оқып, екі бөлімін бітіріп, келер жылы Керекудегі (Павлодар) қазыналық ауыл шаруашылық (сельхоз) мектебіне барып, емтихан ұстадым», – дейді ол. Бірақ ауыл шаруашылық метебінде ұзақ оқи алмайды. Бір айдай ауыл шаруашылық жұмысына қатысып, одан кейін екі ай ғана оқуға мүмкіндік алған Жүсіпбек мектеп режимі

мен әділетсіздікке қарсы бой көтерген балалардың қатарында оқудан шығып қалады.

Осыдан кейінгі біраз уақытын ол ауылда бала оқытумен өткізеді. Баяндағы мектептің үшінші класында оқуын жалғастырады. Содан 1911 жылы Керекуге келіп, екі класта орыс-қазақ мектебіне орналасады. Әуелі сол мектепте, кейін интернатта білім алып, 1914 жылы Семейдегі мұғалімдер семинариясына түсіп, оны 1919 жылы бітіреді. Семинарияда Қ. Сәтпаевпен, М. Әуезовпен танысады, бірге оқиды.

Кедей семьяда туып-өсіп, жоқшылық астында үзіп-жұлып оқыған Жүсіпбектің есейген шағында білім алуы да оңайға түспеген. «Үйінен келетін көмек жоқ, өз еңбегімен күн көретін, – дейді оның бірге оқыған бір замандасы. Қалада тұратын ауқатты адамдардың малын күтетін, қорасын тазалайтын, суын әкеліп, отын жағатын. Оған ол намыстанбайтын да, ерінбейтін де. Қолынан келмейтін өнері жоқ оқушы болды. Ағаштан түйін түйетін шебер еді десе бір өтірігі жоқ. Біз сияқты жаз елге бармайтын. Қалада қалып қазақтың екі аяқты арбасын, киіз сүйегін (уық, кереге, шаңырақ) жасайтын, ер шабатын, домбыра жасайтын, етік тігетін. Өзі домбыра тартып ән салатын, ойынан өлең шығаратын, ол өлеңді өзі шығарған әнге қосатын»².

Жоқшылық қолып байлап, есейіп барып, қиыншылықпен оқыған Қартқожаның бейнесінде де Жүсіпбектің өз өмірінің көп фактылары қамтылған. Жүсіпбектің шығармашылықпен әуестенуі Семейде оқып жүрген кезінен басталады. Ол кезде жас қаламгер өлеңдер, газетке арнап шағын мақалалар, көркем өнер үйірмелеріне бір актылы пьесалар жазумен шұғылданады. Оның Алашордашылар ісіне тілектестік білдіруі, «Абай» атты журнал шығарысып, «Сарыарқа» газетімен қызметтес болуы да семинариядағы оқыған жылдарымен тұтас келеді. Осы басылымдар бетінде ол алғашқы әдеби туындыларын жариялайды.

Жүсіпбектің өзі айтуынша, оның туып өскен ортасы өнерге жақын болған. Оның болашақ жазушыға әсері де мол болған түрі бар. «Ақат ағам екеуміз де әрі молда, әрі етікші, ағашты, әрі шимайшы, әрі домбырашы, әнші болып өстік. Әкем домбыра тартушы еді. Ақатты

² Ақышев З. Жүсіпбек және оның «Қартқожасы» // Жұлдыз. – 1990. – № 8. – 185-186 б.

бес жасынан алдына алып отырып, домбыра тартып үйреткен еді. Бізден үлкен домбыра тартушы еді, хаттанушы еді. Бізге өлең, ән үйреткен екі апамыз еді. Қадыкеш деген үлкен апамыз өлең де шығарушы еді, ұзатылған қыз жолдастарына шығарған өлеңдерін ұрлап алып оқи беруші едік. Байы өлген қатындарға шешем (Батима) жыр шығарып, үйретіп отырғанын жас кезімде құлағым шалушы еді», – дейді ол, С. Садуақасовтың сұрақтарына берген жауабында.

Осындай ортада Жүсіпбектің әдебиетке құмарлығы ерте оянады. Ол алғаш өлең жазуын 13 жастағы кезінен санайды. «Дұғалық жазатын кішкене қара шолақ кітапшама тіленші шалға есігін ашпағап бір кемпірді, кішкене байталға мінбеймін деп әкесін ренжіткен қызды (ол Жәмікен апам ғой) өлең қып жазып қойғанымды әкем көріп, маңдайымнан иіскегені әлі есімде. Содан соңғы өлең жазғаным 19-20 жастар кезі болса керек. Бір бала молдамен айтысып, өлең жазғаным бар. 1912 жылы жазған өлеңдерім ескі дәптерімде әлі сақтаулы: Абайға еліктеппін. Ең алғаш басылған сөзім – 1913 жылы болса керек, бір ақымақ алып-сатардың болыс болам деп, елге бір мәсте шай апарып, елдің қулары болыс қоямыз деп, шайларын алдап алып, бос қайтқанын жазып едім. Бұл хабар «Қазақ» газетінде басылды.

Сол хабардың басылуы қалам ұстауыма үлкен себеп болды. 1916 жылы қазақтан жұмысшы алудың артынан пьеса жаза бастадым. Алғаш жазған 5 перделі пьесам (Нұрғали Құлжанов ұнатпаған соң) жарыққа шықпады», – деп жазды Жүсіпбек.

Жүсіпбектің творчествоға беріле жұмыс істеуі төңкерістен кейін басталады. Бұл кезде жаңа өкіметтің қоғамдық қызметтеріне араласады. Семинарияны бітірген соң (1919-1920 жылдар) Семей губерниялық Атқару комитетінің бөлім меңгерушісі, «Кедей таңы» атты газеттің редакторы болып істейді. 1920 жылы Коммунистік партияның қатарына кіреді (1922 жылы шығып қалған). Сол жылы күзде Қазақстан Советтерінің Құрылтай съезіне делегат боп қатысып, Қазақ АССР Орталық Атқару Комитетінің мүшелігіне сайланады, Қазақ АССР Оқу халық комиссарының орынбасары болып тағайындалады. Алайды бұл жұмыста Жүсіпбек ұзақ істемеген. 1921 жылы кезекті демалысынан кейін Орынборға қайтпай, Семей губерниялық оқу бөлімінің меңгерушісі қызметін атқаруға қалады, кейін «Қазақ тілі» газетінің редакторы болып

ауысады. Сол кездегі саяси жағдайдың ауырлығы Жүсіпбектің басшы қызметтер атқаруына, бір жерде тұрақтап жұмыс істеуіне мүмкіндіктер бермеген. 1922 жылдан ол мұғалімдікке ауысқан. 1922-1923 жылдары Қарқаралыда қалалық мектепте, 1923-1924 жылдары Орынборда халық ағарту институтында, 1924-жылдары Ташкент халық ағарту институтында, 1925-жылдары Орынбор әскери мектебінде сабақ берген. Осы жылдардың ішінде газет-журнал редакцияларында қосымша қызметтер атқарған, 1926-1929 жылдары Шымкент педагогикалық техникумында директор болған. 1929 жылы сол кездегі Қазақстан астанасы – Қызылордаға ауысып, «Еңбекші қазақ» газетіне қызмет істеуге барған. Бірақ кешікпей жалаға ұшырап, Қызылорда қаласында мамырдың 14 күні (1929) ұсталған. «Революцияға қарсы жасырын ұйымның мүшесі» деген айып тағылып, 1931 жылы 21 сәуірде атылған.

*(Тәуелсіздік рухымен. –
Астана: «Фолиант», 2002. – 114-118 б.)*

Ұлттық проза және «Ақбілек» әлемі

«Ақбілек» романының жазылу-жариялану тарихы мен көркемдік-эстетикалық құндылықтары

Қазақ тарихы мен тағылымынан ұлт руханиятының бел-белестері де жан-жақты көрініс береді. Осы орайда, ұлттық сөз өнерінің жетекші һәм күрделі саласы – роман жанрының (қара сөз, өлең үлгісінде де кездеседі) өзіндік қалыптасу, даму жолдары бар [1].

Прозаның көркем де көрнекті үлгісі – романның байырғы түрлері, жекелеген нұсқа-салалары ежелгі кезеңдерде, әлемдік әдеби үдерістерде ерте байқалғанды. Ал, ұлт руханиятында «Проза – қазақ әдебиетінде кешендеу туған, бірақ орасан шапшаң дамыған сала» [2.324-325 беттер].

Қазақ прозасының алғашқы үлгі-өрнектері (қысқа әңгіме, шағын ғақлия – хикая т.т.) ХХ ғ.б. ұлттық сөз өнерінде көрініс бергенімен, жеке жанр, реалистік сипат түрінде байқалған тұсы Алаштың қайраткер-қаламгерлерінің шығармашылық мұраларымен тығыз байланысты. Мысалы, М. Дулатұлы – «Бақытсыз Жамал», Т. Жомартбаев – «Қыз көрелік», С. Көбеев – «Қалың мал», С. Торайғыров – «Қамар сұлу», «Кім жазықты», Ш. Құдайбердиев – «Әділ-Мария» т. б. аталған туындылардың тақырып табиғаты, көркемдік, стильдік ерекшеліктері әр алуан болғанымен, ұлттық прозаның үлгі-өрнектері, ел-жер көріністері, қоғамдық-әлеуметтік ахуал, адам әлемінің қыр-сырлары кең көлемде орын алады. Қазақ романының алғашқы үлгі-нұсқалары болғандықтан, жазылуы мен жариялануында, баяндау-суреттеу тұстарында, басты тұлғаны сомдау сәттерінде шолу сипаттарының орын алғаны анық.

Ақиқатында. «...қазақ әдебиетіндегі роман жасауға ұмтылыс өткен ғасырдың 20 жылдардың орта тұсынан басталады. Оның алғашқы үлгісін Жүсіпбек Аймауытов жасады. Оның «Қартқожасы» – тек жазушының бұл жанрдағы алғашқы туындысы ғана емес, бүкіл қазақ совет романының төлбасы. Ол 1926 жылы Қызылордада жеке кітап болып басылды. Бұдан бір жыл кейін Сәкен Сейфуллиннің «Тар жол, тайғақ кешуі» шықты. Бірақ, бұл – тарихи-мемуарлық кітап еді. Онда жазушы революция жылдары өзі көрген, қатысқан

әлеуметтік тартыс уақиғаларын ешбір әдеби қоспасыз деректі фактілер көлемінде суреттеді. Көркем шығармаға тән оқиғаны жинақтап, бейнелеп, тиісті жерін жазушы қиялымен жетілдіріп суреттеу әдісінен Сәкен саналы түрде бой тартты, ол шығарманың деректілігін, тарихилығын сақтады. Жазылу, басылым мерзімдері қатарлас болғанмен, «Қартқожадан» «Тар жол, тайғақ кешудің» жанрлық форма жағынан айрылысатын жері – осы. Әйтпесе, екеуі де үлкен прозаның үлгілеріне жатады»[3.73-74 беттер].

XX ғасыр басында ел өмірі мен тарихында, ұлттық санада ерекше өрлеу мен серпін, даму айқын аңғарылды. Осы кезеңде Абай әлемі мен дәстүр тағылымына адалдық танытқан, ұлт руханиятының көшкеруенін бастаған Алаштың қайраткер-қаламгерлері Ә. Бөкейханов, М. Дулатов, М. Жұмабаев, Қ.Кемеңгеров, С. Садуақасұлы т.б бірге, Ж. Аймауытұлы да әдебиет әлеміне еркін еніп, талант қуатын кең көлемде көрсетті. Өткір ұшталған ұшқыр қаламымен ұлттық сөз өнерінің әр алуан жанрында ерен еңбек етіп, ар айнасы, әсемдік әлемі – әдебиетке мол рухани мұралар қосты...

Ж. Аймауытұлының «Ақбілек» романы қоғамдық ахуал мен кезең көріністерін, өмір-уақыт шындықтарын, шабытты шақ пен талант қолтаң-басын айқындаумен қоса негізгі тұлғаның (Ақбілек) тағдыр-талайын, адами әлемі мен бедерлі бейнесін, қыр елінің тұрмыс-дәстүрлерін, тәрбие-тағлымдарын т.т. жан-жақты ашады. Басты байқалар ерекшелік-туынды тақырыбы мен табиғатынан, авторлық ұстаным мен образ жасау шеберлігінен тіл-стиль сипаттарынан ұлттық мұрат-мүдде, ел-жердің қадір қасиеті, адам әлемі мен мүмкіндіктері кең көлемде көрініс береді. Осы орайда, бір ғана Ақбілек бейнесі – қазақ қыздарының азаттық-теңдік жолындағы талайлы тарихын, қиын-қыстау соқпақтарын, қилы кезеңдерін алға тартады. Сондай-ақ, адал еңбек пен ақыл-парасаттың, жастық пен махаббаттың, құштарлық пен сүйіспеншіліктің, әсемдік пен сұлулықтың көркем шежіресі, үздік үлгісі болып табылады.

«Ақбілек» романы «Әйел теңдігі» журналының 1927 жылғы 2, 5, 10, 11 және 1928 жылғы 3, 4, 9, 10 сандарында жарияланды. Бірақ, дербес кітап болып басылған жоқ. Демократия тағылымы нәтижесінде – Ж. Аймауытұлының аталмыш романы белгілі аудармашы Х. Өзденбаевтан алынған нұсқасы бойынша 1989 жылы «Жазушы»

баспасынан (құрастырғандар – М. Атымов, Қ. Керейқұлов) жарық көрді. Роман бұдан кейін «Жұлдыз» журналында жарияланды (1989, № 6-9 сандары). Жазушының бес томдық шығармалар жинағының бірінші томына енді (А.Ғылым, 1996, 144-325 беттер).

Астанада да жарық көрді. «Қазақ прозасы қазынасынан» сериясы арқылы да қалың көпшілікке жетті // Алматы; Раритет 2003. – 240 бет//. Романға қатысты кейбір дерек көздері М. Жүсіп Көпеев пен Ж. Аймауытұлының өзара жазысқан хаттарынан да көрінер еді (4). «Хатқа» маңыз беруіміздің себеп-сыры – «Ақбілек» романының шығармашылық тарихына қатысты ұнамды, ұтымды пікірлер білдіруінде деп білеміз. Мәселен, романға қатысты ойын автор былай білдірген: «Екі жарым ай болды, үйден шықпағаныма. Не істеді десеніз, «Қылауатта» жатып бір роман жазып бітірдім, өзіңіз көрген «Қартқожадан» үлкендігі екі есе болады. Бар ойым, ынтам, рухым сол романға кетіп, тап жыңды кісідей болыппын, досты, жолдасты, құрметті қымбат ағаны ұмытып кете жаздаппын. Мен күнді қалай өткізеді десеніз, міне былай: таңертең сағат сегізде тұрамын да, шай ішіп, қызметке – бала оқытуға кетемін. Күніне алты сағат бала оқытамын. Сағат үште үйге келемін, тамақ ішемін. Одан кейін ұйықтаймын. Сағат алты – жетілерде оянамын. Сүйтем де жазуға отырамын. Сол отырғаннан түнгі сағат екі – үшке дейін отырып қалам. Әбден талғанда барып ұйықтаймын. Міне, екі жарым айдай көрген өмірім осы». Бұдан кейін автор сөз еткен романның соңғы нүктесін қойып, «баспаға жіберіп отырмын» дейді.

Жазушы өмірі мен шығармашылығын зерттеушілер үшін бұл келтірілген үзіндінің маңызы жоғары екені арнайы дәлел, дәйектемені қажет етпесе керек. Маңыздысы: жазушы еңбегі мен шығармашылық үдеріс, тақырып пен тағдыр, өмір мен уақыт шындықтары, көркемдік пен шеберлік иірімдері, бәрі-баршасы – «Хат» мазмұны мен табиғатынан танылып тұр.

Ендігі бір түйінді мәселе – «Ақбілек» романының қайда жазылғандығы хақында. Біздіңше, мұның жауабы қысқа: алғашқы көлемді де көркем, «ұзақ әңгімесі» (автор осылай көрсеткен – Р.Т.) «Қартқожа» 1926 жылы Қызылордада жарық көрген, көп ұзамай Шымкент шаһарында алдымен ұстаз, сосын директорлық қызмет атқарған (пед. техникумда – Р.Т.) Ж. Аймауытұлы келесі көркем әрі

шабытты жазылған, талант қарымын мол жұмсаған – «Ақбілек» романын қысқа мерзімде аяқтады. Оны жоғарыда еске алған «Хатта», филология ғылымының кандидаты Ә. Оспанұлының «Ақбілек» – Шымкентте жазылған» атты мақаласындағы: «...ең әуелі жазыла бастауы да, аяқталуы да біздің облыс орталығында жүзеге асқан» деген жолдар нақтылай түседі (5).

«Ақбілек» романының жазылуы мен оған әсер еткен өмір – тұрмыс жағдаяттары, жалпы жазушының осы тақырып төңірегіндегі мұрат-міндеттері Қ. Оспанов, К. Тіленшіұлы секілді шәкірт – оқырмандарының сыр – сұхбаттарынан, ақын – қаламгер Д. Әбілев пен ұстаз – ғалым Б. Кенжебаевтың естелік әңгімелерінен, әдебиет пен өнер зерттеушілері С. Қирабаев, Б. Құндақбаев т.б еңбектерінен де кеңінен көрінеді /6/.

Жоғарыда еске алған естелік әңгіме, дерек көздерінің қай қайсысы да «Ақбілек» романының өмірден алынғанын, шынайы шабыт пен шын шеберлік жемісі екенін жоққа шығармайды. Айталық, жоғарыдағы «Хаттан» келтірілген үзіндіден-ақ аталмыш романның өмірге келу сәті, яки жазылу тарихы хақында мол мағлұмат аламыз. Сондай-ақ, автордың көлемді романды қысқа мерзімде (екі жарым ай көлемде) аяқтауы мен қолтаңба ерекшелігі, таланты, ықыласы жөнінде де өз аузынан естиміз. Ең негізгісі, «Хат» авторының М.Ж. Көпеевке ықылас-құштарлығы жоғары, әдеби мұраға деген жанашыр көзқарасы, тазалығы да ерекше танылады. Сондай-ақ, Б. Кенжебаев, Д. Әбілов т.б айтып, жазған естелік, әңгімелерінен де өткен күндердің белгі-бедері, Ақбілек әлемі, Қазан төңкерісінен кейінгі қазақ ауылының өмір-тіршіліктері, ақ гвардияшылар әрекеті т.т кеңінен көрініс береді. Маңыздысы – жазушының жан әлемін «жаулап алған» болашақ туынды табиғаты, тағдыр-талайы, шеберхана өрнектері айқын аңғарылады. Аристотель кезеңінен белгілі ақиқат – адам өмірі, тағдырынан тыс сөз өнері болуы мүмкін еместігін ойға алсақ, Ж. Аймауытұлының шығармашылық әлемінде әдебиеттің негізгі нысанасы – адам, өмір шындығы, сол арқылы ғана көркем, нақты бейне, бедерге айналады. «Ақбілек» әлемінің сыры, ұлттық-эстетикалық өсері, рухани олжасы осында жатыр.

Шығарма атын иемденген басты тұлға – Ақбілек аяулы әке мен қымбат ананың алдында ерке де әсем болып өсті. Құрбыларымен

де әзілі жарасып, ақылына көркі мен көңілі сән беріп еді. Бірақ, бұл жарастық салтанатын түстері суық, ойлары теріс, жүрістері суыт «қалпағы бар, мылтығы бар, көк шекпенді, қақандаған, қоқиланған» төрт атты бұзған-ды. Олар бейбіт ауыл мен елдің апшысын қуырды. Үлкен үй, дәулетті Мамырбайдың шаңырағын ортасына түсіріп, орны толмас өкінішке қалдырды. Оның бәйбішесін атып, «жас түлегі, жалғыз қызы Ақбілекті» ойбайлатып алды да жөнелді. Бұдан кейінгі жердегі Ақбілектің өмірін, көрген зорлығы мен тартқан азаптауқыметін ешкім де дұшпанына тілемес.

Бұл бай қызының ес білгелі кезікпеген кедергісі, жат адамдардың түсі суық, жүрістері суыт әрекеттерімен де алғаш кезігуі еді. Үмітін үрей басып, көлеңкесінің өзі қорқыныш әкелгендей болатын. Ең болмаса, ол орта да Ақбілектің көңіл – күйімен, жағдайымен санасқан ешкім болмады. Қосты айналып, қашуға әрекет жасамақшы да еді. Бірақ, қырағы көз қалт жібермеді. Сұмдық сойқан, жантүршігерлік жәбірлеу, азап-қорлыққа толы өмір енді бас-талды. Бұрын еркек атаулыға қарсы келмек тұрмақ, тікелей қарамаған, он екіде бір гүлі ашылмаған Ақбілек енді содырлы топтың ортасына түсті. «Ашудұшпан, ақыл-досты» да, айла амалды да жүзеге асыру қиын-ақ. Жан сауғалап «одан қашқан, бұдан қашқан жетпіс шақты офицер, флоттар» Ақбілектің еркінен тыс әрекеттер жасады, асыл қазынасы – абыройынан айырды, қарамұртқа ермек болды....

Феодалдық-патриархалдық сана мықтап қалыптасқан кезде Ақбілек басынан өткерген ауыр хал, жан азаптары, тағдыр талқысы өмірлік таңба болып басылды. Жан сауғалап қашқан ақтардың артында «бұралқы күшіктей қаңғырып Ақбілек» жалғыз қалды. Ақтардан тартқан жан азабынан соң да Ақбілектің көрген қорлығы, күйзелістері көп-ақ.

Ақбілектің жан дауысы, шерлі мұңы кеудесінде жаны, сезімі барға жеткендей-ақ. Бірақ, оған тіл қатып, үн қосқан ешкім болмады. Ең негізгісі, ол ертеңгі күнге сенімін жоғалтпады, жақсы, қайырымды жандарға жолығармын деген үмітін де үзбеді. Осы мақсатпен көк пен жерге де, тау мен өзенге де сыр ашты, «күздің сарғыш жапырақтарына», «саялдық қара бұлттарға» мұң шақты. Көзі көріп, көңілі сенген, бастан өткерген көрініс-жайларды бөлісті. Іскендір дуанамен кездескеннен кейін жанын жегідей жеген азап

пен қорлықтың салмағы бір мезет жеңілдеп, ұмытылғандай болып еді. Бірақ, нағыз азап, күйзелістер алдынан тағы шықты. Ел ішіндегі өсек-аяң, бұрынғы ғашығы Бекболаттың тоятпаған соң сырт айналуы т.т Ақбілектің жан-жарасын одан сайын қоздырды. Бұған «көзі тікшиген, тымырайған» қатыгез мінезді өгей шешесі Өріктің де кері әсері **мол** болды. Ес біліп, бой түзей бастағаннан тағдыр тауқыметін мол тартқан Ақбілекті араға бес жыл өткен соң көргендегі әсер өзгеше. Ағасы Төлегеннің артынан іздеп барып, оқуға түседі. Нағашысы Кәмиләмен кездесіп, өз өмірлері төңірегінде өрбіткен сыр-сұхбаттары, Ақбала, Балташ т.б қатынастар мезгіл әуенін аңғартумен қоса, басты тұлғаның дүниетаным эволюциясын да танытады. Жас өмірін өксікпен өткізген Ақбілектің Балташ сынды азаматпен көңіл қосып, Іскендірмен қайта табысуы жан жарасын жазып, нұрлы өмірге батыл, сеніммен қадам жасатады. Роман тілімен айтсақ, Ақбілектің «жүрегін жуып тазартқан алтын леген – аяулы жаны, Қаратаудай қайратты, ай мен күндей ғылым еді». Қысқасы, дүбірлі дәуірдегі қазақ қызының өмір, тағдыр жолы шындыққа сыйымды, келісті көрініс тапқан. Демек, Ақбілек бейнесі – қазақ қызының тағдыр-талайын танытумен бірге бақытқа ұмтылған, жаңа өмірді, қызық – қуанышты алдан күткен күрделі әрі бедерлі бейне. Қаламгер мұраты – жеке адам, яки Ақбілек арқылы халық өмірін, тарихы мен тағдырын, тұрмыс-тіршілігін шындық оқиғалар, нақтылы көріністермен көрсету болса, бұл міндет күрделі жанр – роман арқылы ұлттық-эстетикалық деңгейге көтерілген, әрі Еуропалық үрдістегі туындылар табиғатына үндес, сәйкес келеді.

Романда жекелеген бейнелердің монологтары, өмірдегі мұраты мен міндеттері де айқын бедерленген. Мәселен, Бекболат өзі жайында төмендегіше сыр толғайды: «Қара торы, орта бойлы, қошқар тұмсық, түлкі мұрт, шүңірек көз жігітпін. Жасым жиырманың жетеуіне шығып тұр. Атым – Бекболат. Басымда барқытпен тыстаған қара елтірі жекей тымақ, қара ала жапқан күміс белбеу, аяғым-да көнелеу қисық табаным бар. Белбеуімдегі жарғақ далбағайым, шашақты сары қында мүйіз сапты өткір кездігім, алдыңғы қапталдағы дабыл байлайтын ұзын қайыс шеттігім – менің өнерсіз жігіт еместігіме айғақ болар».

Одан әрі Бекболат «бұрын байдың», қазір «орта шарқы үйдің ортаншы баласымын» дейді. Үй – ішілік. тұрмыстық

жағдайларын да еске алып өтеді. Балалық, жастық шағының да босқа өтпегенін айтады. «Жаманбаланың шотпақ қара қызын менсінбей, Мамырбайдың Ақбілегін елден таңдап айттырғанын», соған жолыққалы шыққанда, ақтарға кезігіп, оң иығынан жарақат алғанын қысқа, шешен баяндайды. Алайда, Бекболат бейнесі адамдық қасиеттері тұрғысынан, айнала-әлемге көзқарасы жағынан көңілге ұялағанымен, махаббат мәселесінде, әсіресе «елден таңдап айттырған» Ақбілегін аялап өтуде жігерлілік жетіспейді. Қаламгер де Бекболат әрекеттерін аса көп дамытпайды.

Офицер романның басты тұлғасын жәбірлеп, арын аяққа таптаған жиіркенішті жан ғана емес, империялық саясаттың ғасырлар бойы халқымызды билеп, басып-жаншып келген көрінісі ретінде де есте қалады, Автор роман өзегін Ақбілек пен офицер арасындағы қатынасқа құрғанда «махаббат символының» үлгісі ретінде емес, керісінше, қазақ-орыс арасындағы «туыстық» байланыс тұрғысында терең ашады. Бұған өз жайынан бірер мағлұмат берген офицердің төмендегідей ойлары айқын дәлел: «Орыс сияқты жері мол, қолтығы кең жұрттың қол астына қарағанына қазақ тәубе қылу керек қой. Анығында, қазақ мемлекетке не пайда келтіріп отыр?....Тек қымызын ішіп, қарнын сипап, қатынына қарап, борбайын тыр-тыр қасығанды біледі... Тегінде қазақтың солдат болудан қорыққаны бізге теріс те емес. Кім біледі, қолына қару берсе, орыс жұртына жау болып кетпесіне кімнің көзі жетеді?.... Әйтеуір, қазақ өз алдына ел болып жатқан жоқ. Ендеше, орысқа бағыну керек». Бұдан кейін офицер қазақ жеріне, әйеліне, малына көз тігеді. Ресей тағдырын ойлап қамығады.

Демек, офицер бейнесінен, іс-әрекеттерінен «ұлы халықтың» державалық саясатын, қазақ халқын ұлтсыздандыру мен әуел бастағы мәдени құнарынан қол үздіру секілді тағылық «мінезін» танимыз. Билік пен білек күшін де, озбырлығын да көреміз. Ендеше, өткеннің өкініші келешекте қайталанбайтындай сабақ болуға тиіс. Офицер бейнесінің «тағылымы» осы.

Роман авторы өмір оқиғасы мен уақыт шындықтарына сай кейіпкерлер жүйесін табиғи сомдап, іс-әрекет үстінде көрсетеді. Осы орайда, Мұқаш бейнесінің өзіндік өзгешелігі бары байқалады. Мұқаш өзі жайында былай дейді: «Мен таңқы мұрын, бадырақ көз,

шұнақ құлақтау, жарқабақтау, кірпішаш, қарыс мандай, қара сұр жігітпін. Жасым 35-те. Әкем Тойбазар, өзім Мұқаш болғалы аузым асқа, ауым атқа жарыған емес. Ес біле есікте жүрмін». Онан соң Тілеубайдың қозысын, Шаманбайдың қойын баққанын, балалық базары жат босағада, кісі қабағын бағумен өткенін еске алады. «Қалай Бадығұлдың жылқысын бақтым, солай көзім ашыла бастады, – дейді ол, – Қашағанды жалғыз ұстаймын. Асауды жалғыз үйретемін. Күзетке жалғыз барамын. Боданда жылқы бағамын. Аязбен, асаумен, қараңғы ұзақ түнмен, ұрымен, қасқырмен, қауіп-қатермен алыспай, адам адам болмайды екен... Жылқы бақтым. кісі болдым». Мұқаш аузынан баяндалатын монологтан бұдан кейінгі жерде ел қатарына қосылғанын, отбасы болғанын, қызметке кірісе бастағанын, болыс болу ниеті барын да естиміз. Бірақ, ел үстінен күн көрген жоғарыдағы «қызметтерінің» әсерінен болыстыққа сайланбайды. Мамырбайдың баласы іс-қағаздарды кеңсеге тапсырыпты дегенді естиді. Тілін шайнап, тісін қайрайды. Кек қайыруды ойлайды. Ақтармен астыртын байланысып, Мамырбайдың Ақбілегін оларға көрсетіп беріп, ағасынан кегін қайтарады. Мұның соңы белгілі – Ақбілек бір топ еркектің ортасына түсіп, қара мұртқа ермек болады... Бұл ретте Мұқаш – өз мүддесі үшін жан алып, жан беретін, бір есебі ішінде, түпкі ойында соны жүзеге асыруды ғана діттейтін пенде. Әйтсе де, «ішкі есебі» уақыт өте келе жария болып, соның азап – күйігін молынан да тартып жүреді. Жанама кейіпкер ретінде Мұқаш өз міндетін атқарғанымен Ақбілектің азапты, қасірет-күйінішке толы өміріне себепкер болды. Сол үшін де Мамырбай ауылының алғысын емес, қарғысын алады. Ал, біздің қоғамымызға теріс ой, екі жүзділік мінез жат. Мұқаш шындығы осы.

Жылтыр – ісінде бірлік, сөзінде береке жоқ кейіпкердің бірі. «Оның қылмаған бұзақылығы жоқ. Ол әуелде Матайдың Әбеніне тілмәш болған. Әбенмен бірігіп елді қанаған. Әбенге шәкірт болған. Ол қазынаның ақшасын да жеген. ...абактыға жүз түсіп, жүз шыққан. Оның өтірігіне найза бойламайды». Бұл реттен алғанда Жылтыр ойымен де, ісімен де Әбен, Мұқаштар қатарында. Романдағы оқиғалардың даму эпизодтарының өзара байланыстары тұсында бұған әбден көз жеткізуге болады. Осы орайда, жазушы бедерлеген бейнелердің әрбірі өз орындарында әрі іс-әрекеттерімен нанымды сөз

болатындығын байқаймыз. Демек, қаламгер кейіпкер жансарайын ашуда да едәуір жетістіктерге жеткен, оларды даралауда дәлдік, нақтылық секілді сипаттарымен де ерекшеленеді.

Романдағы әйелдер бейнесін еске алғанда, Ақбілектің жақын, жақсы көретін жеңгесі – Үркия жақсылыққа жаны құмар, мейірімді жан. «Бар айы-бы – пұшпағы қанаған жоқ, әйтпесе жібі түзу әйел». Мамырбайдың бәйбішесі дүниеден қайтқанда да, Ақбілектің ақ солдаттары жұртында қалып, Іскендір дуана арқылы еліне келген соң жанашыры да, сырлас – мұңдасы да Үркия болды. Қайын сіңлісінің бақытты болғанын қалаған Үркия оны Бекболатпен де кездестіреді. Баласын бауырына басып, тәрбие де береді. Бұл реттен алғанда – Үркия жаңалық, жақсылықты өзгенің басына тілеуді, өзі соның жылу-шапағатымен өмір сүргенді қалайтын, әрі оның үстіне адалдығы мен адамгершілігі мол, қиындық-қиналыста жол табатын бедерлі бейне ретінде есте қалады. Ал, Өрік болса «үйге жылан кіріп келгендей сүйкімсіз», «қара сұр адам». Ақбілектің бауырларына да жағымсыз, жайсыз жан. Тағдырына назалы Өрік ашу-ызасын да Ақбілектен алатындай, жас өскін – Сара мен Қажікенге де осы ретпен қырын қарап, қаһарын, қарғысын сәт сайын сездіреді. Әсіресе. «Ақбілек екіқабат» деген сөзді естіген де көктен іздегені – жерден, жанынан табылғандай күй кешеді. Ақбілекке бірер күн «араздығын ұмытқан кісідей» сөйлесіп, жылы ұшырап, оң қабақ танытады. Ақбілек мұның шын екенін, аярлық екенін біле алмаған кездері де болады. Бірақ, бұл «кісімсу кезеңі» ұзаққа созылмайды. Ақбілектің аяғы ауырлығына көзін жеткізген соң аяушылығын ұмытып, араздығын өршіте түседі. Бұл орайда, Өріктің мінезі мен іс-әрекеттерінен образ болмысына қатысты белгілер мол, әрі троптың түрлері: ирония (кекесін) иірімдері, сарказм (мысқыл) сипаттары, басқа да сатиралық элементтер де молынан ұшырасады. Автор сөз өнерінің көркемдік құралдарын бар бояу, бедерімен пайдалану нәтижесінде Өрік образын күншілдіктің көрсеткіші, арысздық пен теңсіздіктің барометрі ретінде көрсетеді. Сондай – ақ, бағынан соры басым Кәмілә – ескі салт, әдет-дағдының құрбаны болғанымен дүниетанымы кең, жаны таза, төзімі берік бедерлі бейне.

Өмірде өз ісі мен орнын білетін адамдар аз емес. Романда да ондай тұлғалар бар, бірақ көп те емес. Айталық, Алтынайдың (Мұқаштың

келіншегі) күйеуі кекшіл, даңқ пен дақпыртқа жақын болғанымен өзі «үй міндеті – әйелде» екенін жақсы түсінген. Ал Іскендір дуана-жақсылық, жаршысы, мейірімі мол, жанашыр жанның бейнесі ретінде көрінген. Тау-тас, сай-сала, ескі мола – бәрі де оған үй. Онда ел де жоқ. Оның елі дүйім қазақ. Онда мал да жоқ. Ол дүние жинамайды. Ақша берсең, – кез келген ауылдың балаларын жарастырады да, бәйге үлестіреді. Іскендір дорба салмайды, ірімшік, құртыңды алмайды, оған қолма-қол тамақ берсең болғаны. Ол істеген ісін, жасаған жақсылықтарын саудаға салмайды. Онда жасырын сыр, ішкі есеп жоқ. Міне, осындай кісі, яки пайдасы болмаса зияны тимейтін жан Ақбілекке кезіккен болатын. Ақбілек адасқанын айтқанда: «Алып барайын, жолға салайын», – деп нақты көмек еткен. Жасын да, еңбегін де есепке алмаған Іскендірдің бұл жақсылығы Ақбілекке ғана емес, оқырманға да жылы, – тағылымды әсер қалдырады. Роман авторы адам-пенденің, өмірдегі орны жақсылық жасаумен, ізгілік-өнеге көрсетумен баянды, мағыналы екенін Іскендір дуана арқылы нанымды көрсеткен. Жинақтап айтқанда, романдағы образдар жүйесі өмір-тұрмыстан алынғаны, уақыт шындықтарына сай суреттелгені, ең негізгісі әр қайсысы өзіндік өзгешелік, әрекеттері арқылы қимыл жасайды. Әрекет-қимылда, сөз бен істе ортақ мұраттар бар. Қоғамдық, кезеңдік көріністерге сай қимыл-қозғалыстарды әрбір бейнеден, өмір-уақыт шындықтарынан байқауға болады. Ізденіс айналары, көркемдік-стильдік ерекшеліктер, эстетикалық құндылықтар да айқын аңғарылады.

Тұтастай алып қарағанда, Ж. Аймауытұлының шығармашылық мұрасы, әсіресе күрделі жанрдағы туындылары («Күнікейдің жазығы», «Қартқожа», «Ақбілек») қазақ әдебиетіндегі реалистік прозаның даму жолдарын айқындап қана емес, қоғамдық, кезеңдік құбылыстарды, адами-рухани мәселелерді көркемдік-идеялық тұрғыдан шебер де шынайы бейнелеуімен биік белеске көтерілгендігінің, алыс-жақын шет ел қаламгерлерінің профессионалдық дәрежесіне жеткендігінің бірден-бір дәлелі де, дерегі де бола алады. Мұның өзі халық даналығында айқын бедерленгендей: «Шеберлік өмірді көре де түсіне білуден, сосын объектіні дұрыс таңдап ала білуден басталады». Демек, «Ақбілек» романы ұлттың талайлы тарихын, қазақ өмірінің қиын да күрделі кезеңін, басты тұлғаның

ауыр да сындарлы сәттерін т.с.с. нақтылы көрініс, шынайы оқиға, бедерлі бейнелер арқылы көрсетіп, тақырып табиғатын, көркемдік-эстетикалық мұраттарды шебер де шешен, шынайы үлгіде баяндаған байыпты, тағылымды туынды.

Ж Аймауытұлы шығармашылық шеберлігінің мың сан шындығының бір сыры осында жатыр.

Бұл – XX ғ.б. айқын көрініс тапқан қазақ романының үздік үлгісі, өрнекті өрісі, көркем шежіресі.

Бұл – «Ақбілек» романының тақырыптық ерекшелігі мен жанрлық жүйені меңгерудегі батыл қадамы, көркемдік-рухани байлығы болып та-былады.

Бұл – «Ақбілек» романының жанрлық-көркемдік ерекшеліктерін, тілдік-стильдік сипаттарын айқындайтын әрі шеберлік пен шешендіктің сырлы әлемін кең көлемде көрсететін, басты тұлғаның адами мұраты мен психологиялық қырларын ашатын елеулі еңбектер қатарына жатады.

Бұл – «Ақбілек» романына да қатысты айтылар кемел ой мен маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Өйткені, «Ақбілек» әлемі – халқы-мыздың өткен өмірі мен тарихының, қазақ қызы мен әйелінің тағдыр-талайын кең көлемде суреттеген тағылымды туынды. Ұлт руханиятын, көркемдік танымды биік белеске көтерген даңқты туынды, айшықты қолтаңба жемісі. «Ақбілек» әлемінің ақиқаты осы.

// Ақиқат. – 2010. – №12. – 58 – 63б.

«Жүсіпбек – көркем сөздің ерен жүйрік зергері. Ол әрі ақын, әрі жазушы, журналист, публицист, сыншы, асқан шебер аудармашы және педагог - ағартушы».

Қайым Мұхамедханов

«Ж.Аймауытов – бүкіл бітім табиғатымен, барикем – қабілетімен, алған мамандығымен, істеген қызметімен негізінен ұстаз адам».

Темірбек Қожакеев

«Мен Жүсіпбек Аймауытовтай шебер жазушыны бұрын-соңды көрген емеспін».

Бейімбет Майлин

«Жүсіпбек қаламға қанша шебер, жүйрік болса, сөйлегенде ағып тұрған шешен еді».

Сәду Мақашов

«Ж. Аймауытов – творчестволық интеллигенциясының жарқын өкілдерінің бірі, романист, драматург, аудармашы. Оның көркем шығармалары идеялылығымен, эстетикалық бояуларының қанықтығымен, стилінің әдемілігімен ерекшеленеді».

*(шығармашылық мұрасын зерттеу
жөніндегі Комиссияның қорытындысында)*

Ғабит Мүсірепов

«Жүсіпбек Аймауытовтың роман, повесі-қазақ өмірінің айнасы. Ондағы сурет өлі, виртуалды сурет емес».

Шериаздан Елеукенов

«... классикалық реализмді өз шығармасында жарқырата пайдаланып, ешкімге жалынып-жалпылдамай өзіндік еркіндік пен тәуелсіздікті пайдаланып, алашшыл қалпын сақтап өткен дарын-Жүсіпбек».

Тұрсынбек Кәкішұлы

«Ақбілек» романынан адам мінездерінің энциклопедиясын көруге болады».

Рамазан Тоқтаров

Жүсіпбек Аймауытов шығармалары Жүсіпбек Аймауытовтың прозасы

=====

Бес томдық шығармалар жинағы. – Алматы: Ғылым, 1997.

=====

Бес томдық шығармалар жинағы. – Алматы: Жібек жолы, 2002.

=====

Бес томдық шығармалар жинағы. – Алматы: Жібек жолы, 2003. – 312 б. – 2 т.: Романдар; 3 т: Повесть, әңгімелер, аудармалар. – 2005. – 304 б.

=====

Шығармалары: Романдар, повесть, әңгімелер, пьесалар / Құраст. Қ. Керейкұлов. – Алматы: Жазушы, 1989. – 560 б. – Мазмұны: С. Қирабаев. Ж. Аймауытов; Романдар: Қартқожа; Ақбілек; Күнікейдің жазығы. Повесть. Әңгімелер: Әнші; Елес. Пьесалар: Ескерту; Ел қорғаны; Мансапқорлар; Қанапия мен Шәрбану; Шернияз; Түсініктер.

=====

Жүсіпбек Аймауытов. 11-кітап / С. Торайғыров атындағы МҮН-ін» Е. Бекмаханов атындағы «өлке тарихы мен этнографиясын зерттеу орталығы»; орт. директоры А.Ж. Құдабаев; бас ред. Е. Арын. – Павлодар: ЭКО, 2003. – 126 б. – (Кереку-Баян кітапханасы; «Рухнама»)

=====

Аймауытов Ж. Ақ білек. Қартқожа: Романдар / Ж. Аймауытов. – Алматы: Ан арыс баспасы, 2009. – 376 б.

=====

Ақбілек: Роман. – Алматы: Раритет, 2003. – 240 б. – (Қазақ прозасы қазынансынан)

=====

Ақбілек: Роман, повесть, әңгіме. – Астана: Елорда, 1998. – 324 б.

=====

Жаман тымақ: Өлендер, жұмбақтар, әңгімелер, ертегілер / Құраст.: Р. Тұрысбеков. – Алматы: Балауса, 1992. – 48 б.

=====

Мағжанның ақындығы туралы: естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст.: Д. Әшімханов. – Алматы: Жалын, 1992. – 264-300 б.

=====

Мен қалай үйлендім?: Әңгімелер / Құраст.: Д. Әшімханұлы, Н. Қуантайұлы. – Астана: Таным, 2003. – 78 б.

=====

Психология / Араб жазуынан көшірген А. Ақажанова. – Алматы: Рауан, 1995. – 321 б.

=====

Романдар. – Алматы: Ақ Арыс, 2009. – 376 б.

=====

Шернияз: пьесалар жинағы / Құраст.: Б. Құндақбаев. – Алматы: Өнер, 1990. – 336 б.

* * *

=====

Ақбілек: Роман // Әйел теңдігі. – 1927. – № 3/15/. – 71-80 б.; № 4/16/. – 61-68 б.; № 5/17/. – 69-76 б.; № 10-11/22-23/. – 113-122 б.; 1928. – № 10/35/. – 52-59 б. – Қол қойған «Жанақ».

=====

Ақбілек: Роман // Жұлдыз. – 1989. – № 6. – 138-175 б.; № 7. – 119-148 б.; № 8. – 126-155 б.; № 9. – 117-143 б. // Қызыл Ту. – 1990. – 28, 29 қыркүйек; 2, 4, 5, 6, 9 қазан.

=====

Алты әңгіме / Әзірлеген Б. Байғалиев // Жұлдыз. – 1992. – № 2. – 12-22 б. – Мазм.: Қара баксы; Елес; Өзгермесе бұл не?; Томарбай мен қатыны; Жапырақтар; Қатындар.

Аманат: (Қартқожа хикаясынан) // Халық кеңесі. – 1993. – 8 шілде. – 46.

=====

Ауру қалса да әдет қалмайды: / Тілшілерден: Әңгіме [Ел басқарушыларды сынаған] // Қазақ. – 1917. – № 235. – 4 июль. – Қол қойған «Желкек»

=====

Әйел теңдігінің бұралаң соқпақтары: Қорлану: «Ақбілек» романынан үзінді //Алаш мирас: Құжаттар жинағы. – Алматы, 1993. – 136-137 б.

=====

Әйел – әлем, әйел – өмір, әйел – жыр: Әңгімелер // Қазақ әдебиеті. – 2003. – 7 наурыз.

=====

Әкесі мен баласы: Әңгіме // Лениншіл жас. – 1927. – № 6/29/. – 28-32 б.; № 7/30/. – 30-34 б.

=====

Өнші: Әңгіме // Терме: Жинақ / Құраст. Т. Жүргенов. – Алматы, 1925. – 67-80 б. // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 1 янв. – 8-9 б.

=====

Өнші: [әңгімесінен үзінді] // Қазақ әдебиеті. – 2003. – 7 наурыз.

=====

Өнші: Әңгіме // Қазығұрт kz. – 2008. – № 2. – 77-84 б.

=====

Бажаның басы қышыды: Әзіл әңгіме // Әйел теңдігі. – 1927. – № 10-1. – 104-108 б. – Қол қойған < Ақыл>.

=====

Балаларға арналған жеті әңгіме // Пионер. – 1925. – № 1. – 17-18 б. – Қол қойған «Жік».

=====

Баламен әңгіме // Пионер. – 1925. – № 2 – 3. – 7-12 б. – Қол қойған «Жік».

=====

Балалармен әңгіме: [Әңгімелер] / Материалдарды дайындаған Н. Қуантайұлы // Ақ желкен. – 2003. – № 1. – 28-29 б. – Мазм.: Күз; Құстар қысқа қалай даярланады?; Бие қайырдым; Қою сүт; Етікші; Қоян байғұс; Күзем; Егін ору; Жел

=====

Баушы мен бала: Әңгіме // Лениншіл жас. – 1927. – № 3 – 4. – 22-26 б. // Жас Алаш. – 1992. – 29 сәуір.

=====

Бетім-ау, құдағи ғой: Әңгіме // Абай. – 1918. – № 4. – 13-15 б. – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Болыстікінде: «Қартқожа» романынан үзінді // Жетісу. – 1989. – 11 янв. // Коммунизм таңы. – 1989. – 4 февр.

=====

Боранды болжағыш әулие: Өңгіме // Лениншіл жас. – 1926. – № 1-2. – 32-35 б. – Қол койған «Ж».

=====

«Біз халық үшін туғанбыз» / Әзірл. Г.Әбжәлелқызы // Нұр-Астана. – 2010. – 28 қаңта (№ 3). – 1, 7 б.

=====

Гәп қол ағашта...: Өңгіме // Қазақ тілі. – 1926. – 4 окт. – Қол койған «Таңашбай».

=====

Далада наурыз: Өңгіме // Қызыл Қазақстан. – 1921. – № 18-19.

=====

Елес: Өңгіме // Жас қазақ. – 1924. – № 5 – 6. – 50-55 б. // Лениншіл жас. – 1989. – 6 янв. – Қол койған «Келешек».

=====

Еліктеу: Өңгіме // Қазақ әдебиеті. – 2010. – 17-23 қыркүйек. (№36). – 9 б.

=====

Жаңабайдың жанындағы трагедия: Өңгіме // Жас қазақ. – 1924. – № 7-8. – 25-28 б.; № 9. – 22-27 б.; № 10-11. – 23-27 б.; // Лениншіл жас. – 1925. – № 1-2. – 21-23 б. – Қол койған «Қызылбас».

=====

Жаңа талап: Өңгіме // Жаңа мектеп. – 1929. – № 2. – 60-65 б. – Қол койған «Жүсіпбек».

=====

Жидебайдың баяндамасы // Ақ жол. – 1925. – 7 ақпан.

=====

Жол бойында: Өңгіме // Ақ жол. – 1925. – 10 мамыр.

=====

Жол үстінде: Өңгіме // Терме: Жинақ / Құраст. Т. Жүргенов. – 1925. – 83-94 б.; // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 13 шілде. – 8-9 б.; // Семей таңы. – 1989. – 17 окт.

=====

Қорғансыздың күні: (Жаңа кітап) // Қазақ тілі. – 1922. – 22 апр.

=====

Көк өгіз: Ертегі. – Қазбас, 1929. – 12 б.; // Жас Алаш. – 1992. – 29 сәуір.

=====

Көтеріліс: «Қартқожа» романынан үзінді // Мәдениет және тұрмыс. – 1989. - №3. – 14б.

=====

Күдіріс: Өңгіме // Қазақ тілі. – 1923. – № 59-61. – Қол қойған «Жік».

=====

Күнікейдің жазығы: Повесть // Жаңа әдебиет. – 1928. – № 7. – 11-21 б.; № 8. – 5-10 б.; № 10. – 31-40 б.; 1929. – № 3. – 45-56 б.;

=====

Күнікейдің жазығы: Повестен үзінді // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 13 окт. – 8-9 б.

=====

Қара бақсы: Өңгіме // Лениншіл жас. – 1925. – № 7. – 49-56 б. – Қол қойған «Таңашбай».

=====

Қартқожа: Өңгіме. – Қызылорда – Ташкент: 1926. – 208 б.; Еңбекші қазақ. – 1926. – 25 окт.

=====

Қартқожа: Роман // Жалын. – 1989. – № 2. – 36-61 б.; №3. – 42-66 б.; // Қазақстан әйелдері. – 1989. – № 2. – 18-21 б.; Орталық Қазақстан. – 1989. – 17-18, 19 февр.

=====

Қартқожа (Роман) // Қазақ прозасы: Хрестоматия. Үш томдық. – Алматы: Ғылым, 2001. – 3 т. – 350-469 б.

=====

Қартқожа (Романнан үзінді). Мағжанның ақындығы туралы Ташкенттегі қазақ студенттеріне етілген баяндама // Қазақ әдебиеті: Хрестоматия. Жалпы білім беретін мектептің 11-сыныбына арналған оқу құралы. – Алматы: Мектеп, 2002. – 32-72 б.

=====

Қызыл отау, қызыл бике: Өңгіме // Әйел теңдігі. – 1929. – № 2-3. – 60-65 б.; № 4-5. – 54-62 б.; № 6-7. – 53-62 б.; № 9-10. – 45-52 б.

=====

Мысыққа ойын, тышқанға өлім: «Қазақ тілі» газетінде жарияланған «Елес» әңгімесі / Дайындаған Б.Бейсенбаев // Ақиқат. – 1992. – № 8. – 80-83 б.

=====

Оқушыларымызға: Өңгіме // Жас қайрат. – 1926. – 4 қазан.

=====

Пәренже ертегісі: Өңгіме / Араб әрпінен көшірген Ж. Ахмадиев // Жас Алаш. – 2000. – 21 қазан

=====

Пәренже: Ертегі // Әйел теңдегі. – 1927. - №6. – 55 – 63б.

=====

Сайлау құртының өршуі // Қазақ. – 1914. – № 68. – 30 июнь. – Қол қойған «А.Ж.»

=====

Тау еліндегі оқиға. – Ташкент: 1925. – 78 б.

=====

Тау қолтығында: Өңгіме // Жаңа мектеп. – 1929. – № 2. – 53-57 б. – Қол қойған «Таңашбай».

=====

Тәубе қылды: Өңгіме // Жаршы. – 1929. – № 1. – 6-8 б.; // Түркістан. – 1994. – 9 қараша

=====

Томарбай мен қатыны: Өңгіме // Жас қазақ. – 1924. – №5-6. – 65 – 69б.; №7 – 8. – 19 – 25б. – Қол қойған «Қызыл бас»; Алматы ақшамы. – 1990. – 21 маусым. – (Дайындаған Б.Байғалиев); // Лениншіл жас. – 1924. – №5 – 8. – Қол қойған «Қызылбас».

=====

Төңкеріс жемісі һәм әлеумет қызметкері: Өңгіме // Қазақ тілі. – 1923. – №5. – Қол қойған «Жік».

Жүсіпбек Аймауытовтың өлеңдері

=====

Алаш ұраны: Ғаскер; Ұран; Өлеңдер; / 1918 жылы «Абай» журналының № 1, 7 жарияланған; редакцияға тапсырған Б. Байғалиев // Жұлдыз. – 1991. – № 5. – 88-89 б.

=====

«Арғы атам ер түрік...»: Өлең // Азия Транзит. – 2000. – № 4. – 10 б.

=====

Ах-ха-ха-лау: Мысқыл: Өлең «Жас иісшіл» шалдары әжуалаған. // Алаш. – 1917. – № 16. – 30 март.

=====

Әскер маршы: Өлең // Ана тілі. – 1991. – 5 қыркүйек.

=====

Әскер өлеңі: Өлең / «Абай» жур., 1918 ж. № 7 // Жұлдыз. – 1998. – № 12. – 3-4 б. – (Алаш ұраны).

=====

Баяғы жұт қоянда: Өлең // Қазақ. – 1915. – № 159. – 29 ноябрь. – Қол қойған «Желкең».

=====

Досыбаева А.Ж. Аймауытұлының ақындығы: жанр және шеберлік // Мұхтар Әуезов және әлем әдебиеті: Халықаралық ғыл. – теориялық конф. материалдары (21 қыркүйек, 2004 ж.). – Алматы: Қазақ ун-ті, 2004. – 268-278 б.

=====

Жазушыларға: [Әйел теңдігі туралы өлең] // Алаш. – 1917. – № 10. – 8 февр. – Қол қойған «Юсіпбек»

=====

Жас әскер: Өлең: [Бәйге алған] // Лениншіл жас. – 1925. – №1-2. – 34 б.; // Жас қазақ. – 1924. – № 10-11. – 65-66 б. – Қол қойған «Жік».

=====

Жас көсемдер маршы: Өлең // Жас қазақ. – 1924. – № 12-13. – 107-108 б. – Қол қойған «Жік».

=====

Жаман тымақ: Сықақ өлеңдер. – Ташкент: Қазбас, 1929. – 16 б.

=====

Жаман тымақ: Өлендер, жұмбақтар, әңгімелер, ертегілер / Ж. Аймауытов; Құраст. Р. Тұрысбеков. – Алматы: Балауса, 1992. – 48 б.

=====

Көшу: Өлең // Абай. – 1918. – № 12. – Қол қойған «Ж.А»; // Лениншіл жас. – 1989. – 6 янв.

=====

Қызыл бидай: Өн жазылған өлеңі // Халық әндері мен халық композиторларының әндері. – Алматы, 1990. – 194 б.

=====

Қызыл бидай: Өлең // Алматы ақшамы. – 2003. – 3 сәуір.

=====

Ленин жақын, Саптыаяқ, Кедейдің қысқы панасы: Өлеңдер // Қызыл Ту. – 1989. – 14 окт.

=====

Ленинге: Жоқтау өлең // Еңбекші қазақ. – 1924. – 27 янв.; // Мәдениет және тұрмыс. – 1989. – № 3. – 14 б.; // Өркен. – 1989. – 21 янв. // Денсаулық. – 1990. – № 4. – 1 б.

=====

Милиция маршы: [Өні мен өлеңі Ж. Аймауытовтікі] / Қазақ әдебиеті. – 1998. – 13 қантар (№ 2). – 7 б.

=====

Не қып жатыр?: [Сол кездегі қазақ өмірі туралы] // Алаш. – 1917. – № 11. – 16 февр. – Қол қойған «Юсіпбек».

=====

Нұр күйі: Өлең / Дайындаған С. Дәуітов // Алматы ақшамы. – 1989. – 5 янв.

=====

Ой, Кер заман, кер заман: Өлең // Көкшетау. – 1990. – 6 қазан.

=====

Оқу, білім. Тырна. Ұршық. Балға. Диірмен. Кет надандық. Ескі әдет: Өлеңдер // Алаш. – 1992. – 29 сәуір.

=====

Ұран; Біз қазақ: Өлеңдер // Оңтүстік Қазақстан. – 1989. – 15 февр.

=====

Ұран: Өлең / «Абай» жур., 1918 ж. // Жұлдыз. – 1998. – № 12. – 4-5 б. – (Алаш ұраны); // Ақиқат. – 1997. – № 3. – 35 б.

=====

Ұршық: Өлең // Алаш. – 1917. – № 19. – 28 апр.

=====

Ұршық; Жамила; Ах-ха-ха-лау; Тұңғыық түпсіз астында: Өлеңдер // Өркен. – 1989. – 21 янв.

Жүсіпбек Аймауытовтың пьесалары

=====

Ел қорғаны: 1 перделі пьеса. – Ташкент: 1925. – 45 б.

=====

Қанапия мен Шәрбану: 4 перделі драма. – М.: СССР халықтарының кіндікбас /күншығыс бөлімі /, 1926. – 72 б.

=====

Қанапия мен Шәрбану: 4 перделі драма / Дайындаған С. Дәуітов // Қазақстан мұғалімі. – 1989. – 20 янв.; // Коммунизм таңы. – 1989. – 4 февр.

=====

Ескі тәртіппен бала оқыту: I перделі комедия; Рабиға: 1 перделі драма: Пьесалар // Сарыарқа. – 1917. – 20 дек.

=====

Мансапқорлар: Пьеса. – М.: 1925. – 58 б.

=====

Рабиға: Бір перделі драма. – М.: 1926. – 26 б.; // Әлем: Альманах: Өлеңдер, очерктер, әнгімелер. – Алматы: Жазушы, 1991. – 67-77 б.

=====

Сылаң қыз: Бір перделі күлдіргі комедия. – Орынбор: 1922. – 19 б.

=====

Сылаң қыз: Пьеса, қолжазба. – ж.б. – 24 б.

=====

Шернияз: Пьеса: 5 бөлімді. – Семей: 1926. – 120 б.

=====

Шернияз: Пьесалар жинағы / Ж. Аймауытов; Құраст. Б. Құндақбаев. – Алматы: – Өнер, 1990. – 136 б.

Жүсіпбек Аймауытовтың аудармалары

=====

Әкесі мен баласы: /Конрат Берковичтен // Лениншіл жас. – 1927. – № 6 /29/. – 28-32 б.; № 7/30/. – 30-34 б.

=====

Балжан: Өңгіме / Р. Тагордан ауд. // Лениншіл жас. – 1926. – № 1-2. – 15-20 б.

=====

Бәренжі ертегісі: Өңгіме / Орысшадан ауд. // Әйел тендігі. – 1927. – № 6/18/. – 55-63 б.; // Алматы ақшамы. – 1990. – 30 қараша. – / Баспаға әзірлеген Ж. Ахмадиев

=====

Дәмелі: Роман / Француз жазушысынан Дюшен Фердинанттан өзгертіп ауд. – Қызыл-Орда: Қазмембас, 1928. – 119 б.; // Парасат. – 1990. – № 4. – 18-21 б. – Әзірлеген С. Дәуітов.

=====

Интернационал: Өлең / Ауд. Ж. Аймауытов // Қазақ әдебиеті. – 6 янв.; // Семей таңы. – 1989. – 4 янв.; // Көкшетау. – 1990. – 6 қазан.

=====

Күштілердің күші: Өңгіме / Д. Лондоннан ауд. // Лениншіл жас. – 1925. – № 6. – 8-12 б.; № 7. – 34-40 б.

=====

Қатындар: Қабарды ұлтының ертегісінен аударма // Еңбекші қазақ. – 1924. – 19 авг.

=====

Өлең Сұңқарға: Өңгіме / М. Горькийден ауд. // Жас қазақ. 1924. – № 4. – 46-49 б.

=====

Сарак сері: Үш сахналы драма / А.С. Пушкиннен ауд. – Ташкент: 1926. – 36 б.

=====

Су жүзінде: [Ги де Мопассанның шығармасынан аударылған]// Жас Алаш. – 2002. – 8 қаңтар (№ 3).

=====

Тас мейман: Төрт сахналы драма / А.С. Пушкиннен ауд. Қызылорда: 1926. – 56 б.

=====

Тау еліндегі оқиға: Әңгіме / С. Чуйковтан ауд. – Ташкент: 1925 – 78 б.

=====

Теңсіз телегей аттаныс: Әңгіме / Д. Лондоннан // Жаңа мектеп. – 1926. – № 4. – 60-64 б.; № 5. – 53-61 б.

=====

Тұқым: [Татар халқының тұрмыстары туралы Конрад Берковичтен аудармасы] // Жаңа мектеп. – 1927. – № 1. – 85-91 б.

=====

Тұңғыық түпсіз астында: Өлең // Жас қазақ. – 1924. – № 7-8. – 17-19 б.

Жүсіпбек Аймауытовтың публицистикасы

=====

Адам баласының жаратылысы // Жас қазақ. – 1923. – № 2-3. – 32-33 б. – Қол қойған «Табиғатұлы».

=====

Азық – түлік жабдығы // Қазақ. – 1917. – № 243. – 14 сент. – Қол қойған «Желкек»

=====

Азық-түлік жайы: [Қазақ елінің экономикалық жағдайына арналған мақала] // Сарыарқа. – 1917. – № 5. – 15 июнь. – Қол қойған «Ж.А.»

=====

Анкетаға жауап /Дайындаған К.Ерғазиева // Ақ желкен. – 1993. – № 9. – 12-14 б.

=====

Ауыл шаруашылығы: [Жетісу өңірінің шаруашылығы жайлы мақала] // Тілші. – 1923. – 6 апр. – Қол қойған «Ж.А.»

=====

Ауылдарда: [Баянауылда болып жатқан салық жұмысы, сот жұмысы, сайлау, кеңсе-қызметі, коперация жұмыстарының барысы жайында мақала] // Қазақ тілі. – 1926. – 10 фев. – Қол қойған «Таңашбай».

=====

Әйелді мектепке алындар // Ақ жол. – 1924. – 26 янв.

=====

Әйелдің еркекпен қатынасы жайынан: Публицистика: [Дәрігердің кеңесі] // Әйел теңдігі. – 1928. – № I. – 38-40 б. – Қол қойған «Ақыл».

=====

Әмен Жүсіпұлы: Публицистика // Алматы ақшамы. – 1988. – 30 желтоқсан.

=====

Әскери жастар туралы // Қазақ тілі. – 1926. – 30 маусым.

=====

Байлық, кедейлік: // Абай. – 1918. – № 1. – 13-15 б.; // Ақиқат. – 1995. – № 6. – 64 б. – / Әзірлеген Р. Сарғожин

=====

Басқармаға хат: [Өзінің «Танашбай» деген бүркеншік аты туралы жазған хаты] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 3 март / № 51/.

=====

Жазу мәселесі: [А. Байтұрсыновтың «Тіл құралы» оқулығы және «ұ», «ү» әріптерінің жазылу емлесі жайындағы мақала] // Қазақ. – 1915. – № 114. – 28 март. – Қол қойған «Желкек»

=====

Жаңа өмірге аяқ басты: Мақала // Ақ жол. – 1925. – 7, 9 янв., – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Жарасымды суреткер: [«Ақ жол» (1924 ж. 9 қазан № 491) газетінен / Дайындаған Д.Әлғожаев] // Алматы ақшамы. – 1994. – 10 қаңтар

=====

Жарасымды сүгіреттер: Оқшау сөз // Ақ жол. – 1924. – 9 қазан.

=====

Жас мамандар еңбегі: Мақала // Жас қазақ. – 1924. – № 2-3. Қол қойғандар «Екеу».

=====

Жер тәңірісі: Публицистика // Еңбекші қазақ. – 1924. – № 234.

=====

20 минөтте тыңғасын: [Дем алып тынығу жайында] // Әйел теңдігі. – 1928. – № 2 /26/. – 36-38 б.

=====

Жұрт алдында жауапкер: [Құрылтай, земство сайлауларындағы партияшылық талас-тартыс сөз етілген] / Тілшілерден // Қазақ. – 1918. – /№ 258/. – 5 янв. – Қол қойған «Желкек»

=====

Қазіргі саяси хал / Әзірлеген Н. Қуантайұлы // Жас Алаш. – 2002. – 3 тамыз (№ 92). – 5-6 б.

=====

Қазақ партиясын жою туралы бір-екі ауыз сөз: [«Қазақ тілі» газ. 1923 ж. 29 маусымдағы санында жарияланған мақаласы] // Түркістан. – 2000. – 7 сәуір.

=====

Қазақ партиясы туралы // Қазақ тілі. – 1923. – 12 июнь. – №45 /'315/. – Қол қойған «Ж».

=====

Қазақтың өзгеше мінездері / Аймауытов Ж., Әуезов М. // Алаш. – 1917. – 30 март. – Қол қойғандар: Аймауытов Ж., Әуезов; // Әуезов М. Алаш. – Алматы: Ғылым, 1997. –; // Лениншіл жас. – 1990. – 27 шілде. – (Редакцияға ұсынған Қ. Сыздықов); // Жібек жолы. – 1991. – № 3. – 28 б.; // Парасат. – 1997. – № 8. – 9 б.; // Әуезов М. Шығармаларының елу томдық жинағы. – ІТ. – 43-45 б.; // Әуезов М. Тандамалы. – 326-327 б.

=====

Кенесшіл Россияда: Мақала // Тілші. – 1923. – 20 март. – Қол қойған «Ж.А.».

=====

[Мағжан Жұмабаевқа хат] // Алаш ақиықтары: мақалалар, деректі құжаттар, аудармалар. – Алматы: 2006. – Т5. – 10-11 б.

=====

Кітап сыны: [Тимирязев «Дарвин әне оның оқуы» осы кітаптың қазақша аудармасына сын]. Лениншіл жас. – 1925. – 7. – 58-60 б. – Қол қойған «Желкек».

=====

Құтыру: Публицистика: [Ауырудың белгілері және онан сақталудың жолдары туралы] // Ауыл тілі. – 1926. – 1 қыркүйек: // Денсаулық. – 1990. – № 12. – 25 б. – /Дайындаған Сарғожин.

=====

Қызыл әскер жайынан: [Әскердегі жастардың тұрмыстары туралы] // Қазақ тілі. – 1926. – 30 июнь. – Қол қойған «Таңашбай».

=====

Лайықты қошемет: [Ахмет Байтұрсыновтың Ташкентке барып, ондағы тұратын қазақтарды көшіріп алу алу туралы ой пікіріне, халықтың ризашылық білдірген қошеметі жайлы] // Тілші. – 1922.-10 сент. – Қол қойған «Ж.А.».

=====

Мағжанның ақындығы туралы: [«Лениншіл жас» журн., № 5. – 1923 ж.] // Сын. – 2007. – Қараша. – (Тұсаукесер саны). – 8 – 26 бет.

=====

Мемлекет құрылыс: [Мақалада мемлекет құрылысы, әкімшілік органдар, баспасөз, жер пайдалану туралы пікірлер берілген] // Сарыарқа. – 1917. – № 3. – 25 июнь. – Қол қойған «Юсіпбек».

=====

Ми қалай құрылған? // Жас қазақ. – 1923. – № 2-3. – 26-29 б. – Қол қойған «Табиғат сүйеші».

=====

Молла Ирамидтің кітап жазуға қалай кіріскені / Жаңа әдебиет. – 1928. – №9. – 10

=====

Неге арналсаң соны істе: [Әр адамның өз орнына, не нәрсеге зеректігіне сәйкес қызмет істеуі керектігі жөнінде] // Соц. Қазақстан. – 1989. – 7 янв.

=====

Неге неке бекем емес?: // Әйел теңдігі. – 1928. – № 8. – 45-52 б. – Қол қойған «Ақыл».

=====

Нұр күйі: Күйлі сөз // Ақ жол. – 1925. – 6 апр. – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

«Өз жайымнан мағлұмат»: [М.Әуезовтың архивінен табылған өмірі, еңбектері туралы мағлұматтар] // Қазақ әдебиеті. – 1988. – 23 дек. – 3-11 б.

=====

Өсиетнама жазу: Мақала // Айқап. – 1913. – 118-121 б. – Қол қойған «Ж».

=====

Өтінішке жауап // Қазақ. – 1916. – № 180. – (10 мамыр). – Қол қойған «А.Ж.».

=====

Пара алу тоқтала ма? // Ақ жол. – 1924. – 22 қараша.

=====

Партия // Сарыарқа. – 1917. – № 3. – 25 маусым. – Қол қойған «Ж.А.»; // Ана тілі. – 1992. – 23 апр.

=====

«Ризамын өзіңе де, сөзіңі де»; [Мәшһүр Жүсіп Көпеев пен Жүсіпбек Аймауытовтың жазысқан хаттарынан] / Газетке әзірлеген С. Дәуітов // Соц. Қазақстан. – 1990. – 1 мамыр; // Сарыарқа самалы. – 2002. – 13 қыркүйек.

=====

Сабақ берген қозғалыс: [1905 жылғы қанды жексенбі] // Пионер. – 1925. – № 1. – 11-12 б. – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Тіл туралы // Еңбекші қазақ. – 1926. – 9 наурыз.

=====

Тұр бұқара! Жиыл кедей! Ұмтыл жастар // Сарыарқа. – 1917. – 19 маусым.

=====

Үй қандай болу керек: [Тұрмыс қажеттері туралы] // Әйел теңдігі. – 1928. – № 2. – 39-44 б. – Қол қойған «Ақыл».

=====

Үлгілі мектеп // Ақ жол. – 1924. – 14 желтоқсан.

=====

Қожа-Ахмет Яссауидің күмбезі туралы // Жаңа әдебиет. 1929. – № 1. – 70-81 б. – Қол қойған «Жүсіпбек»; // Парасат. – 1990. –

№ 3. – 6-7 б. – Дайындаған С. Дәуітов; // Заман-Қазақстан. – 1994. – 20 қыркүйек. – 7 б.: //Сарыарқа самалы. – 1994. – 27 қазан. – 3 б.;

=====

Шәкәрім ақсақалға: [Ш. Құдайбердиевтің «Шежіре» кітабына берілген сын] // Қазақ. – 1916. – №1 68. – 9 ақпан. – Қол қойған «Желкек».

Көркем әдебиет туралы мақалалары

=====

Аймауытов Жүсіпбек., Әуезов Мұхтар Омарханұлы. Абайдан соңғы ақындар: [М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, С. Торайғыровтар туралы / Дайындаған Р. Сарғожин] // Әуезов М. Қазақ әдебиеті. – Алматы: Ғылым, 1997. – 1990. – 10 тамыз.; // Шығармаларының елу томдық толық жинағы. – 1т. – 90 – 96б.

=====

Мағжанның ақындығы туралы // М. Жұмабаев. Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 264-293 б.; Шығармалары. – Алматы, 1989. – 400-428 б.

* * *

=====

Жаңадан табылған шығармалар // Жұлдыз. – 2003. – № 3. – 3-31 б.

=====

Аударма туралы: Көркем әдебиет туралы мақала: / «Терме», 1925, № 1. – 128-129 б. // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 6 қаңтар.; // Семей таңы. – 1989. – 4 қаңтар.

=====

Аманат: С. Торайғыров туралы // Халық кеңесі. – 1993. – 8 шілде

=====

Ашық хат: [С. Торайғыров ұлының сөздерін жинау туралы мақала] // Еңбекші қазақ. – 1926. – 19 қараша.

=====

Әдебиет және сын мәселелері: [Ғ. Тоғжановтың кітабы жайлы] // Еңбекші қазақ. – 1929. – 14 тамыз. – Қол қойған «А.Ж.».

=====

Әдебиет мәселесі: [Әдебиет талқысы туралы мақала] // Ақ жол. – 1925. – 1 сәуір. – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Әдебиет мәселесі; Көркем әдебиетті саралау: [Әдебиет талқысы туралы мақала] // Қазақ әдебиеті. – 1992. – 10 шілде. – 14 б.

=====

Әдебиет мұралары: Мақала //Еңбекші қазақ.. – 1927. – 20 шілде. – Қол қойған «Таңашбай».

=====

«Екеу»: Абайдан соңғы ақындар / Ж. Аймауытов, М. Әуезов: [«Абай» журналы № 5, 1918 жыл] / Баспаға дайындаған А. Еспенбетов // Абай. – 1993. – № 5. – 48-51 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек., Әуезов Мұхтар Омарханұлы. Абайдың өнері һәм қызметі: [1918 ж. «Абай» журналында жарық көрген мақала // Әуезов М. Қазақстан коммунисті. – Алматы: Ғылым, 1997. – 1989. – № 12. – 68-71 б. – (Дайынд. Р. Сарғожин); // Азия. – 1993. – қазан. – (№ 41). – 5б.; // Абай. – 1995. – № 1 – 2. – 138-140 б.; // Әуезов М. Шығармаларының елу томдық толық жинағы. – 1 т. – 62-67 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек., Әуезов Мұхтар Омарханұлы. Көркем әдебиет туралы: [Айтыс ретінде] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 8, 9 тамыз. – (Қол қойған «Екеу»); // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 3 қараша. – (Газетке дайындаған Р. Рүстембекова).

=====

Қалай жазу керек: [Көркем әдебиетті жазу жайлы] // Жаңа әдебиет. – 1928. – № 10. – 72-77 б. – Қол қойған «Ақыл».

=====

Өлең мен көркем әңгіменің ұқсастық айырмасы // Жаңа әдебиет. – 1929. – № 1. – 89-97 б. – Қол қойған «Ақыл».

=====

Сұңқар жыры: [М. Жұмабаевтың, М. Горькийден аударған «Сұңқар жыры» әңгімелерінің аудармасы туралы жазылған сын мақаласы] / Қазақ әдебиеті. – 1989. – 6 қаңтар.; // Семей таңы. – 1989. – 14 қаңтар

=====

Ысқақұлы Д. Әдебиет сынмен көркейеді: [Ж. Аймауытұлының сыншылық қызметі хақында] // Жалын. – 2005. – № 11. – 36-43 б.

Баспасөз жайлы мақалалары

=====

«Абай» журналы туралы / Өзірлеген Р. Сарғожин // Жалын. – 1989. – № 6. – 102-103 б.

=====

Баспасөз күніне даярланыңдар // Тілші. – 1927. – 23 сәуір

=====

Газет тілі қалай түзеледі? // Еңбекші қазақ. – 1925. – 26 қараша (№ 409). – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Ел газетке не жазбақ?: [Газетке шаруа жайлы, оқу, әйел теңдігі, әкімшілік сот, жастар тұрмысы және жұмысшылар жайын жазып отыру туралы] // Еңбекші қазақ. – 1924. – 5 мамыр // Соц. Қазақстан. – 1989. – 17 желтоқсан. – 4 б.

=====

Журнал туралы: [Жазушының 1918 жылы 4 ақпанда шыққан «Абай» журналына жазған беташар сөзі] // Абай. – 1992. – № 1. – 3-5 б.

=====

Тілшілер не жазу керек? // Әйел теңдігі. – 1928. – № 1. – 45-46 б. – Қол қойған «Ақылшы».

=====

«Шаншар» журналы туралы // Ақ жол. – 1925. – 26 қаңтар.

Мәдениет, өнер жайлы мақалалары

=====

Жан жүйесі мен өнер таңдау / Ж. Аймауытов // Мектептегі психология = Психология в школе. – 2008. – № 5. – 39-42 б.

=====

Асыл қазына жиналса екен: [Қазақтың өнеріне, асыл мұрасына назар аудару, оны жинау туралы] // Еңбекші қазақ. – 1925. – 27 мамыр.

=====

Өн-күй жайында: Мақала // Еңбекші қазақ. – 1928. – 16 ақпан (№ 39). – Қол қойған «Таңашбай».

=====

Өнші // Алтын орда. – 2006. – 24 ақпан. – 2 наурыз (№9).

=====

Бардың жоғы болмайық: [Театр туралы] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 2 маусым.

=====

Бұл да ұлт театры жайында: [Театр туралы] // Еңбекші қазақ. – 1925. – 10 желтоқсан.

=====

Дағдылы жол мен айлалы жол: [Оқу-ағарту және мәдениет жайлы] // Жас қазақ. – 1924. – № 5-6. – 70-76 б.; № 7-8. – 41-43 б. – Қол қойған «Тайбағар».

=====

Қазаққа пайдалы жас талап / Кеменгерұлы Қ. Байтасұлы Ғ., Аймауытұлы Ж.: [Қазақ өнері туралы «Ақ жол» / 1924 ж. 11 желтоқсан / газетінде жарияланған мақала] // Егемен Қазақстан. – 1992. – 25 шілде.

=====

Коммунизм кезінде өнердің маңызы: [Мәдениет, өнер жайлы] // Еңбекші қазақ – 1925. – 13 ақпан

=====

Қалыбек, әртіс: [Қалыбектің театр сахнасына келуі жайында] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 21 қазан. – Қол қойған «Таңашбай» // Егеменді Қазақстан. – 1992. – 15 ақпан.

=====

Құтты болсын!: [Қызылорда астанасында ашылған алғашқы театр жайында] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 17 қаңтар.

=====

Ташкентте сауық кеші // Ақ жол. – 1924. – 27 қазан.

=====

Театр кітаптарын қалай көбейтеміз: [Ұлт театрын ұйымдастыру туралы оқу комиссариатының істеген жұмыстарын айта келіп, пьеса жазу туралы мәселе көтерген] // Еңбекші қазақ. – 1926. – 3 қаңтар.

=====

Ұлтты сүю // Қазақ альманағы. – 2009. - №2. – 87 – 96б.

Жүсіпбек Аймауытовтың ғылыми-педагогикалық еңбектері

=====

Жүсіпбек Аймауытов: «Мұғалімнің салақтығын сезсе, балалар да салақ бола бастайды...» // Сарыарқа самалы. – 2003. – 10 сәуір. – 4 б.

=====

Ана тілін қалай оқыту керек? // Жаңа мектеп. – 1925. – № 2. – 17-24 б.

=====

Дәйекші жөнінен: [Жаңа әліппешілер сьзінің қарсаңына орай ойласу ретінде] // Еңбекші қазақ. – 1928. – 23 қараша.

=====

Емле, әріп жайынан: [Айтыс ретінде] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 27 сәуір.

=====

Емлені оңайлату жобасы // Жаңа мектеп. – 1928. – № 4 – 5. – 34-38 б.

=====

Емлені өзгертуге жоба: [Қазақтың жазу емлесін өзгерту туралы] // Еңбекші қазақ. – 1924. – 7 қаңтар.; Қазақ тілі. – 1924. – 6 ақпан.

=====

Жазу мәселесі туралы соңғы сөз // Еңбекші қазақ. – 1924. – 23, 25 мамыр (№ 173, 179).

=====

Жақсылап дайындалуымыз керек: [Оқытушылар съезі қарсаңында] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 20 қаңтар.

=====

Жаңа әліпби қозғалысы: [Ұлт республикаларында жаңа түрк әліпбиін аз ұлттарға ұлт әліпбиі деп бекітілуі туралы] // Жаршы. – 1929. – № 1. – 4-8 б.

=====

Жаңа әліпті тез үйрету жолы // Еңбекші қазақ. – 1929. – 24, 25 сәуір.; // Жаңа мектеп. – 1929. – № 4. – 35-48 б.

=====

Жастардың тәрбие тәлімі // Жас қайрат. – 1924. – № 6. – 35-39 б. – Қол қойған «Ж».

=====

Жан жүйесі: [«Психология жан жүйесі мен өнер таңдау» ғылыми еңбегінен үзінді 1926 ж.] // Лениншіл жас. – 1989. – 13 қазан.; Алматы ақшамы. – 1989. – 13 қазан.; Қазақ әдебиеті. – 1991 – 11 қаңтар. – 66.

=====

Көкшетауда көргендерім: [Кекшетау қаласындағы мектеп медресе оқу-оқыту істері туралы] // Айқап. – 1914. – № 13. – 214 – 218 б. – Қол қойған «А.Ж».

=====

Қазақ ауылына орысша бұйрық // Еңбекші қазақ. – 1931. – 4 маусым. – Қол қойған «Жүсіпбек».

=====

Қазақ тілі қалай түзеледі: [Орысшадан аударма сөздердің бір ізге түсе алмай келе жатқандығы туралы] // Еңбекші қазақ. – 1925. – 26 қараша

=====

Қазақ тілін жүргізу қазақша оқуда: [Семей Губсотында орыс қызметкерлерінің түгелдей қазақ тілін оқуға кіріскендігі хабарланған] // Еңбекші қазақ. – 1924. – 18 наурыз. – Қол қойған «А.Ж».

=====

Қазақстан ағарту қызметкерлерінің III – съезіне // Еңбекші қазақ. – 1929. – 20 ақпан.

=====

Қазақстандағы күншығыстық оқытушылар әзірлейтін орда / институт/ // Еңбекші қазақ. – 1923. – 30 маусым.

=====

Қазақша хат таныту әдісі // Жаңа мектеп. – 1927. – № 2. – 5-13 б.

=====

Комплекс жүйемен сабақ беру тәжірибеміз // Жаңа мектеп. – 1928. – № 1. – Қол қойған «Ж».

=====

Мектеп қандай болу керек // Еңбекші қазақ. – 1927. – 27 қаңтар.

=====

Оқытушылар мен кәсіпшілер қозғалысы // Жаңа мектеп. – 1927. – № 5. – 82-88 б.

=====

Орынборда халық ағарту істері // Еңбекші қазақ. – 1923. – 30 маусым. – Қол қойған «Ж».

=====

Сауатсыздықты қалай жою керек // Қазақ тілі. – 1923. – №6-7. – Қол қойған «Жік».

=====

Тағы да емле туралы // Еңбекші қазақ. – 1928. – 6 желтоқсан.

=====

Тәрбие // Алдаспан. – 2008. - №10. – 17б.

=====

Тәрбие // Абай. – 1918. – № 1. – 6-7 б.; № 2. – 10-13 б; 14-21 б.: // Қазақстан мектебі. – 1989. – № 5. – 65-68 б.; // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 71 – 76 б.

=====

Тәрбие: [Қайта оралған қазына] // Соц.Қазақстан. – 1989. – 6 қазан

=====

Тәрбиеге жетекші . – Орынбор: Қазмембас, 1924. – 186 б.

=====

Тәрбиеге жетекші / Даярлаған С. Қалиев // Қазақстан мектебі. – 1991. – № 6. – 71-75 б.

=====

Тіл туралы // Еңбекші қазақ. – 1926. – 9 наурыз.

=====

Тіл туралы: [Ж. Аймауытовтың 1926 жылы наурыздың 9-нда «Еңбекші қазақ» газетінде жарияланған мақаласы / Әзірлеген Р. Тұрысбеков, С. Жүсіпов // Ана тілі. – 1990. – 20 желтоқсан. – 5 б.

Жүсіпбек Аймауытовтың оқулықтары мен оқу құралдары

=====
Жан жүйесімен өнер таңдау. – Қызыл – Орда: Қазмембас, 1926 – 80 б.

=====
Жана ауыл: [Сауатсыздықты жою жолдары]. – Қызыл – Орда: 1929. – 216 б.

=====
Тағы да: 2-ші бас. – 1930. – 146 б.

=====
Комплекспен оқыту жолдары: Мұғалімдерге, дайындалма курстарға, тәрбие техникумдарға көмек. – Қызыл-Орда: Қаз. баспасы, 1929. – 122 б.

=====
Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы: Оқу құралы. – Алматы: Білім, 2003. – 183-186 б.

=====
Пәлсапа және діл: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті: 1992. – 20 б.

=====
Психология / Араб жазуынан көшірген А. Ақажанова. – Алматы: Рауан, 1995. – 321 б.

=====
Психология. – Қызыл – Орда – Ташкент: 1926. – 176 б.

=====
Психология. Жан жүйесі және өнер таңдау. – Алматы: Рауан, 1995. – 311 б.

=====
Психология мен өнер таңдау: [Еңбегінен үзінді] // Қазақ әдебиеті. – 1991. – 11 қаңтар.

* * *

=====
Қирабаев С. Жүсіпбек Аймауытов: Әдебиет пәні 2-класқа арн. қосымша оқу құралы. – Алматы: Рауан, 1991. – 43 б.

=====

Балтабаева Ж. Әдістемелік еңбектердегі шығарма жұмысының ерекшеліктері // Ұлағат. – 2008. – № 1. – 55-61 б.

=====

Қалиұлы С. Жүсіпбек Аймауытовтың педагогикалық көзқарастары // Қалиұлы С. Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы: Оқу құралы. – Алматы: Білім, 2003. – 183-186 б.

=====

Құрманбайұлы Ш. Жүсіпбек Аймауытұлы және қазақ терминологиясы // Қазақ әдебиеті. – 2008. – 9 шілде.

=====

Тлебалдина Н.Қ. Жүсіпбек Аймауытовтың шығармаларын оқытудың теориялық негіздері: [Мектепте] // Абай атын. ҚазҰПУн-тің хабаршысы. Филол. ғыл. Сер. – 2008. – №4. – 92 – 96 бет. – Рез.: орысша, ағылшынша.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби сын еңбектері (оқулыққа қосымша) // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 7. – 74-81 б.

=====

Шүленбаева Р. Жүсіпбек Аймауытұлының оқыту қағидалары мен оқыту әдістемесі туралы көзқарастары // Жантану мәселелері. – 2008. – № 2. – 55-56 б.

Ж. Аймауытов ғылыми еңбектерде (диссертациялар, монографиялар)

=====

Әбдікова Қ. Ж. Аймауытов туындыларындағы тұлға. – Алматы: Изд-во, 1998. – 88 б.

=====

Әбдікова Қ. Ж. Аймауытов романдарындағы тұлға концепциясы: Филология ғылымының канд. Ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссерт. авторефераты. – Алматы: 1997. – 24 б.

=====

Әбішева Ш.С. Жүсіпбек Аймауытов прозасында диалогті қолдану шеберлігі: Филология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. автореф.: 10.01.02. – қазақ әдебиеті. – Алматы, 2005. – 28 б.

=====

Досжанова Р. Ж. Аймауытов прозасындағы лексика-синтаксистік қайталаулар. – Дисс. қолжазба. – Алматы, 1992.

=====

Есім Ғ. Жүсіпбек Аймауытов шығармаларындағы ауыл өміріндегі социология мен психология жайлы // Сана болмысы. – Алматы : Қазақ ун-ті, 2005. – 302-304 б.

=====

Жарықбаев Қ.Б. Жүсіпбек психологиялық көзқарастары: Студенттер мен мұғалімдерге арналған көмекші құрал. – Алматы: Білім, 2000. – 76 б.

=====

Жарықбаев Қ.Б. Қазақ психологиясының тарихы. – Алматы: Қазақстан, 1996. – 159 б.

=====

Зейнулина А. Жүсіпбек Аймауытұлының қазақ романын қалыптастырудағы ролі: Филология ғыл. канд. ғыл. дәрежесін алу үшін дайындалған дисс.: 10.01.02. – Қазіргі қазақ әдебиеті. – Алматы: 1998. – 143 б.

=====

Зейнулина А. Жүсіпбек Аймауытұлының қазақ романын қалыптастырудағы ролі: Филология ғыл. канд. ғыл. дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. автореф.: 10.01.02. – Қазіргі қазақ әдебиеті. – Алматы: 1998. – 24 б.

=====

Зейнулина А.Ф. Жүсіпбек Аймауытұлының шығармашылық шеберлігі: Оқу құралы. – Павлодар: С.Торайғыров атындағы ПМУ-нің баспасы, 2002. – 112 б.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Ж.Аймауытұлының прозасы тілінің көркемдік ерекшелігі: Филология ғыл. канд. ғыл. дәреже алу үшін дайындалған дисс. автореф.: 10.02.02. – Қазақ тілі. Алматы: 2004. – 24 б.

=====

Қаленова Т.С. Жүсіпбек Аймауытовтың өмірі мен қоғамдық – саяси қызметі (1889-1931 жж): Тарих ғылымд. канд. ғылыми жәрежесін алу үшін дайынд. дис. авторефераты. – Алматы, 2001. – 30 б.

=====

Қирабаев С. Жүсіпбек Аймауытов. – Алматы: Қазақ ССР «Білім» қоғамы. 1990. – 35 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов: Әдебиет пәні 2-класқа арн. қосымша оқу құралы. – Алматы: Рауан, 1991. – 43б.

=====

Қирабаев С. Жүсіпбек Аймауытов: [Өмірі мен шығармашылығы]. – Алматы: Ана тілі, 1993. – 224 б. – Рец.: Тілепов Ж Елеулі еңбек: [Қазақстан Ұлттық ғылым академиясының академигі С. Қирабаевтың «Ана тілі» баспасынан жарыққа шыққан «Жүсіпбек Аймауытов» атты еңбегі туралы] // Қазақстан мұғалімі. – 1995. – 29 қараша.

=====

Қирабаев С. Жүсіпбек Аймауытов. – Алматы, Рауан, 1994. – 43 б.

=====

Қирабаев С. Тәуелсіздік өрісі. Әдеби зерттеулер мен сын мақалалар: екі томдық таңдамалы шығармалар. Екінші кітап. – Алматы: ҚазАқпарат, 2008. – 250 б.

=====

Қуантаев Н.Қ. Жүсіпбек Аймауытұлының публицистикасы. Филология ғыл.канд.ғыл.дәрежесін алу үшін дайындаған дисс. автореф.: 10.01.10. – Журналистика. – Алматы: 2000. – 29 б.

=====

Құрманбайұлы Ш. Жүсіпбек Аймауытұлы және қазақ терминологиясын жетілдіру мәселелері; Жүсіпбек Аймауытұлы және қазақтың психология терминдері // Қамзабекұлы Д. Алаш және терминтану: Монография. – Алматы: Ел шежіре, 2008. – 102-135 б.

=====

Құсайынов Д.Ж. Аймауытұлының қоғамдық-саяси көзқарастары. Дисс. қолжазба. – Алматы, 1995. – 134 б.

=====

Мекебаева Л.А. Жүсіпбек Аймауытұлы прозасындағы көркемдік ізденістер: Филология ғылымдарының ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. автореф.: 10.01.02. – қазақ әдебиеті. – Алматы, 2006. – 26 б.

=====

Мірәлиева А. Жүсіпбек Аймауытұлының (1889-1931) психологиялық және педагогикалық көзқарастары: Психология ғыл.канд. ғыл.дәрежесін алу үшін пайдаланған дисс.автореф.: 19.00.07. – Пед. психология. – Алматы: 1998. – 27 б.

=====

Сағынбекұлы Р. Жүсіпбек (Өмірі мен қаламгерлік қызметі): Көмекші оқу құралы. – Алматы: Санат, 1997. – 224 б. – Рец.: Әлім А. Аз ғұмырдың мол тағылымы: // Қазақ әдебиеті. – 1997. – 19 тамыз. (К 33). – 46.; // Кемелов А. Зерттеу нысаны – алаш ардақтысы // Түркістан. – 1997. – 11 маусым.; // Құлбарақов С. Тағылымы зор тұлға // Ақ жол. – 1998. – 28 наурыз.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлы және 20 жылдардағы қазақ прозасы: Моногр.. – Алматы: Қазақ университеті, 1998. – 340 б.

=====

Тапанова С.Е. Алғашқы қазақ романдарындағы әйелдер образын жасау эволюциясы: Филология ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін жазылған диссер. автореф.: 10.01.02. – қазақ әдебиеті. – Алматы, 1998. – 26 б.

=====

Тоғжанов Ф. Жүсіпбектің сыны, Мағжанның ақындығы туралы. – М. 1926. – 71 б.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлы және 20-шы жылдардағы қазақ прозасы: Моногр. – Алматы: Қазақ университеті, 1998. – 340 б. – Рец.: Кеңесбек Б. Изденіс жемісі: [1998 ж. «Қазақ ун-ті» басп. жарыққа шыққан Р. Тұрысбектің «Ж. Аймауытұлы және 20-жылдардағы қазақ прозасы» атты кітабы туралы] // Түркістан. – 1999. – 14 сәуір. // Нарымбетов Ә. Алаш ардақтысы – зерттеу арнасында: [Әдебиет зерт. – сі Р. Тұрысбектің 1997 ж. «Санат» басп. шыққан «Жүсіпбек» және 1998 ж. «Қазақ ун-ті» басп. шыққан «Ж. Аймауытұлы және 20-шы жылдардағы қазақ прозасы» атты кітаптары туралы] // Алматы ақшамы. – 1999. – 25 қаңтар.

=====

Тілепов Ж. Елеулі еңбек: [Қазақстан Ұлттық ғылым академиясының академигі С. Қирабаевтың «Ана тілі» баспасынан жарыққа шыққан «Жүсіпбек Аймауытов» атты еңбегі туралы] // Қазақстан мұғалімі. – 1995. – 29 қараша.

=====

Тынышбайқызы Ш. Жүсіпбек Аймауытов романындағы қосүнді сөз: Филология ғыл. канд. ғыл. дәрежесін алу үшін дайындалған диссерт. авторефераты. 10.02.02 – Қазақ тілі. – Алматы, 1997. – 26 б.

=====

Шоқым Г.Т. Жүсіпбек Аймауытов романындағы қос үнді сөз: Филология ғыл. канд. ғыл. дәрежесін алу үшін дайындалған диссерт. авторефераты. 10.02.02 – Қазақ тілі. – Алматы: 1997. – 26 б.

=====

Шоқымова Г. Жүсіпбек Аймауытов романдарындағы қосүнді сөз: Филология ғыл. канд. ғыл. дәрежесін алу үшін жазылған Дисс.: 10.02.02. – Қазақ тілі. – Алматы: 1997. – 172 б.

* * *

=====

Айдарбекова Ш.Ж. Аймауытұлы шығармашылығының көркемдік-стильдік ерекшеліктері // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сериясы = Вестн. КазНУ. Сер. филологическая. – 2009. – № 3. – 56-59 б. – Библиогр.: 6 атау.

=====

Айдарбекова Ш. Ж. Аймауытұлы әңгімелеріндегі диалогтың көркемдік қызметі // Ақиқат. – 2009. – № 6. – 97-100 б.

=====

Айдарбекова Ш. Жүсіпбек шығармаларының зерттелуі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2008. – № 3. – 136-138 б.

=====

Беркенова Р. Ж. Аймауытов драматургиясы Р. Нұрғали зерттеуінде // Қ.А. Яссауи атындағы халықаралық қазақ-түрік университетінің хабаршысы. Қоғамдық ғылымдар сериясы. – 2007. – № 1. – 133-135 б.

=====

Дүйсенқызы Г. Жүсіпбек (Аймауытов) шығармаларындағы әлеуметтік-психологиялық дүние // Ұлағат. – 2003. – № 5. – 34-35 б.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлы және 20-жылдардағы қазақ прозасы // Қазақстан мұғалімі. – 2000. – 9 ақпан(№ 3/4). – 9 б.

=====

Шоқымова Г. Жүсіпбек Аймауытов романдарындағы қосунді сөз: Филология ғыл.канд.ғыл.дәрежесін алу үшін жазылған дисс.: 10.02.02. – Қазақ тілі. – Алматы, 1997. – 172 б.

=====

Ысқақ Қ. Қазақтың кәсіби прозасы Аймауытовтан басталады / Әңг. Е.Бақаш // Жұрағат. – 2008. – № 10. – 14-15 б.

Өмірі мен шығармашылығы

=====

Аймауытов Жүсіпбек // Абай. Энциклопедия / Бас ред. Р.Н. Нұрғалиев. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы; Атамұра, 1995. – 19, 20, 24, 34, 46, 64, 124, 205, 315, 414, 456 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек // Қазақ әдебиеті: Энциклопедия. – Алматы: Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі, Қазақстан даму институты, 1999. – 28-30 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек // Қазақ өнері: Энциклопедия. – Алматы: Қазақстан даму институты, 2002. – 23-24 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. – Алматы, 1998. – 1 т. – 138 б.

=====

Ақышев З. Ақ жүректі // Бес арыс / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 396-401 б.

=====

Әбілев Д. Өткен күнде белгі бар (Естелік-эссе). – Алматы: Жазушы, 1997. – 282 б.

=====

Әлімбаев М. Қөңіл күнделігі: эсселер. – Алматы: Жалын, 1996. – 280 б.

=====

Байғалиев Б. Қайта оралған қаламгер // Зауал: Мақалалар, естеліктер / Б. Қайшыбаев. – Алматы, 1991. – 191-198 б..

=====

Бекболатова А.Ә. Жүсіпбек Аймауытов // XX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ зиялылары және ұлттық мемлекеттілік: мұрағаттар, келелі мәселелері, келешегі = Казахская интеллигенция первой половины XX века и национальная государственность: Респ. ғыл. – тәжірибелік конф. материалдары = Материалы респ. науч.-практ. конф. (30 мая 2008 г.). – Алматы: Архив Президента РК, 2008. – 85-87 б.

=====

Досыбаева А.Ж. Аймауытұлы және Мағжанның ақындығы // Алыптар тобының асылдары: халықаралық ғылыми-теориялық конф. материалдары. 24-25 наурыз, 2005. – Алматы, 2005. – 352-358 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов 1889-1931 // Баянаула. – Астана, 2001. – 91-92 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов // Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар: Университет баспа орталығы, 2003. – 364 б.

=====

Досыбаева А.Ж. Аймауытұлының ақындығы: жанр және шеберлік // Мұхтар Әуезов және әлем әдебиеті: Халықаралық ғылыми теориялық конференция материалдары (21 қыркүйек, 2004 ж.). – Алматы, 2004. – 268-278 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов (1889 – 1931 жж.) // Қазақтар: Көшпелікке арналған тоғыз томдық анықтамалық. 11 том. Тарихи тұлғалар. – Алматы. – 1998. – 174-175 б.

=====

Аймауытов Жүсіпбек. /1889-1931/: Өмір жолы // Оразаев Ф. Қазақ әдебиетін зерттеушілер: өмірбаяндық-библиографиялық анықтамалық. – Алматы, 1991. – 48 б.

=====

Бөлеев Қ. Жүсіпбек Аймауытұлының халықтық идеясының ұлттық тәрбие берудегі рөлі // «Жас ғалым» - 2005 атты Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары: (27-28 сәуір 2005 ж., Тараз).- Тараз, 2005.- Т.3, 1-бөлім.- 92-95 б.

=====

Елеуменов Ш. Әсем сөздің зергері: [Ж. Аймауытовтың өмірі мен творчествосы] // Елеуменов Ш. Жаңа жолдан: Әдеби портреттер, зерттеулер. – Алматы, 1989. – 108-129 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов // Әлем: Альманах: Өлендер, очерктер, әңгімелер. – Алматы: Жазушы, 1991. – 64-65 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов. Сегіз қырлы, бір сырлы дарын // Қазақ әдебиеті. Жалпы білім беретін мектептің 11-сыныбына арналған оқулық. Бесінші басылымы. – Алматы: Мектеп, 2002. – 65-79 б.

=====

Каленова Т.С. Ұлттың тәуелсіздік жолындағы күрескері: [Ж. Аймауытов жайлы] // 10 лет независимости Казахстана: итоги и перспективы развития: Материалы межд. науч. конф. (Алматы, 22-24 фев. 2001 г.): Т. 2. – Алматы, 2001. – 117-121 б.

=====

Қайта оралған қаламгерлер (Ж. Аймауытов, А. Байтұрсынов, М. Жұмабаева, М. Дулатов, Ш. Құдайбердиев): Библиогр. көрсеткіш / Құраст. С. Қойшыманова; Ред. Г. Жорабаева. – Алматы: 1994. – Шығ. 1. – 123 б.

=====

Қойшыбаев Б. Әділет салтанат құруда: [А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаевтар туралы] // Қойшыбаев Б. Жазықсыз жапа шеккендер. – Алматы, 1990. – 158-166 б.

=====

Мақпырұлы С., Қазақ әдебиеті. – Астана: Фолинат, 2007. – 123 б.

=====

Мекебаева Л.Ж. Аймауытұлы прозасындағы ақ өлең үлгісі // Алыптар тобының асылдары: халықаралық ғылыми-теориялық конф. материалдары. 24-25 наурыз, 2005 жыл. – Алматы, 2005. – 140-241 б.

=====

Мекебаева Л.А. Ашынған жанның ақиқаты // Қазақстан на пути к новой модели развития: тенденции, потенциал и императивы роста: Материалы междунар. науч. прак. конф. – Алматы, 2001. – Ч. 4 – С. 312 б.

=====

Тәжібаев Ә. Жүсіпбек Аймауытов // Тәжібаев Ә. Есімдегілер. – Алматы, 1993. – 336-339 б.

=====

Мананова Н.Ж. Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығын оқыту: [іс-тәжірибеден] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2006. – № 11. – 35-39 б.

=====

Мұқанов С. Аймауытұлы Жүсіпбек // Мұқанов Сәбит XX ғасырдағы қазақ әдебиеті: 1-бөлім (ұлтшылдық, байшылдық дәуірі). – Алматы, 2008. – 353-378 б.

=====

Нұрғали Р. Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры. Зерттеу. Астана: Күлтегін, 2002. – 107-122 б.

=====

Нұрғали Р. Ой, кер заман, кер заман: Ж.Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығы туралы // Нұрғали Р.Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры: Зерттеу. – Астана: Күлтегін, 2002. – 107-123 б.

=====

Нұрғали Р. Ой, кер заман, кер заман // Нұрғали Рымғали. Өуезов және Алаш. Әдебиеттегі ұлттық рух. Көмекші оқу құралы. – Алматы, 1997. – 107-122 б.

=====

Нұрғали Р. Саяси-әлеуметтік драма: [Ж. Аймауытовтың драматургиясы туралы] // Нұрғали Р. Драма өнері. – Алматы: Санат, 2001. – 56., 320 – 324 б. 396 б.

=====

Нұрғалиев Р. Сегіз қырлы, бір сырлы дарын // Нұрғалиев Р. Екі томдық шығармалар. – Алматы, 1991. – 2 т. – 548-563 б.

=====

Нұрғали Р. Сөз өнерінің эстетикасы. Монография. – Астана: Елорда, 2003. – 10, 17, 25, 50, 61, 63, 67, 81, 169, 211, 404б.

=====

Нысанбаев Ә. Көштен қалмайық десек.... – Алматы: Қазақстан, 2003. – 30, 32, 39 б.

=====

Оразалин К. Абайдан соңғы арыстар: Роман. Бірінші кітап. – Астана: Елорда, 2002. – 464 б.

=====

Оразалин К. Абайдан соңғы акындар: Роман. Екінші кітап. – Астана: Елорда, 2002. – 504 б.

=====

Рысбайұлы К. Қазақстан Республикасының тарихы. – Алматы, 1999. – 208 б.

=====

Салқынбай А.Б. Жүсіпбек Аймауытов [Мәтін]: Халық ағарту жүйесіндегі қызметі жайында // Салқынай А.Б., Көккөзова М.Б. Қазақтың тілші – әдіскер тұлғалары. – Алматы, 2006. – 35-39 б.

=====

Суреткер, драматург, ғалым (Жүсіпбек Аймауытов) // Алдабергенов Қ.М., Арын Е.М., Баткеева Б.Т. Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар, 2003. – 187-194 б.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлы. – Алматы: Рауан, 1997. – 80 б.

=====

Түсіпова Г. Ж. Аймауытұлының жаңа аудырмалары // Алыптар тобының асылдары: халықаралық ғылыми-теориялық конф. материалдары. 24-25 наурыз, 2005 жыл. – Алматы, 2005. – 280-286 б.

=====

Тілеке Ж. Шежіре. Ертiс-Баянаула өңірі. – Павлодар: Дауа; Қазақстан, 1995. – Бірінші кітап. – 93-95 б.

=====

Шалабаев Б. Көркем проза тілі. – Алматы: Білім, 1994. – 120 б.

=====

Шаяхметов Н. Ел – бүгіншіл, менікі – ертеңгі үшін: Оқу құралы. – Алматы, 2001. – 21, 23, 41-70, 86, 133 б.

=====

Шевченко С. Павлодар өңірінің тарихы туралы очерктер. 2 бөлім. XX ғасыр. – Павлодар: ЭКО, 2001. – 56-57 б.

* * *

=====

Айдаболов А. Жүсіпбек Аймауытов драмалары // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сериясы = Вестн. КазНУ. Сер. филологическая. – 2004. – № 7 (79). – 199-200 б.

=====

Айдарбекова Ш. Аймауытұлы әңгімелеріндегі диалогтың көркемдік қызметі // Ақиқат. – 2009. – № 6. – 97-100 б. – Библиогр.: 6 атау.

=====

Айдарбекова Ш. Жүсіпбек Аймауытұлы әңгімелерінің тақырыптық, көркемдік ерекшеліктері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2007. – № 9. – 86-90 б.

=====

Айдарбекова Ш. Жүсіпбек Аймауытұлы әңгімелерінің тілі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 4. – 115-119 б.

=====

Айдаров Т. Халқына қайта оралған арыстар: [А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, Х. Досмұхамедов, Ж. Досмұхамедов, М. Тынышбаев, Ж. Ақбаев ж.б. туралы] // Жетісу. – 1997. – 30 мамыр.

=====

Аймауытов Б. Әкем туралы сөз // Баянтау. – 1996. – 9 караша. – 3 б.

=====

Аймауытов Б. Егер адам өз халын сүйсе, Аллатағала оны сол халықпен бірге қайта тірілтеді [Мәтін]: Ж. Аймауытовтың баласымен сұхбат / Әңг. Е. Зәңгіров // Нұр-Астана. – 2006. – 27 қыркүйек – 4 өазан (№ 38). – 3 б.

=====

Аймауытов Б. «Мен тағдыры сүргінге түскен бақытсыз ұрпақпын» // Қазақстан. – 2008. – 17 қаңтар (№ 1/2). – 8-9 б.

=====

Аймауытов Б. Өкінішсіз өмір жоқ: Аймауытовтың ұлымен сұхбат / Әңг. Е. Зәңгіров // Парасат. – 2006. – № 12. – 7-10 б.

=====

Аймауытов Б. «Отаныммен 60 жылдан соң қауыштым»: [Қазақ зиялысы Ж. Аймауытовтың жалғыз ұлының өзі туралы және әкесі туралы сұхбаты / Әңг. А. Асылбектегі] // Қазақ елі. – 1997. – 25 сәуір (№ 16). – 2 б.

=====

Аймауытов Б. Халқыма ризамын: [Ж. Аймауытовтың баласы Б. Аймауытовпен әңгіме] / Әңг. М. Омарбекұлы // Орталық Қазақстан. – 1997. – 26 наурыз.

* * *

=====

Анаш Д. Ұлтты Аймауытовша сүю // Алматы ақшамы. – 2009. – 12 ақпан.

=====

Атышева Б.Ж. Аймауытұлының прозалық шығармаларындағы тұрмыстық лексиканың құрылымдық сипаты // Семей мем. пед. ин-ты хабаршысы = Вестн. Семипалат. гос. пед. ин-та. – 2009. – № 4. – 112-114 б.

=====

Асқарұлы Х. Елім деп соққан жүрегі: [Сталиндік репрессия құрбаны Ж. Аймауытовтың туғанына 110 ж. толуына орай] // Сарыарқа самалы. – 1999. – 23 қараша. – 4 б.

=====

Астана сотында: [1922 ж. Қызылорда қ. сотында басшысы Ж. Аймауытов болған «Аштарға жәрдем комитетінің» іс қаралғандығы туралы деректерден / Дайынд. Р. Сарғожин] // Заң газеті. – 1996. – 17 қаңтар (№ 2). – 13 б.

=====

Атымов М. Елі үшін күйген...: [Жүсіпбек Аймауытовтың өмірі мен творчествосынан мәлімет] // Жалын. – 1989. – № 2. – 35 б.

=====

Атымов М. Қайта табысқан тағдырлар: [Ж. Аймауытов жайында] // Жетісу. – 1989. – 11 янв.

=====

Әбдіғұлова Б. Жүсіпбек Аймауытовтың туғанына 120 жыл // Қазақстан тарихы. Әдістемелік журнал. – 2009. – № 12. – 74-75 б.

=====

Әбдіғұлов Р.Ж. Аймауытов пен М. Әуезовтың «Қазақтың өзгеше мінездері» атты еңбегі хақында // Мектептегі психология = Психология в школе. – 2009. – № 5. – 8-10 б.

=====

Әбілев Д. Көкейде қалған кездесу: [Ж. Аймауытов туралы естелік] // Егеменді Қазақстан. – 1992. – 26 желтоқсан.

=====

Әбішева Ш.Ж. Аймауытов әңгімелеріндегі диалогтың кейіпкер мінезін ашу, образ жасаудағы рөлі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2004. – № 6. – 82-85 б.

=====

Әбішева Ш.Ж. Аймауытов романындағы кейіпкердің рухани әлемін ашудағы диалогтың ролі // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы = Известия НАН РК. Серия филологическая. – 2004. – № 2. – 102-109 б.

=====

Әбішева Ш. «Елес» әңгімесіндегі диалогтің көркемдік қызметі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2006. – №5. – 54 – 56 б.

=====

Әбілев Д. Жүсіпбек аға: [Ж. Аймауытов туралы естелік-әңгіме] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 13 окт.

=====

Әбілев Д. Көкейде қалған кездесу // Егеменді Қазақстан. – 1992. – 26 желтоқсан; // Сарыарқа самалы. – 1993. – 19 қаңтар.

=====

Әдебиет пен өнер мәселелері бойынша 30-40 жылдар кезеңі мен 50-ші жылдар басында қабылданған қаулыларды зерттеу жөніндегі Қазақстан комиссиясының Орталық Комитеті комиссиясының қорытындысы: [Ж. Аймауытовтың, А. Байтұрсыновтың, М. Жұмабаевтың, М. Дулатовтың, Ш. Құдайбердиевтің шығармашылық мұрасын ақтау туралы шешім қабылдады] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 15 желтоқсан. – 2б.; // Соц. Қазақстан. – 1989. – 9 желтоқсан.

=====

Әдіғұлова Б. Жүсіпбек Аймауытовтың туғанына 120 жыл // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. – 2009. – № 12. – 74-75 б.

=====

Әйекенов М. Олар нағыз интеллигенттер еді: [М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов жайында автордың естелігінен / Газетке дайындаған М. Рустемов] // Оңтүстік Қазақстан. – 1989. – 19 шілде.

=====

Әлімбаев М. Бектұр Аймауытов, қайдасың сен?: [Ж. Аймауытовтың үлкен ұлы Виктор туралы] // Лениншіл жас. – 1990. – 12 сәуір.

=====

Әлімжанов Ә. Ой өрісі: [Ақталған арыстар Ш. Құдайбердиев, Ж. Аймауытов, А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, М. Дулатовтар туралы] // Соц. Қазақстан. – 1990. – 13 шілде.

=====

Байғалиев Б. Асылдың тұяғы – Алматыда: [Ж. Аймауытовтың қызы Муза туралы] // Алматы ақшамы. – 1990. – 21 сәуір.

=====

Байғалиев Б. Жазушы, ғалым, қоғам қайраткері // Қызыл ту. – 1989. – 14 қазан.

=====

Байғалиев Б. Жүсіпбек Аймауытов: [Өмірі мен творчествосынан мағлұмат] // Жұлдыз. – 1989. – № 6. – 176-180 б.

=====

Байғалиев Б. Қайта оралған қаламгер // Өркен. – 1989. – 21 қантар.

=====

Бәйменов Ә. Қағидамыз-бүгінгіні ертеңге қалдырмау: [Жазушы Ж.Аймауытовтың Шымкент шахарындағы қамқорлықсыз тұрған ескі үйі жайында] // Алтын орда. – 2002. – 25 – 31 қазан. – (№43). – 7б.

=====

Бейсенбаев М.Ж. Аймауытов туралы архив деректерінен // Семей таңы. – 1990. – 13 қазан.

=====

Ваганка зиратында жатқан қазақ азаматтары [Мәскеудегі Ваганка зиратында репрессия құрбандары Ж. Аймауытов, С. Юсупов, Д. Әділов, Ә. Байділдиндердің сүйегі жатқандығы туралы] // Жас Алаш. – 1997. – 31 мамыр.

=====

Даутова Э. Жүсіпбек Аймауытұлы және аударма өнері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2006. – № 10. – 108-110 б.

=====

Даутова Э. Театр өнері және Жүсіпбек шығармашылығы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2007. – № 6. – 69-71 б.

=====

Дәуренбеков М. Ел талантымен табысты // Қызыл Ту. – 1989. – 20 окт.

=====

Дәуренбеков М. Талантына тәнтімін // Қызыл Ту. – 1989. – 14 окт.

=====

Дәуітов С. Жүсіпбек Аймауытов /1889-1931/ – жазушы // Алматы ақшамы. – 1988. – 30 желтоқсан.

=====

Досжанов Д. Абақты // Жалын. – 1991. – № 4. – 59 б.

=====

Дөңқабақ О. Айтылмаған ақиқат немесе Жүсіпбектің қанша әні бар? // Айқын. – 2006. – 20 маусым (№ 109). – 5 б.

=====

Елеуменов Ш. Жүсіпбек Аймауытовтың суреткерлік қуаты // Жұлдыз. – 2007. – № 2. – 149 – 166 б.

=====

Елшібай Ғ. Жүсіпбек Аймауытовтың үйі қирап, құлағалы тұр: [Ұлы жазушының Шымкент қаласында 1926-1929 жж. аралығында тұрған үйінің жағдайы жайлы] // Жас Алаш. – 2002. – 24 тамыз (№ 101). – 66.

=====

Еспенбетов А. Жүсіпбек Аймауытов және Семей баспасөзі / А. Еспенбетов // Қазақ әдебиеті. – 2009. – 15-25 желтоқсан (№ 52). – 14 б. // Семей таңы. – 2009. – 3 желтоқсан. – 5 б.

=====

Еспенбетов А. Көп қырлы талант // Семей таңы. – 1989. – 14 окт.

=====

Ешмұратова Д. Ж.Аймауытов шығармашылығындағы тәрбие мәселесі // Қазақстан мектебі.- 2008.- N 5.- 59-62 б.

=====

Жақыпова Ә. Ұлт мүдесін көздеген сыншы // Ақиқат. – 2010. – № 11. – 60-63 б.

=====

Жан жүйесі мен өнер таңдау // Мектептегі психология. – 2008. - №5. – 39 – 42б.

=====

Жанымбетов Б. Ел құрметтеген есіл ер: [Ж. Аймауытовтың Павлодар обл. өткен күндерінен] // Соц. Қазақстан. – 1989. – 21 окт.

=====

Жаңабілов С. Жазушы тұрған үй: [Ж.Аймауытовтың Шымкент қаласында тұрған үйі туралы] // Лениншіл жас. – 1989. – 14 окт.

=====

Жарықбаев Қ. Ж. Аймауытовтың (1889-1931) психологиялық еңбектері туралы // Мектептегі психология = Психология в школе. – 2009. – № 5. – 8-10 б.

=====

Жәнәбіл С. Алаштың ардақтысы Аймауытов // Дөңгеленген дүние. – 2008. – 20 желтоқсан (№ 47). – 3 б. – Ж. Аймауытов туралы естеліктен.

=====

Жолдасова Ү. Әдебиеттің көркемдік мәселесі және Ж. Аймауытов прозасындағы лиризм // Қаз ҰУ хабаршысы. Филология сериясы = Вестн. КазНУ. Сер. филологическая. – 2010. – № 4/5. – 216-220 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов (1889 – 1931) // Педагогика және өнер = Педагогика и искусство. – 2008. – № 1. – 13-17 б.

=====

Жарықбаев Қ. Тәлімгер: [Ж. Аймауытовтың туғанына 100 жыл толуы қарсаңында] // Соц. Қазақстан. – 1989. – 11 окт.

=====

Жәнәбіл С. Жүсіпбек Аймауытовтың ақырғы күндері: Ғұмырнама-лық «Наз» кітабынан // Жұлдыз. – 2002. – № 8. – 116-123 б.

=====

Жергілікті қазақ ұлтшылдарына күресті күшейтейік. [Әдебиет, баспасөз саласында қызмет етіп жүрген қазақ зиялыларына ұлтшыл, алашордашыл тәрбие беруде деген жала жапқан мақала] // Ауыл мұғалімі. – 1937. – № 3. – 24-26 б.

=====

Жиреншин А. Жүсіпбек Аймауытов // Қазақстан мектебі. – 1989. – № 5. – 65 б.

=====

XX ғасыр: қазақ рухының қорғандары // Жас Алаш. – 1999. – I 14 қыркүйек. – 36.

=====

Жоламан Қ. Арыстардың арқасында аман қалдық: [Архивтен алынған саяси қуғын-сүргін құрбандары Х. Ғаббасов, М. Дулатов, А. Байтұрсынов, М. Әуезов, Ж. Аймауытов, Ә. Марғұлан, А. Байтасов және Ә. Бөкейханұлының суреттері туралы] // Жас Алаш. – 2000. – 30 мамыр.

=====

Жүнісов А. «Тұсыңнан атой салып өттім, қазақ»: [Қазақстанда қайта ақталған арыстарды Шыңжаң қазақтары да ұмытпайды. Шәкәрім, Ахмет, Мағжан, Жүсіпбек, Міржақыптар жайлы] // Семей таңы. – 1989. – 6 мамыр.

=====

Жүсіпбек Аймауытов: [Өмірі мен творчествосы жайлы] // Коммунизм таңы. – 1989. – 4 ақпан.

=====

Жүсіпбек Аймауытов (1889-1931): [Көрнекті жазушы] // Жантану мәселелері. – 2008. – № 2. – 78-79 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов (1889-1931) // Педагогика және өнер = Педагогика и искусство. – 2008. – № 1. – 13-17 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытовты еске түсіру кеші: [14 октябрьде Алматыда, Абай атындағы қазақ мемлекеттік опера және балет театрындағы кеш туралы ҚазТАГ хабары] // Соц. Қазақстан. – 1989. – 20 окт.; // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 20 окт.

=====

Жүсіпбек Аймауытовтың туғанына 100 жыл: [Жинақталған материал] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – № 41.

=====

Жүсіпбек Аймауытұлының жауабы: [Қазақстанда 1921-22 жылдары болған аштықта халыққа көмек көрсетіп, нақақ жала

жабылып сотта өзін ақтаудағы айтқан сөзі / Материалды әзірлеген Д. Қамзабекұлы] // Соц. Қазақстан. – 1990. – 20 қараша: Еңбекші қазақ. – 1926. – 16 наурыз.

Зейнуллина А. Жүсіпбек Аймауытұлы – ғалым, жазушы // Қазақстан мектебі. – 1997. – № 4. – 33-37 б.

Зейнулина А.Ф. Сырлы сөз шебері: Жүсіпбек Аймауытұлының шығармашылығы туралы // Өлкетану = Краеведение. – 2002. – № 4. – 88 – 106 б. – Библиогр.: 6 атау.

Зұлхаров Ғ. Қазақстандағы «Интернационал»: [Ж. Аймауытовтың туғанына 100 жыл толуына] // Коммунизм нұры. – 1989. – 21 окт.

Ибадуллин Т. 63 жылдан кейін: [Бектұр (Виктор) Жүсіпбекұлы Аймауытов Кереку топырағында] // Сарыарқа самалы. – 1994. – 10 қыркүйек. – 26.

Имаш Е. Осы жұрт Жүсіпбекті біле ме екен... // Орталық Қазақстан. – 2008. – 1 қараша.

Исмакова А. Қазақ зиялылары: өткені, бүгіні, ертеңі...: [Қазақ зиялыларының тарихи тағдыры жайлы] / А. Исмакова, Ғ. Наурызбаева, Ж. Сүлеев, Б. Ермұқанов, М. Қойгелді // Заман-Қазақстан. – 1997. – 19 қыркүйек (№ 38). – 12-13 б., 3 қазан (№ 40). – 13 б., 10 қазан (№ 41). – 13 б., 7 қараша (№ 45). – 5 б.

Кеңбейісова Н.А. Көркем шығармалардағы мақал-мәтелдердің инварианттары // Қостанай мемлекеттік ун-тінің ғылыми журналы. – 2009. – № 1. – 184-187 б.

Кеңбейісова Н.А. Мақал-мәтелдердің көркем шығармадығы қолданысы (Ж. Аймауытов шығармалары бойынша) // Еуразия гуманитарлық институтының хабаршысы = Вестник Евразийского гуманитарного института. – 2009. – № 1. – 225-228 б.

Керейкұлов Қ. Туған елінің тұнығы еді: [Ж. Аймауытов туралы]
// Лениншіл жас. – 1989. – 26 май.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Жүсіпбек Аймауытұлы шығармаларындағы
кейіпкер тілі // Қаз МУ хабаршысы. Филология сериясы. – 2003. –
№ 2. – 141-143 б. – Библиогр.: 3 атау.

=====

Қопаева А.К. Ж. Аймауытов шығармаларындағы психологизм
[Мәтін] // МУ хабаршысы. Филологиялық серия = Вестн. ПГУ.
Сер. филологическая. – 2005. – № 4. – 98-103 б.

=====

Көпеев С. Ортамызға оралды // Қызыл Ту. – 1989. – 21 қараша.

=====

Қабышев Т. Жүсіпбек Аймауытов қай жылы туған? // Қазақ
әдебиеті. – 2001. – 31 тамыз.

=====

Қамзабекұлы Д. Ку бас және ұлт мүддесі немесе Ж. Аймауыт-
ұлының «Қара бақсы» әңгімесінің астары хақында // Жас Алаш. –
2003. – 23 тамыз. – 1, 7 б.

=====

Қоңыратбай Т. Ұстаз бен шәкірт: [Ж. Аймауытов пен Ә. Қоңырат-
баев өмірінен үзік сыр] // Қазақ Елі. – 2004. – Қазақ әдебиеті. – 1996. –
6 ақпан (№ 6). – 10-11 б.; 18 тамыз (№ 32). – 6 б.

=====

Қаз.ССР Министрлер кабинеті Павлодар облысындағы
«Жосалы» совхозына Жүсіпбек Аймауытовтың есімін беру тура-
лы 1991 ж. 25 қаңтардағы № 61 қаулысы // Қаз ССР үкіметінің
қаулылары. – 1991. – № 7. – 252-253 б.

=====

Қазақ ССР прокуратурасында: [А. Байтұрсыновтың, М. Жұма-
баевтың және Ж. Аймауытовтың істері қаралып, ақталғандықтары
туралы ҚазТАГ хабары] // Қазақ әдебиеті. – 1988. – 23 желтоқсан.

=====

Қалдыбаев М. «Ұстазымның бірі – Жүсікең»: [Б. Момышұлы
шерткен сыр] // Алматы ақшамы. – 1989. – 13 окт.

=====

Қаленова Т. Жүсіпбек Аймауытұлының саяси өмірбаяны // Қазақ тарихы. – 1999. – № 4 – 5. – 48-52 б. – (Тарихи тұлғалар).

=====

Қаленова Т. «Торғай ісінің» басты айыпкері – Ж. Аймауытов туралы // Ақиқат. – 2001. – № 3. – 91-93 б.

=====

Қалиев Б. Халық жауы атанған ғалымның жаңа қыры // Өркен. – 1989. – 8 июль

=====

Қамзабекұлы Д. Алаш зиялылары және мұра жинау ісі // Қазақстан музейлері. – 2003 – № 1. – 24-25 б.

=====

Қарамендин С. Өз ағаны көрген ем: [Ж. Аймауытов туралы естеліктерден] // Алматы ақшамы. – 1989. – 3 май.

=====

Қаратаев М. Қабырғалы қаламгер // Соц. Қазақстан. – 1989. – 7 янв.

=====

Кәкішев Т. Қазақ зиялыларының тағдыр-талайы: [М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов жайлы] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 26 мамыр.

=====

Қирабаев С. Жаңа дәуірдің жаршысы // Соц. Қазақстан. – 1989. – 14 окт.

=====

Қирабаев С. Қазақтың тұңғыш революцияшыл демократтары: [А. Иманов, Ә. Жангелдин, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Ж. Аймауытовтар жайлы] // Мұрагер. – 1992. – № 1. – 12-19 б.

=====

Қирабаев С. Қуатты қалам, күрделі тағдыр // Жұлдыз. – 1989. – № 10. – 188-198 б.

=====

Қойгелдиев М. «Басқа табар елім жоқ!»: [Репрессия құрбаны, көрнекті жазушы Ж. Аймауытовтың 1926 ж. 23 наурыз күні сот мәжілісінде сөйлеген сөзінің мазмұны] // Қазақ әдебиеті. – 1996. – 6 ақпан (№ 6). – 10-11 б.

=====

Қойгелдиев М.К. Жүсіпбек Аймауытұлы – ұлт-азаттық қозғалысының қайраткері // Өлкетану. Краеведение. – 2003. – № 2. – С. 133-140.

=====

Қойшыбаев Б. Боздақтардың соңғы суреттері // Қазақ әдебиеті. – 1992. – 18 желтоқсан.

=====

Қорабаев С. Атақты Аймауытовтың баласы Бектұр аман-есен атажұрттың топырағын басты // Егемен Қазақстан. – 1994. – 8 қыркүйек.

=====

Қош бол, Көке!: Бектұр Аймауытов ақсақал тоқсан екісінде көз жұмды // Алматы ақшамы. – 2008. – 15 наурыз (№ 30). – 9 б.

=====

Қуантайұлы Н. Жаңадан табылған шығармалар: [Ж. Аймауытовтың шығармалары жайлы] // Жұлдыз. – 2003. – № 3. – 3 б.

=====

Қуантайұлы Н. Жүсіпбек Аймауытов қай жылы туған?: Жазушының туған жылы туралы мәліметтер // Жас Алаш. – 2001. – 9 қазан. – 36.

=====

Құсайынов Д., Шүлембаев Қ. Өнегелі өмір: [Жүсіпбек Аймауытовтың философиялық саяси – әлеуметтік дүниетанымы] // Саясат. – 1997. – № 12. – 77-86 б.

=====

Майлықұтова М. Жүсіпбек Аймауытұлы мен Елдес Омарұлының мәселесі жөніндегі пікірталас // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сериясы = Вестн. КазНУ. Сер. филологическая. – 2005. – №4 (86). – 68-70 б.

=====

Манапова Н.Ж. Аймауытовтың өмірі мен шығармашылығын оқыту // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2006. – № 11. – 35-40 б.

=====

Мекебаева Л. Шығарма шебері: [Ж. аймауытұлының әгімелері хақында] // Жалын. – 2004. – № 12. – 61-64 б.

=====

Меңдеке Ә. Халық жазушысы дегеніміз – жазушылардың сұлтаны // Алқа. – 2009. – № 10. – 12-13 б. – «Халық жазушысы деген кім?» атты сауалға жауап.

=====

Мұратова А. Жүсіпбек Аймауытовтың халықтық идеясы // Қазақстан мектебі. – 2004. – № 5. – 13-15 б.

=====

Мұхамедиұлы М. Елдің жайын мұрат тұтқан ерлер // Семей таңы. – 2003. – 3-9 қазан. – 6 б.

=====

Нұрғалиев Р. Алыптар қайта оралғанда. Сегіз қырлы, бір сырлы дарын // Қазақстан коммунисті. – 1989. – № 6. – 83-92 б.

=====

Нұртаза Қ. Сарыарқамен таныстым: [Рима Аймауытова, жазушы Ж. Аймауытовтың немересі Павлодарда] // Сарыарқа самалы. – 1996. – 18 қаңтар.

=====

Олар халқына қайтып оралды: [Ж. Аймауытов /1889-1931/ және М. Жұмабаев туралы /1893-1938/] // Мәдениет және тұрмыс. – 1989. – № 3. – 12-14 б.

=====

Омарбекұлы М. Жақсыдан қалған жәдігер: [Жүсіпбек Аймауытовтың баласы Виктор Аймауытов туралы] // Фемида. – 1997. – № 6. – 52-56 б.

=====

Омарбекұлы М. Қазақтың Аймауытовы Қарқаралының топырағын басқан // Орталық Қазақстан. – 2008. – 13 желтоқсан. – 5 б.

=====

Омарбекұлы М. Қазақтың Аймауытовы Қарқаралының топырағын басқан: [белгілі Алаш азаматы, көрнекті жазушы Ж. Аймауытовтың туғанына 120 жыл толуына орай] // Орталық Қазақстан. – 2008. – 13 желтоқсан.

=====

Оралбаев Ә. Аймауытовтың қызы Ақтөбеде тұрады // Лениншіл жас. – 1990. – 17 сәуір.

=====

«Өз жайымнан мағлұмат» // Қазақ әдебиеті. – 1988. – 23 желт. – 3, 11б.

=====

Өтебаев Е. Аяулы азамат // Қызыл Ту. – 1989. – 10 мамыр.

=====

Өтебаев Е. Педагог-жазушы: [Ж. Аймауытов туралы] // Қызыл Ту. – 1989. – 11 окт.

=====

Өтебайұлы Е. Тағдырдың кезіктім қой көрмесіне: [Сұлтанмахмұт пен Жүсіпбектің туған, дүниеден қайтқан жылдары төңірегіндегі өзгеше түйін] // Ана тілі. – 1991. – 7 ақпан. – 5б.

=====

Рахманов М. Естен кетпес есімдер: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж.Аймауытовтар туралы] // Коммунизм таңы. – 1989. – 24 февр.

=====

Рүстемов М. Олар нағыз интеллигенттер еді: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытовтар туралы] // Оңтүстік Қазақстан. – 1989. – 19 шілде.

=====

Сарыбайұлы Т. Алматыда Аймауытов келгенде: [Белгілі әдебиет қайраткері Ж. Аймауытовтың баласы В. Аймауытов туралы] // Заман – Қазақстан. – 1996. – 15 наурыз (№ 9). – 8 б.

=====

Сәуірбаев С. Ұсталған қаламгердің ұрпақтары: [Ж. Аймауытовтың балалары жайлы] // Ақтөбе. – 2000. – 15 маусым.

=====

Смайылов Ә. Халқына қайта оралғандар: Жүсіпбек Аймауытов // Арай. – 1989. – № 12. – 21-22 б.

=====

Сыздықова Р. Қайта жанған жұлдыз // Қызыл Ту. – 1991. – 10 қыркүйек.

=====

Тасымбеков А. Жоғалып табылған асылдың сынығы: [Қазақтың ағартушы-жазушысы Ж. Аймауытовтың ұлы Б. Аймауытов туралы] // Қазақ әдебиеті. – 1994. – 28 қазан (№ 43). – 10-11 б.

=====

Тектілер кетіп, тексіздер қалды: [Сталиндік зұлмат құрбандары А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, Б. Майлин, С. Сейфуллиндердің көрген азаптары жайлы] // Жас Алаш. – 1997. – 31 мамыр.

=====

Тимофеев Н., Бранин С. Ұлтшыл фашист жауларды түп тамырымен құртайық: [Халық жаулары ретінде ұсталғандар Аспандияров, Майлин, Құлымбетов, Сәдуақасов, Аймауытовтар туралы] // Социалистік Қазақстан. – 1937. – 21 қырк.

=====

Тоқтаров Р. Жасын тағдыр жарқылы // Қазақстан жаршысы. – 1994. – 7, 8, 11 маусым.

=====

Түсіпова Г. Ж. Аймауытұлының жаңа аудармалары // Алыптар тобының асылдары: халықаралық ғылыми-теориялық конф. Материалдары. 24-25 наурыз, 2005. – 280-286 б.

=====

Тұрысбек Р. Аймауытұлының әдеби-сын еңбектері // Ақиқат. – 2010. – № 7. – 55-59 б.

=====

Тұрысбек Р.Ж. Аймауытұлының шығармашылық шеберлігі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1999. – № 1-2. – 26-27 б.

=====

Тұрысбеков Р. Ардақтап атын әкенің: [Фрунзе қаласының маңайында Новопавловка селосында тұратын Ж. Аймауытовтың баласы Евгений Юрьевич / Жанақ / туралы] // Лениншіл жас. – 1990. – 29 маусым.

=====

Тұрысбеков Р. Жүсіпбек Аймауытов Оңтүстікте // Алматы ақшамы. – 1991. – 13 қыркүйек.

=====

Тұрысбеков Р. Жүсіпбек Аймауытовтың екі суреті: [Деректер мен дәйектер] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 1 маусым.

=====

Тұрысбеков Р. Қанаты күйген қарлығаш немесе Жүсіпбек Аймауытұлының өмірбаян беттерінен // Жас Алаш. – 1992. – 12 қараша.

=====

Тұрысбеков Р. Мақсаты бір, ойы ортақ немесе С.Торайғыров пен Ж.Аймауытұлының туыстық рухани байланыстары туралы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1993. – № 8. – 57-64 б.

=====

«Ұлтты сүю: [Қазақтың классик жазушысы Ж. Аймауытұлының жұртшылыққа белгісіз 1918 жылы шыққан мақаласы тқралы] // Жас Алаш. – 2001. – 6 наурыз (№ 28).

=====

Халқын сүйген қаламгер // Лениншіл жас. – 1989. – 14 окт.

=====

Шайкенова Н. Аталып өтуде: [Жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың туғанына 100 жыл толуына орай] // Қызыл Ту. – 1989. – 14 окт.

=====

Шәріпжанова А.Ж. Аймауытов шығармаларындағы мақал мәтелдердің орны // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2004. – № 9. – 32-33 б.

=====

Шұғыла шашқан үш тұлға: [М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов] // Оңтүстік Қазақстан. – 1989. – 15 февр.

Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби мұрасы

=====

Абайдан соңғы ақындар // Шәкәрімтану мәселелері. – Алматы, 2007. – Т 1. – 255-261 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытов // Қирабаев С. Тәуелсіздік өрісі: әдеби зерттеулер мен сын мақалалар. – Алматы, 2008. – 2 кітап. – 3 – 214 б.

=====

Елеуменов Ш. Әсем сөздің зергері: [Ж. Аймауытовтың творчествосы туралы] // Елеуменов Ш. Жаңа жолдан: Әдеби портреттер, зерттеулер. – Алматы, 1989. – 108-129 б.

=====

Көпейұлы М.Ж. Жүсіпбек Аймауытұлына (бірінші хат). Жүсіпбек Аймауытұлына (екінші хат) // Көпейұлы Мәшһүр Жүсіп. Көп томдық шығармалары. – Алматы: Алаш, 2003. – 1 том. – 316-322 б.

=====

Жұртбаев Т. Шырмалған шындық немесе бір тергеудің тарихы: [А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Ж. Аймауытов тағы басқалардың тергеудегі ауыр тағдырлары баяндалады] // Бес арыс: Естеліктер, эсселер, және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 128-176 б.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Жүсіпбек Аймауытов шығармаларында кездесетін фразеологиялық тіркестерге қысқаша шолу // Қазақстан өнері және оның мәдениеттер қарым – қатынасындағы маңызы: Респ. ғылыми-практ. конф. материалдары. – Семей, 2002. – 153-154 б.

=====

Керейкұлов Қ. Теңізге түскен желқайын: Сын мақалалар, диалогтар. – Алматы, 1991. – 31-4 б.

=====

Қирабаев С. Жүсіпбек Аймауытов /1889-1931/ // Аймауытов Ж. Шығармалары: Романдар, повесть, әңгімелер, пьесалар. – Алматы, 1989. – 3-22б.

=====

Машаков С. Шеберлік пен шешендік: [Ж. Аймауытов туралы естелік] // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 401-407 б.

=====

Мұстафин Ғ. Сыр ашу: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, Ш. Кұдайбердиевтер туралы] // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 7-8б.

=====

Мұхамедханов Қ. Абай мұрагерлері. – Алматы: Атамұра, 1995. -- 208б.

=====

Ысқақұлы Д. Шын шеберлік немесе Жүсіпбек Аймауытов романдарының көркемдік әлемі / Д. Ысқақұлы // Әдебиет өрнектері. – Алматы: – 1997. – 65-88б.

Айдарбекова Ш.Ж. Аймауытұлы шығармашылығының көркем-дік-стильдік ерекшеліктері // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сер. – 2009. – № 3. – 56-59 б.

=====

Айдарбекова Ш. Жүсіпбек шығармаларының зерттелуі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2008. – № 3. – 136-138 б.

=====

Ақышев З. Сөз зергері Жүсіпбек // Көкшетау правдасы. – 1989. – 20 мамыр.

=====

Арманда кеткен ағалар аманаты: [Ахмет Байтұрсынов, Мағжан Жұмабаев, Міржақып Дулатов, Жүсіпбек Аймауытовтар творчествосы туралы] // Көкшетау. – 1990. – 6 қазан.

=====

Асанқұлова Қ. Жүсіпбек Аймауытовтың «Торғай» әңгімесін оқыту // Қазақ және әлем әдебиеті = Казахская и мировая литература. – 2006. – № 3. – 28 б.

=====

Атымов М. Ж. Аймауытов творчествосының жиналуы мен зерттелуі жайлы // Қызыл Ту. – 1989. – 30 нояб.; // Жетісу. – 1989. – 11 янв.

=====

Атымов М. Жүсіпбек Аймауытов: [Творчествосына шолу] // Пионер. – 1989. – № 7. – 28-29 б.

=====

Әбдібекова Ж.Б. Ж. Аймауытұлы мақаласындағы Мағжан тұлғасы // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық ун-теті хабаршысы. Гуманит. Ғылыми сер. = Вестн. Евраз. Нац. ун-ситета им. Л.Н. Гумилева. Серия гуманитарных наук. – 2009. – №5. – 367 – 369б.

=====

Пірәлиева Г. Аймауытов – Абайтанушы // Қазақ әдебиеті. – 2005. – 1-7 шілде (№ 26). – 6 б.

=====

Әбдіқадырова Т. Ж. Аймауытұлы шығармашылығын оқытудың өзекті мәселелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2002. – № 10. – 92-95 б.

=====

Ахметалиева Г.У. Ж. Аймауытов пен М. Дулатов шығармаларындағы зат есімді синонимдер // ҚазМУ хабаршысы. Халықарылық қатынастар және халықаралық құқық. – 2001. – № 2 (6). – 158-161 б.

=====

Ахметалиева Г.У. Ж. Аймауытов пен М. Дулатов шығармаларындағы синтаксистік тәсіл арқылы жасалған синонимдер // ҚазҰУ хабаршысы. Филол. сер. – 2002. – № 5 (56). – 20-23 б.

=====

Әбдікова К.Т. Қазақ әдебиетіндегі қилы бейне // Жұлдыз. – 1993. – № 5. – 186-188 б.

=====

Әлібек Т. Жүсіпбек ақын // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы. – 2003. – № 3. – 44-51 б. – Библиогр.: 22 атау.

=====

Әлімбаев М. Аға мен іні: қос классик: [М. Әуезов және Ж. Аймауытов] // Ақиқат. – 1997. – № 9. – 4-7 б.

=====

Әшімханұлы Д. Жүсіпбектің сыншылығы туралы: [«Мағжанның ақындығы туралы» баяндамасына орай] // Қазақ әдебиеті. – 1991. – 29 қараша. – 10-11 б.

=====

Байғалиев Б. Аймауытовтың әдеби бүркеншік есімдері // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 418-421 б.; // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 30 наурыз; // Өркен. – 1989. – 14 қазан. – 8 б.

=====

Байдың толғағы: [Екеудің «Көркем әдебиет туралы» жазған мақаласы туралы] // Еңбекші қазақ. – 1927. – 28, 29 сент. – Қол қойған «Қамза».

=====

Батырбекова Р. Терең тамырлар: [Батыс-Шығыс елдерінің әдебиетімен байланыста болған Шәкәрім, А. Байтұрсынов, М. Дула-

тов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов сынды ақындар мен жазушылар творчествосы туралы] // Жұлдыз. – 1990. – № 9. – 198-201 б.

=====

Бәйгеден кім келді?: [Бәйгеге түскен төрт өлеңнің ішінде Жікті / Жүсіпбек / «Жас әскер» атты өлеңіне берілген] // Жас қазақ. – 1924. – № 12-13. – 98-107 б. – Қол қойған комиссия мүшелері Алдоңғарұлы мен Игенұлы.

=====

Бексайын Қ. «Жәмила» кімнің «Жәмиласы?»: [Жүсіпбек Аймауытов пен Мағжан Жұмабаевтың өлеңі деп жарияланған «Жәмила» өлеңі кімдікі деген ой] // Қазақстан мұғалімі. – 1999. – 27 қаңтар (№ 2). – 7 б.

=====

Бектұров Ж. Көп тілегі кел болыл...: [М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов еңбектеріне шолу] // Орталық Қазақстан. – 1989. – 26 окт.

=====

Бельгер Г. Аймауытов айшықтары: [Жүсіпбек Аймауытовтың бір томдығын оқығанда] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 30 наурыз.

=====

Бітібаева Қ. Жүсіпбек Аймауытовтың шығармашылығы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1996. – № 5-6. – 34-37 б.

=====

Даутова Э. Жүсіпбек Аймауытұлы және аударма өнері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2006. – № 10. – 108-110 б.

=====

Дүйсенқызы Г. Жүсіпбек шығармаларындағы әлеуметтік психологиялық дүние // Ұлағат. – 2003. – № 5. – 34-35 б. – Библиогр., 3 атау.

=====

Елеуғожин Б. Революция жеңісінің жаршысы: [Ж. Аймауытовтың шығармалары жайында] // Семей таңы. – 1989. – 8 нояб.

=====

Елікбай К. «Ән салсаң өзімдей сал асқақтатып»: [Ж. Аймауытовтың «Әнші» әңгімесін оқыту] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1995. – № 2. – 83-89 б.

Еспенбетов А. Қос бәйтерек: [Ж. Аймауытов пен С. Торайғыровтың творчестволары туралы] // Семей таңы. – 1989. – 11 авг.

Жазықсыз жазаланған қаламгерлер: [А. Байтұрсынов, Ш. Құдайбердиев, М. Дулатов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев және басқалардың тізімдері берілген] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 30 март.

Жакеева Л. Жүсіпбек Аймауытов шығармаларындағы экспрессия // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1992. – № 3. – 32-33 б.

Жақаева С.Т. Жүсіпбек Абай туралы // «Абай және қазіргі мәдениет». Аймақтық ғылыми – теориялық конференциясының материалдары. «Абай и современная культура» Материалы научно-практ. конференции. – Павлодар, 1995. – 88-90 б.

«Жақсы әнді тыңдасаң, ой көзімен»: [Жүсіпбек Аймауытовтың әнші әңгімесі жайлы бірер сөз] // Сарыарқа самалы. – 1997. – 14 қазан.

Жақып Б. Жүсіпбек Аймауытовтың кеңестік кезеңдегі публицистикасы // ҚазҰУ Хабаршысы. Журн. Сер. – 2007. - №2. – 136 – 141 бет. – Библиогр.: 9 атау

Жаманов Х. Үш алыптың кітабы қайта шықты: [«Жазушы» баспасынан жарық көрген М. Жұмабаевтың, А. Байтұрсыновтың, Ж. Аймауытовтың шығармалары хақында бірер сөз] // Жезқазған туы. – 1990. – 12 кантар.

Жүнісұлы А. Аймауытовтың Алтай жеріндегі күндері // Абай. – 2009. – № 2. – 101-106 б.

Жұмағали З.Ж. Аймауытовтың танымдық, эстетикалық әлемі // Азия Транзит. – 2001. – № 10. – 10-11 б., № 11. – 34-40 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби сын мақалалары жайында // Қазақ әдебиеті. – 1992. – 26 маусым.

=====

Жүсіпбек мұралары // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 6 қаңтар.

=====

Зейнуллина А. Жүсіпбек Аймауытұлы – ғалым, жазушы // Қазақстан мектебі. – 1997. – № 4 – 33-37 б.

=====

Зейнуллина А. Адам тану иірімдері: [Ж. Аймауытов шығармашылық хақында] // Сарыарқа самалы. – 1996. – 22 ақпан.

=====

Қамзабекұлы Д. Қу бас және ұлт мүддесі немесе Ж. Аймауытұлының «Қара бақсы» әңгімесінің астары хақында // Жас Алаш. – 2003. – 23 тамыз. – 1, 7 б.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Жүсіпбек Аймауытов прозасындағы лексика-грамматикалық ерекшеліктер // Тілтаным. – 2002. – № 4. – 67-70 б.

=====

Кәріпжанова Г. Ж.Аймауытұлының кейіпкер портретін беру шеберлігі // Қазақ тілі мен әдебиеті.- 2003.- N10. - 92 - 96б.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Жүсіпбек Аймауытұлы шығармаларындағы кейіпкер тілі // Қаз МҰУ хабаршысы. Филология сериясы. – 2003. – № 2. – 141-143 б. – Библиогр.: 3 атау.

=====

Кәріпжанова Г.Т. Жүсіпбек Аймауытов шығармаларының өзіндік тіл ерекшеліктері // Ізденіс. Гуманитарлық ғылымдар сериясы. – 2003. – № 1. – 99-103 б.

=====

Кенжебаев Б. Телегей теңіз: [Ж.Аймауытовтың творчествосы] // Лениншіл жас. – 1989. – 6 қаңтар // Оңтүстік Қазақстан. – 1989. – 10 қаңтар.

=====

Керейкұлов Қ. Ақысы күшті бір арна: [Ж. Аймауытовтың творчествосы] // Қазақ әдебиеті. – 1985. – 13 окт.

=====

Копаева А.К. Ж. Аймауытов шығармаларындағы психологизм // ПМУ хабаршысы. Филологиялық серия. – 2005. – № 4. – 98-103 б.

=====

Қара сөздің хас шебері: [Қазақстан Жазушылар одағында Жүсіпбек Аймауытовтың /1889-1931/ творчествосына арналған ғылыми конференциядағы баяндамалардың қысқаша есебі] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 7 желтоқсан. – 6-7 б.

=====

Қожақанова М. Ж. Аймауытовтың аудармашылық тәжірибесінен // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сер. – 2008. - №4. – 220 – 221б.

=====

Қожакеев Т. «Заман түзелер деумен жүрмін»: [Ж. Аймауытовтың сатираға сіңірген еңбегі жайлы] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 13 окт. – 4 б.

=====

Қожакеев Т. Көк өгіз, алып түлкі және қара шаруа // Пионер. – 1989. – № 12. – 276.

=====

Қожакеев Т. Сатираның сардары: [Ж. Аймауытовтың қазақ совет сықақ жанрының дамуына қосқан өлшеусіз еңбегі жайында] // Лениншіл жас. – 1990. – 16 қаңтар.

=====

Қуантайұлы Ы. Жаңадан табылған шығармалар: [Ж. Аймауытовтың шығармалары жайлы] // Жұлдыз. – 2003. – № 3. – 36.

=====

Қылышбайұлы А. Үміті мол Үмітей: [“Қазақфильм” киностудиясында жазушы Ж.Аймауытовтың “Ақбілек” атты шығармасы бойынша реж. К.Дүйсенбайұлы түсіріп жатқан “Ақбілек” көркем фильмі туралы] // Қазақ Елі.- 1998.- 24 шілде

=====

Мағжан Жұмабаевтың, А. Байтұрсыновтың және Ж. Аймауытовтың творчестволық мұрасын зерттеу жөніндегі комиссияның қорытындысы // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 6 янв.

=====

Мағжан Жұмабаевтың, А. Байтұрсыновтың және Ж. Аймауытовтың творчестволық мұрасы туралы Қазақстан Орталық Комитетінде // Соц. Қазақстан. – 1988. – 28 дек.

=====

Машақов С. Шеберлік пен шешендік: [Ж. Аймауытов туралы естелік] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 15 қыркүйек.; // Семей таңы. – 1989. – 25 қараша.; // Қызыл Ту. – 1989. – 13 қазан.

=====

Мекебаева Л.А. Ж. Аймауытов шығармаларының стильдік ерекшеліктері // Қаз МУ хабаршысы. Филология сериясы. – 2003. – № 5. – 34-36 б.

=====

Меңдеке Ә. Адамдық: [Жүсіпбек Аймауытовтың «Әнші» атты әңгімесі туралы] // Қазақ әдебиеті. – 1999. – 26 қараша (№ 48). – 4-5 б.

=====

Меңдеке Ә. Тіріден артық өлі барын ұқтырып бізге келесің: [Ж. Аймауытов пен «ҚӘ» арнаулы тілшісі, сыншы Әмірхан Меңдекенің сұхбаты] // Қазақ әдебиеті. – 2000. – № 2 /14 қаңтар /. – 46.

=====

Мұстафин Ғ. Төрт арыс: [Қазақ әдебиетінің төрінен орын алатын А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, Ш. Құдайбердиевтер туралы / Газетке дайындаған З. Мұстафина] // Қазақ әдебиеті. – 1989. – 14 сәуір.

=====

Мұхаметканов Қ Жүсіпбек Аймауытов /1890-1938/: [Өмірі мен творчествосына шолу] // Семей таңы. – 1989. – 4 янв.

=====

Мыңбайқызы Б. Ж. Аймауытовтың “Рабиға” пьесасы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2004. – N12. – 93-94б.

=====
Неталиев М. Біздің «қауіптенгеніміз»: [Ахмет, Мағжан, Жүсіпбек шығармалары баспада қалай дайындалғандығы туралы] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 14 қыркүйек.

=====
Нұрғалиева А. Ақталғандар тағдырының қазіргі баспасөзде зерттелуі: [Шәкәрім, Ахмет, Жүсіпбек, Мағжан, Міржақыптар жайлы] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1997 – № 9-10. – 61-65 б.; № 11-12. – 31-37 б.

=====
Нұрпейіс Б.К. Жүсіпбек Аймауытов - қазақ режиссура өнерінің көшбасшысы // ҚазҰУ хабаршысы. Философия сериясы. Саясаттану сериясы. Мәдениеттану сериясы. = Вестн. КазНУ. Серия философия. Серия политология. Серия культурология.- 2010. - №1. – 198 - 201б.

=====
Оспанов Б. Халқым деп соққан жүрегі, қазаққа туғаң ұл еді: [Жазушы Ж. Аймауытовтың сатиралық шығармалары туралы] // Арқа ажары. – 1991. – 31 қазан.

=====
Сағынбекұлы Р. Алаш ардақтысы – зерттеу нысанасы: [Филология ғыл. Кандидаты, аса көрнекті жазушы, драматург Ж. Аймауытов туралы «Жүсіпбек Аймауытұлы» атты зерттеу кітабы туралы сұхбаты / Әңг. А. Оспан] // Түркістан. – 1997. – 9 шілде.

=====
Сағынбекұлы Р. Өмір шындығы өрбіген: [Жазушы Ж. Аймауытұлының ертегілері туралы] // Алматы ақшамы. – 1992. – 15 шілде.

=====
Сағынбекұлы Р. Талант тағдыр туынды: [С. Торайғыров пен Ж. Аймауытұлының туыстық, рухани байланыстары туралы] // Халық кеңесі. – 1993. – 19 маусым.

=====
Сарбалаев Б. Бес бәйтерек: [Ш. Құдайбердиев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, М. Дулатов творчестволары жайында] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 23 ақпан.

=====

Сейсенұлы Д. Жүсіпбек Аймауытовтың белгісіз бір жазбасы: [1920 ж. 20 қазанда әйелдер мәселесіне арналып жазылған «Әйелдер мәселелері жөнінде ұсыныстар» жазбасы туралы] // Егемен Қазақстан. – 2000. – 31 мамыр. – 4 б.

=====

Серғалиев М.С. Аймауытовтың шешендік өнері // Абай. – 2002. – № 2. – 50-52 б.

=====

Серғалиев М.С. Ж. Аймауытовтың шешендік өнері // Еуразия университетінің хабаршысы. – 2000. – № 4. – 29-35 б.

=====

Сұбханбердіқызы Ү. Ашылған бүркеншік аттар: [Ж. Аймауытов, Ж. Ақбаев, Ш. Құдайбердиев, С. Торайғыров, М. Жұмабаев, М. Дулатов, М. Әуезов, Б. Майлин, Ө. Бөкейхановтардың бүркеншік аттары берілген] // Қазақ үні. – 1993. – 1 сәуір.

=====

Сұлтанова Б. Ер қорғаны - “Ел қорғаны”: [Ж.Аймауытов пьесасындағы қарапайым халық тағдыры] // Қазақ тілі мен әдебиеті. - 2004.- №8.-77- 80б.

=====

Сыздықов Қ. Есте қалған бір елес: [Ж. Аймауытов пен Торайғыровтың қарым-қатынастары жайлы естелік] // Жұлдыз. – 1990. – № 6. – 198-199 б.

=====

Сыздықов Қ. Жүсіпбек: «Мен Сұлтанмахмұт Торайғыровтың шығармаларын кітап етіп бастырдым»: [С Торайғыровтың туғанына 100 жыл толуына орай] // Сарыарқа самалы. – 1993. – 8 шілде.

=====

Сыздықова Р. Қайта жанған жұлдыз: [Ж. Аймауытовтың шығармашылығы хақында] // Қызыл ту. – 1991. – 10 қыркүйек.

=====

Тағы да Жүсіпбектің әдебисын мақалалары жөнінде // Қазақ әдебиеті. – 1992. – 10 шілде. – 14 б.

=====

Тоқжанов Ғ. Көркем әдебиет туралы марксистдер не дейді, Жүсіпбек не дейді?: [Дискуссия мақала] // Еңбекші қазақ. – 1925. – 22 окт.

=====

Тоқтағанова А. М. Жұмабаев пен Ж. Аймауытовтың педагогикалық идеяларының маңызы // Қазақстан мектебі. – 2009. – № 8. – 24-27 б.

=====

Төртуыл/Жүсіпбек/: [Ж. Аймауытұлының әдеби сын мақалалары жайында] // Қазақ әдебиеті. – 1992. – 26 маусым. – 6-7 б.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби-сын еңбектері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2009. – № 7. – 74-81 б.

=====

Тұрысбек Р. Ұлылар ұлағаты: [М. Әуезов пен Ж. Аймауытұлының рухани үндестігі туралы] // Қазақ елі. – 1997. – 3 қазан.

=====

Тұрысбек Р. М.Әуезов және Ж. Аймауытұлы // Абай және Әуезов. – Алматы, 1998. – 131-138 б.

=====

Тұрысбек Р. М.Әуезов және Ж. Аймауытұлы // Қаз МУ хабаршысы. Филология сериясы. – 1997. – 44-48 б.

=====

Тұрысбек Р. Бес томдық белес: [Ж. Аймауытұлының бес томдық шығармалар жинағы туралы] // Түркістан. – 1999. – 21 шілде.

=====

Тұрысбек Р.С. Датталу мен ақталу: [Көрнекті қаламгер өміртағдыры туралы] // Егемен Қазақстан. – 1997. – 9, 10, 11 желтоқсан.

=====

Тұрысбек Р.Ж. Аймауытұлының шығармашылық шеберлігі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1999. – № 1-2. – 26-27 б.; // Столичное обозрение. – 1999. – 30 сәуір (№ 18). – 16 б., 7 мамыр (№ 19). – 16 б.

=====

Тұрысбек Р. Ж. Аймауытұлының шығармашылық шеберлігі (Көркем прозасы негізінде) // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1999. – № 2. – 26-27 б.; № 3. – 30-31 б.

=====

Тұрысбек Р. Жүсіпбек Аймауытұлы және 20-жылдардағы қазақ прозасы // Қазақстан мұғалімі. – 2000. – 9 ақпан (№ 3-4). – 96.

=====

Тұрысбек Р. Қымбат мұра – ұрпақ ұлағатында: [Жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың 1996-1999 ж.ж. «Ғылым» басп. жарық көрген бес томдық шығармалар жинағы туралы] // Алматы ақшамы. – 1999. – 26 мамыр.

=====

Тұрысбек Р. Суреткер шеберлігінің соңғы қырлары: [20-жылдардағы қазақ прозасының дамуы және Жүсіпбек Аймауытұлының оған қосқан үлесі туралы ойлар] // Алматы ақшамы. – 1999. – 8 қараша.

=====

Тұрысбеков Р. Аймауытов әлемі немесе жазушының ұзақ шығармашылық жолына қысқа шолу // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 61-71 б.

=====

Тұрысбеков Р. Ж. Аймауытов – балалар ақыны // Өркен. – 1989. – 17 июнь.

=====

Тұрысбеков Р. Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби мұрасы // ҚР ҰА хабарлары. Тіл. әдебиет сериясы. – 1992. – № 4. – 16-25 б.

=====

Тұрысбеков Р. Жүсіпбек Аймауытовтың пьесалары жайында: [Б. Құндақбаев құрастырған «Шернияз» атты пьесалар жинағы «Өнер» баспасынан 1990 ж. шыққан кітап жайында] // Алматы ақшамы. – 1991. – 16 ақпан.

=====

Тұрысбеков Р. Мақсаты бір, ойы ортақ немесе С. Торайғыров пен Ж. Аймауытұлының туыстық рухани байланыстары туралы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1993. – № 8. – 57-64 б.

=====

Тұрысбеков Р. Төңкеріс тұсындағы тебіреніс толқындары: [Қаламгер Жүсіпбек Аймауытовтың ақындық өнері туралы] // Алматы ақшамы. – 1998. – 28, 30 қыркүйек.

=====

Түліков К. Халқымен қайта табысқан қаламгерлер: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабасв, Ж. Аймауытовтың шығармалары туралы] // Қаз ССР ҰА хабарлары. Тіл, әдебиет сер. – 1990. – № 3. – 68-69 б.

=====

Тілебалдина Н. Жүсіпбек Аймауытовтың шығармаларын оқытудың теориялық негіздері // Қазақстан мектебі. – 2009. – № 5. – 9-13 бет. – Библиогр.: 6 атау.

=====

Уәлиахметұлы Р. Әдебиеттегі ұлтшылдыққа қарсы: [Ж. Аймауытовтың шығармаларын сынаған] // Социалистік Қазақстан. – 1934. – 20 февр.

=====

Шәріпжанова А.Ж. Аймауытов шығармаларындағы мақал мәтелдердің орны // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2004. – № 9. – 32-33 б.

=====

Шоқым Г.Т. Ж. Аймауытов – қазақ романында қосұнді сөзді алғаш қолданушы // Ізденіс. – 1996. – № 3. – 37-43 б.

=====

Шоқым Г.Т. Қосұнді сөз және көркем образ // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1996. – № 9-10. – 119-124 б.

=====

Шоқым Г.Т. Қосұнді сөз және оның көркемдік қызметі // Қаз.МУ хабаршысы. Филология сериясы. – 1997. – № 6. – 78-82 б.

=====

Ысқақов Д. Дүбірлі дәуір шежіресі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 75-78 б.

=====

Ысқақұлы Д. Әдебиет сынмен көркейді: [Ж. Аймауытұлының сыншылық қызметі хақында] // Жалын. – 2005. – № 11. – 36-43 б.

=====

Ысқақов Д. Отыз жетінші жыл ойраны: [«Халық жаулары» деп жазаланған М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, Ш. Құдайбердиев және т.б. ақын-жазушылар туралы] // Жалын. – 1990. – №6. – 83 – 89б.

=====

Ісімақова А. Тәуелсіз сана және әдебиет: [Ж. Аймауытовтың «Елес» әңгімесі туралы] // Егемен Қазақстан. – 2002. – 16 сәуір.

* * *

«...Тұтастай алып қарағанда, Ж. Аймауытұлының шығармашылық мұрасы, әсіресе күрделі жанрдағы туындылары (**«Күнекейдің жазығы», «Қартқожа», «Ақбілек»**) қазақ әдебиетіндегі реалистік прозаның даму жолдарын айқындап қана емес, қоғамдық, кезеңдік құбылыстарды, адами-рухани мәселелерді көркемдік-идеялық тұрғыдан шебер де шынайы бейнелеуімен биік белеске көтерілгендігінің, алыс-жақын шет ел қаламгерлерінің профессионалдық дәрежесіне жеткендігінің бірден-бір дәлелі де, дерегі де бола алады. Мұның өзі халық даналығында айқын бедерленгендей: «Шеберлік өмірді көре де, түсіне білуден, сосын объектіні дұрыс таңдап ала білуден басталады...».

Рақымжан Тұрысбек

«Ақбілек» романы жайлы

...«Ақбілек» әлемі – халқымыздың өткен өмірі мен тарихының, қазақ қызы мен әйелінің тағдыр-талайын кең көлемде суреттеген тағылымды туынды. Ұлт руханиятын, көркемдік танымды биік белеске көтерген даңқты туынды, айшықты қолтаңба жемісі. «Ақбілек» әлемінің ақиқаты осы...»

Рақымжан Тұрысбек

=====

Әбділдаева Б.Ж. Аймауытов шығармаларындағы әйел бейнесі («Ақбілек» романы бойынша) // «Жас ғалым» – 2005 атты Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары: (27-28 сәуір 2005 ж., Тараз). – Тараз, 2005. – Т. 2, 1-бөлім. – 55-58 б.

=====

Жүнісова Л.К. Мәтін құрылымы жайлы: [Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романы бойынша] // «Шоқан тағылымы-7»: Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университетінің құрылғанының 40-жылдығына арналған халықаралық конф. материалдары. – Көкшетау, 2002. – 2 т. – 80-83 б.

=====

Кеңбейісова Н.А. Көркем шығармалардағы окказионализм құбылысы: Ж. Аймауытовтың «Ақбілек», «Күнікейдің жазығы» // А. Байтұрсынов атынд. Қостанай мем. ун-тінің көпсалалы ғылыми журналы = Многопрофильный науч. журнал Костанай. гос. ун-та им. А. Байтұрсынова. – 2009. – № 2. – 109-111 б.

=====

Қирабаев С. «Ақбілек» // Қирабаев С. Көп томдық шығармалар жинағы. – Алматы: Қазығұрт, 2007. – 4 т. – 338-390 б.

=====

Нұрғали Р. Ақбілек // Нұрғали Р. Жеті томдық шығармалар жинағы. – Астана : Фолиант, 2005. – Т.6: Қазақтың 100 романы. – 60-65 б.

* * *

Ақшолоақов Т. «Ақбілек» – көшбасшы роман // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1996. – № 4. – 47-57 б.; № 5/6. – 38-51 б.

=====

Ақшолоақов Т. «Ақбілек» романы – «қазақ прозасының жұлдызды туындысы» // Сарыарқа самалы. – 1996. – 2 сәуір.

=====

Әбдікова Қ. «Ақбілек» // Парасат. – 1993. – № 7. – 12 б.

=====

Әбдрашева Ә.Қ. Алғашқы қазақ романдарындағы әйел бейнесінің сомдалуы: М. Дулатов, С. Торайғыров, С. Көбеев, Ж. Аймауытовтың әйел теңдігіне арналған шығармаларына талдау // Қостанай мемлекеттік педагогикалық институтының жаршысы = Вестник Костанайского государственного педагогического института. – 2005. – № 2. – 49-52 б.

=====

Бапаева М. Жүсіпбек Аймауытұлының «Ақбілек» романына психологиялық талдау / М. Бапаева // Жантану мәселелері. – 2008. – № 1. – 31-34 б.

=====

Досжанова Р. Көркем сөз бедері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 78-79 б.

=====

Жақсымбетова С. Ақбілек бейнесінің жасалу жолдары // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2010. – № 1. – 117-121 б.

=====

Ергөбек Қ. Қазақ романы және «Ақбілек» // Қазақ әдебиеті. – 2004. – № 21 (28 мамыр – 3 маусым). – 12 б.

=====

Ескалиұлы Ә. Ақбілек туралы біздегі дерек // Абай. – 2009. – № 2. – 105 б.

=====

Жарылғапов Ж. Талант тағлымы: [Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» және Ә.Таразидің «Қорқау жұлдыз» романы туралы] // Қаз. МУ хабаршысы. Филология сериясы. – 1999. – № 31. – 103-107 б.

=====

Жеңісұлы Е. Ақбілек қазағына аяндап келеді...: [Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы бойынша реж. К. Дүйсенбаев

түсіріп жатқан «Ақбілек» атты көркем фильм туралы] // Жас Алаш. – 1998. – 1 қыркүйек.

=====

Жолдасова Ұ.Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романындағы көркемдік астар // А. Ясауи атын. халықаралық қазақ-түрік ун-тінің хабаршысы. Қоғамдық ғыл. сер. – 2009. – № 1. – 82-86 б.

=====

Жүнісов А. «Ақбілек» немесе Алтай сапары / [Ж. Аймауытовтың Алтай аймағына сапары] // Дидар. – 1997. – 12 шілде.

=====

Зеннуллина А. Ақбілек – жаңашыл бейне // Сарыарқа самалы. – 1994. – 22 қыркүйек.

=====

Қожаева М.Т. Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романындағы стильдік ерекшеліктер хақында // «Жас ғалым» – 2005 атты Республикалық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары: (27-28 сәуір 2005 ж., Тараз). – Тараз, 2005. – Т. 2, 2-бөлім. – 9-12 б.

=====

Ләмбеков С. Ақбілек айшықтары // Орталық Қазақстан. – 1991. – 14 қараша.

=====

Майтанов Е. «Ақбілек» психологиялық роман // Жұлдыз. – 1992. – № 10. – 190-197 б.

=====

Махамбетәлиева З. «Ақбілек» романы: [Көркем шығарманы талдау сабағы] // Қазақстан мұғалімі. – 2006. – 31 қаңтар. – 6-7 б.

=====

Ментебаева А.Е. «Ақбілек» романындағы пейзаждық көріністердің көркемдікі сипаты // Керуен. – 2008. – № 1. – 92-99 б.

=====

Мұстафаева Н. «Ақтамақ хикаясы»: [Ж. Аймауытовтың «Әнші» әңгімесі жайлы] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2008. – № 4. – 62-67 б.

=====

Нұрпейісов Ж.Н. Қазақ романының қалыптасу кезеңдері: [Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» романы туралы] // Оңтүстік Қазақстан ғылымы мен білімі. – 2002. – № 29. – 202-204 б.

=====

Пірәлиева Г. «Ақбілек» романындағы философиялық және психологиялық сипат // Ақиқат. – 1993. – № 7. – 80-84 б.

=====

Серғалиев М.С. Жүсіпбек Аймауытов – көркем баяндаудың шебері: «Ақбілек» романы бойынша // ПМУ хабаршысы. Филологиялық серия = Вестн. ПГУ. Сер. филологическая. 2007. – № 4. – 2-3-212 б.

=====

Тапанова С. «Ақбілек» романындағы ұлттық болмыс: [Ж. Аймауытовтың романы] // Қазақстан мектебі. – 1998. – № 4. – 61-63 б.

=====

Тоқтаров Р. Уақыт пен дарын: [Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы, Сәбит Мұқановтың «Ботагөз» романы, Ақан Нұрмановтың «Құланның ажалы» романы туралы] // Егемен Қазақстан. – 1998. – 5 тамыз.

=====

Тұрысбеков Р. «Ақбілек» қандай драма?: [Жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың осы аттас романы бойынша қойылған екі бөлімді драма туралы] // Өркен. – 1991. – 9 ақпан. – 86.

=====

Тұрысбек Р. Ұлттық проза және «Ақбілек» әлемі // Ақиқат. – 2010. – № 12. – 58-63 б.

=====

Хамзин М. Шығарма арқауы – дәуір шындығы: [«Ақбілек» романының көркемдік сипаттары] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1992. – № 4. – 32-36 б.

=====

Ысқақов А. «Ақбілек» әлемі // Жұлдыз. – 1990. – № 8. – 179-183 б.

«Қартқожа» романы жайлы

«...Қартқожа арқылы азаттық, теңдік дүбірі оятқан жас ұрпақтың ұлттық ой-өрісін, сана-сезімін көрсетуге ұмтылған жазушы мақсаты осы айтылғандардан анық танылады...»

Серік Қирабаев

=====

Қирабаев С. Үлкен прозаның тұңғышы // Қирабаев С. Көп томдық шығармалар жинағы. – Алматы, 2007. – 4 т. – 305-338 б.

=====

Айнабеков М. Жүректен орын алғандар: [Ж. Аймауытовтың «Қартқожа» романының бас кейіпкері 1937 жылы жалған жаламен «Халық жауының» құрбаны болған әкесі Қ. Толғанбаев жайында қызы Ш Толғанбаеваның естелігі] // Орталық Қазақстан. – 1988. – 15 сент.

=====

Ақышев З. Жүсіпбек және оның Қартқожасы // Жұлдыз. – 1990. – № 8. – 184-190 б.; // Қызыл Ту. – 1989. – 31 қаңтар.

=====

Әбішева Ш.С. «Қартқожа» романындағы көркемдік амал-тәсілдер // ҚазҰУ хабаршысы. Филология сер. – 2008. – № 4. – 68-73 б.

=====

Бектұров Ж. Жүсіпбек Аймауытов және «Қартқожа» // Коммунизм жолы. – 1989. – 13 мамыр; // Ленин жолы. – 1989. – 12 сәуір; // Орталық Қазақстан. – 1989. – 17 ақпан.

=====

Есім Ф. Қартқожа кім?: [«Ж. Аймауытовтың «Қартқожа» романы туралы] // Ақиқат. – 1995. – № 11. – 88-89 б.

=====

Зейнуллина А. Уақыт таныған бейне: [Ж. Аймауытовтың «Қартқожа» романы туралы] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1995. – № 9. – 106-111 б.

=====

Көшімбеков Б. Қартқожа кім болған?: [«Қартқожа» романы туралы] // Сарыарқа самалы. – 1999. – 23 ақпан. – 46.

* * *

Рамашева Г. «Қартқожа» туралы ой түйіндері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 21-23 б.

=====

Өтебайұлы Е. Ия, Қартқожа кім болған?: [«Қартқожа» романы туралы] // Сарыарқа самалы. – 1999. – 30 наурыз. – 4 б.

=====

Сатаев А. Жүсіпбек романындағы жаңашылдық: [«Қартқожа» романы жайлы] // Ақиқат. – 2009. – № 5. – 75-77 б.

=====

Ысқақов Д. Дүбірлі дәуір шежіресі // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 7. – 75-78 б.

«Күнекейдің жазығы» романы жайлы

«Күнекейдің осы ортадан таза, өзінің басың, адамдық арын қорғап шығып, Байманға қосылуы, онымен ұзатылған жерінен қашып кетуі – қазақ қызының өз теңдігін қорғаудағы үлкен жеңісі»

Серік Қирабаев

=====

Тұрысбеков Р. «Күнекейдің жазығы» повесінің көркемдік және реалистік мәні туралы // Қазақ әдебиеті тарихының өзекті мәселелері: ғылыми мақалалар жинағы / Құраст. Т. Қожакеев. – Алматы, 1993. – 68-76 б.

=====

Ақшолақов Т. Жүсіпбек Аймауытовтың «Күнекейдің жазығы» повесі жайлы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1998. – № 9-10. – 61-68 б.

=====

Асылбекұлы С. Күнекей неден жазықты болды? // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2008. – № 9. – 68-79 б.

=====

Асылбекұлы С. Күнекей неден жазықты болды? // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2008. – № 9. – 68-69 бет. – Библиогр.: 7 атау.

=====

Әбілов А. «Күнекейдің жазығындағы» ырғақ мәселесі // Қазақ әдебиеті және мемлекеттік тіл. – 2009. – № 11. – 7-8 б. – Библиогр.: 7 атау.

=====

Кеңбейісова Н.А. Көркем шығармадағы фонетикалық өзгеше қолданыстар // Қостанай мемлекеттік А. Байтұрсынов атындағы ун-тің көпсалалы ғылыми журналы = Костанайский гос. ун-т им. А. Байтұрсынова. Многопрофильный науч. журнал. – 2010. – № 1. – 154-156 б.

=====

Пірәлиева Г.Ж. Аймауытовтың «Күнекейдің жазығы» романындағы емеуріннің көркемдік көрінісі // Ізденіс (гуманитарлық ғылымдар сериясы). – 2003. – № 1. – 169-177 б.

=====

Рахманова Н. Күнекейдің жазығы: [атты шығармасы жайлы] // Жалын. – 2010. – № 8. – 50-53 б.

=====

Тұрысбеков Р. Шығарма шырайы – шындық: [Жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың «Күнекейдің жазығы» повесінің көркемдік әлемі туралы] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 1991. – № 4. – 61-66 б.

=====

Тілебалдина Н. «Күнекейдің жазығы» повесін проблемалық оқыту // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2007. – № 12. – 33-36 б.

Ғылым, білім, ағарту саласында

=====

Ахметалиева Г.У. Ж.Аймауытов шығармаларындағы синонимдердің стильдік сипаты // Қазақстандағы шығыс тілдерін оқыту мәселесі және шығыс елдері өкілдіктерінің орны: Халықаралық ғылыми тәжірибелік конф. материалдары (28 наурыз 2008 ж.).- Алматы : Қаз. ун-ті, 2008.- 134-138 б.

=====

Жарықбаев Қ. Жантану негіздері: Оқулық. – Алматы: Жоғары оқу орындарының қауымдастығы, 2002. – 3, 29, 407 б.

=====

Жарықпаев Қ. Қазақ психология ғылымының қарлығашы // Бес арыс: естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 408-417 б.

=====

Көккөзова М. Ж. Аймауытовтың педагогикалық көзқарастары // Әлемдік білім беру кеңістігіне ену жағдайында бәсекеге қабілетті мамандар дайындау = Подготовка конкурентоспособных специалистов в условиях интеграции в мировое образовательное пространство: Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқытушы-профессорларының ХХХҰ ғылыми-әдістемелік конф. материалдары = Материалы ХХХҰ науч.-метод. конф. ППС КазНУ им. аль-Фараби. – Алматы: Қазақ ун-ті, 2005. – 2 кітап. – 67-68б.

=====

Қалиев С. Ж. Аймауытовтың педагогикалық мұралары // Қазақ халқының тәлім-тәрбие тарихынан. – Алматы, 1992. – 211 – 224б.

=====

Қожакеев Т. Ұстаздық еткен жалықпас... // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар / Құраст. Д. Әшімханов. – Алматы, 1992. – 422-452 б.

=====

Қоянбаев Ж.Б. Педагогика: Оқу құралы. – Алматы, 2000. – 15, 201 б.

=====

Мірәлиева А., Жабықбаев Қ.Б. Аймауытұлы бала психикасының кейбір ерекшеліктері туралы // Этнопедагогика және этнопсихология. 3 жинақ. – Алматы, 1997. – 33-35 б.

=====

Орақбаева М.К. Ж. Аймауытовтың еңбектеріндегі ұлт психологиясының мәселелері // Наследие ученых Казахстана. Глобализация современного образования: Международный опыт и перспективы развития: Сб. докл. междунар. науч.-практ. конф. (13-14 сент. 2007 г.).- Усть-Каменогорск, 2007.- 3-бөлім.- 205-207 б.

* * *

Ақажанова А. Бала жанына үңіле отырып: [Ж. Аймауытов еңбектеріндегі педагогикалық, психологиялық кейбір мәселелер] // Қазақстан мектебі. – 1993. – № 11-12. – 44-45 б.

=====

Асанов Ж.І. Ж. Аймауытұлы еңбектеріндегі – тәрбие мәселесі // Қорқыт ата атын. Қызылорда мем. ун-тінің хабаршысы. – 2008. – №1. – 107 – 109 бет. – Библиогр.: 7 атау.

=====

Ахметов Қ. Ұлты үшін отқа түскен ұлылар: [1920-1930 жж. А. Байтұрсынов, М. Дулатов, М. Жұмабаев және Ж. Аймауытовтардың ағартушылық қызметі туралы] // Астана ақшамы. – 2001. – қаңтар.

=====

Әбдіқадырова Т.Ж. Аймауытұлы шығармашылығын оқытудың өзекті мәселелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2002. – № 10. – 92-95 б.

=====

Әбдіқадырова Т.Р. Ж.Аймауытов шығармаларындағы ұлттық тәлім-тәрбие көрінісі // ҚР Ұлттық ғылым. Акад. хабарлары. Филология сер. – 2008. - №1. – 71-72б.

=====

Әбдікәдірова Т. Аймауытұлы (Жүсіпбек) шығармашылығын оқытудың өзекті мәселелері // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2002. - №10. – 92-93б.

=====

Әбдіқадырова Т.Р. Ж.Аймауытов шығармашылығындағы ұлттық тәлім-тәрбие көрінісі // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы = Известия НАН РК. Сер. филологическая.- 2008. – №1. – 71-72 б.

=====

Әбдіқадырова Т. Ж.Аймауытұлы еңбектеріндегі ұлттық тәлім-тәрбиенің тағылымдық сипаттары // Ұлт тағылымы. – 2002. - №3. – 34 – 39б.

=====

Әбдіқадырова Т.Р. Жүсіпбек Аймауытов еңбектерінің ұлттық ойлау жүйесін дамытудағы ролі // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы = Известия НАН РК. Сер. филологическая.- 2007.- № 6.- 59-60 б.

=====

Әбдікәрімұлы Б. Ж.Аймауытұлы және ұлттық тұлға қалыптастыру мәселесі // Ізденіс. Гуманит. ғыл. сериясы = Поиск. Сер. гуманитар. наук.- 2009. - № 2. - 236-242 б.

=====

Бозайұлы Қ. Тұңғыш теоретик: [Ж. Аймауытовтың оқу-ағарту жұмысына қосқан үлесі туралы] // Ұлағат. – 1995. – № 1. – 40-44 б.

=====

Болатқызы Ш. Тәлімгер - ғалым Жүсіпбек Аймауытовтың педагогикалық көзқарастары // Педагогика және психология = Педагогика и психология (КазНПУ им. Абая).- 2010. - №1. – 100 - 102б.

=====

Бөлеев Қ. Қазақтың ағартушы педагогтарының оқушыларға ұлттық тәрбие беру және оған болашақ мұғалімдерді дайындау туралы ой-пікірлері: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов, М. Дулатовтың педагогикалық еңбектері] // Оңтүстік Қазақстан ғылымы мен білімі. – 2002. – № 29. – 35-39 б. – Библиогр.: 8 атау.

=====

Досанова М.М. Ж.Аймауытовтың педагогикалық мұраларында ұлттық тұлғаны қалыптастыру жөні // Бастауыш мектеп.- 2008.- № 7/8.- 35 - 37 б.

=====

Елікбаев К. Ғұламалар тағылымдары: [Ж. Аймауытов, А. Байтұрсынов, Ш. Құдайбердиев, М. Дулатов, М. Жұмабаевтардың педагогикалық психологияның қалыптасуына қосқан үлестері туралы] // Қазақстан мектебі. – 2002. – № 6. – 70-72 б.

=====

Ешанова Г. «Тәрбиеге жетекші» – құнды дидактикалық еңбек: [Ж. Аймауытовтың еңбегі хақында] // Ізденіс. Гуманитарлық ғыл. сериясы. – 2002. – № 3. – 175-177 б.

=====

Ешмұратова Д. Ж.Аймауытов шығармашылығындағы тәрбие мәселесі // Қазақстан мектебі.- 2008.- N 5.- 59-62 б.

=====

Жарықбаев Қ. Тұңғыш психолог // Коммунизм таңы. – 1989. – 11 қаңтар; // Жетісу. – 1989. – 11 қаңтар.

=====

Жарықбаев Қ. Ұлттық тәлім-тәрбие хақында: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов еңбектері жөнінде бірер пікір] // Бастауыш мектеп. – 1989. – № 10. – 33-35 б.

=====

Жорабекова З. Алғашқы басшысы – Жүсіпбек Аймауытов (1920 жылы Шымкент қ. іргетасын қалаған, кейін Таразға қоныс аударған колледждің «алғашқы басшыларының» бірі – Жүсіпбек Аймауытов туралы] // Қазақстан мектебі. – 2002. – № 5. – 74-75 б.

=====

Жүсіпбектің /Аймауытов / ұстаздығы / Материалды газетке дайындаған Т. Қоңыратбаев // Өркен. – 1989. – 18 қараша.

=====

Жұмабаева З.Е. Оқыту мәселелері және Жүсіпбек Аймауытов // ПМУ хабаршысы. Педагогикалық серия. – 2005. – № 3. – 38-42 б. – Библиогр.: 42-43 б.

=====

Зейнуллина А. Жүсіпбек Аймауытұлы – ғалым, жазушы // Қазақстан мектебі. – 1997. – № 4. – 33-37 б.

=====

Ибашова Т.Ж. Аймауытұлы еңбектеріндегі балалар психологиясы // Ұлағат. – 2003. – № 3. – 6-7 б.

=====

Иманбаева С. Ұлт зиялыларын толғандырған мәселелер: [Қазақ жастарының келешегін ойлап, білімін көтеру мақсатында еңбек еткен ұлт зиялылары] // Ақиқат. – 2001. – № 1. – 64-69 б.

=====

Кәкішев Т. Әр дарынның өз орны бар: [А. Байтұрсынов, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов т.б. еңбектерін оқушыларға сапалы жеткізу жайында] // Қазақ әдебиеті. – 1990. – 2.

=====

Қаленова Т. Ж. Аймауытұлы – ағартушы // Қаз.МУ хабаршысы. Тарих сериясы. – 2000. – № 2 (17). – 104-109 б.

=====

Қожакеев Т. Жүсіпбек және жастар // Лениншіл жас. – 1989. – 16 февр.

=====

Қожакеев Т. «Салттың да есері бар, естісі бар»: [Ж. Аймауытовтың әдет-дағды, салт санаға байланысты ой-пікірлері] // Қазақстан мұғалімі. – 1989. – 16 июнь.

=====

Қоңыратбаев Т. Жүсіпбектің ұстаздығы // Өркен. – 1989. – 18 нояб. – 96.

=====

Қоңыратбай Т. Ұстаз бен шәкірт: Ж. Аймауытов пен Ә. Қоңыратбаев өмірінен үзік сыр // Қазақ елі. – 2004. – 18 тамыз (№ 32). – 6 б.

=====

Мырзатаева Б.П. М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов еңбектеріндегі ұлттық өзіндік сана және оны қалыптастыру жолдары // Қазақ. мем. қыздар пед. ин-тының хабаршысы. Психология сер. – 2007. - №6. – 142 – 146б.

=====

Мұратова А. Жүсіпбек Аймауытовтың халықтық идеясы // Қазақстан мектебі. – 2004. – № 5. – 13-15 б.

=====

Найзағараева Е. Физиканы қазақша сөйлеткендер: [Ш. Құдайбердиев, М. Жұмабаев, М. Дулатов, Ж. Аймауытов, Х. Досмұхамедовтер] // Зерде. – 1993. – № 4. – 28-29 б.

=====

Оспанұлы Ә. Психолог Жүсіпбек Аймауытов хақында // Қазақстан мұғалімі. – 1989. – 17 март.

=====

Өтебаев Е. Педагог-жазушы: [Ж. Аймауытов туралы] // Қызыл Ту. – 1989. – 11 қазан.

=====

Сағымбекұлы Р. Асыл арна немесе Жүсіпбек Аймауытұлының «Тәрбие» атты мақаласы мен осы төңіректегі кейбір ойлар // Ұлағат. – 1995. – № 2. – 47-52 б.

=====

Сағынбекұлы Р. Жан жүйесінің білікті білгірі: [Ж. Аймауытұлының тәлім-тәрбиелік мұрасы] // Қазақстан жоғары мектебі. – 1996. – № 4. – 67-70 б.

=====

Сағынбекұлы Р. «Жаңа ауыл» – танымдық құрал: [Ж. Аймауытұлының «Жаңа ауыл» оқулығы туралы / Қазақстан басп., 1929/] // Қазақстан мектебі. – 1997. – № 5. – 65-69 б. – Библиогр.: 9 атау.

=====

Сағымбекұлы Р. Өнеге – отбасынан: [Ұстаз-психолог Ж. Аймауытовтың тәлім – тәрбиелік мұрасы жөнінде] // Түркістан. – 1995. – 8 қараша.

=====

Сағымбекұлы Р. Танымы терең, тағылымы мол: [Ж. Аймауытұлының тәлім-тәрбиелік мұралары туралы] // Ұлағат. – 1997. – № 1/2. – 3-12 б. (Ұлттық мектеп: бүгін және ертең)

=====

Сағымбекұлы Р. Тәлімі терең туынды: [Ж. Аймауытовтың «Комплекспен оқыту жолдары» атты кітабын талдау] // Қазақстан мектебі. – 1997. – № 4. – 37-42 б.

=====

Сағымбекұлы Р. Тәрбие тағылымы тереңде: [Ж. Аймауытұлының «Тәрбие» атты мақаласы туралы және осы төңіректегі кейбір ойлар] // Алматы ақшамы. – 1994 – 12 желтоқсан. – 36.

=====

Сманов Б. Кімнен үйренуіміз керек?: [А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, М. Дулатов жасаған оқу құралдары хақында] // Соц. Қазақстан. – 1990. – 2 қыркүйек.

=====

Тлебалдина Н.Қ. Жүсіпбек Аймауытовтың шығармаларын оқытудың теориялық негіздері // Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Хабаршысы. Филология ғылымдары сериясы = Вестн. КазНПУ им. Абая. Сер. филол. науки. – 2008. – № 4. – 92-96 б. – Библиогр.: 7 атау.

=====

Тлебалдина Н. Жүсіпбек Аймауытовтың «Әнші» әңгімесін оқыту // Ұлт тағылымы = Достояние нации. – 2007. – № 4. – 186-191. – Библиогр.: 6 атау.

=====

Тіл жанды зат: тіл заңдылығы, фонетика, дәйекті сөздер // Тіл және қоғам. – 2005. - №2. – 119 – 129б.

=====

Тұрысбек Р. Қысқа ғұмырдың мол тағылымы: [Ж. Аймауытов-
тың ұстаздық жолы туралы] // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2000. –
№ 6. – 42-45 б.; 2000. – № 7. – 34-38 б.

=====

Тұрысбеков Р. Жақсыдан – шарапат: [Ж. Аймауытұлының оқу-
ағарту саласындағы шығармалары жайында] // Қазақ тілі мен әде-
биеті. – 1993. – № 1. – 64-71 б.

=====

Тілебалдина Н. Жүсіпбек Аймауытовтың шығармаларын оқыту-
дың теориялық негіздері // Қазақстан мектебі. – 2009. – № 5. – 9-13 б.

=====

Шаймерденұлы Е. Білім ордасының жаңа программасы елде
қалай жүреді: [Жүсіпбекке жауап] // Жаңа мектеп. – 1927. – № 3. –
108-110 б.

Ж. Аймауытов баспасөз саласында

=====

Қуантаев Н.К. Ж. Аймауытұлының «Абай» журналындағы
мақалалары жайынан // Из истории отечественной журналистики.
Сб. науч. статей. Вып. «№ 5. – Алматы: КазГУ. 2000.

=====

Қуантаев Н.К. «Алқа» бағдарламасы және Ж. Аймауытұлының
сын мақалалары // ҚазМУ хабаршысы. Журналистика сер. – 2000. –
№ 9. – 83-87 б.

=====

Қуантайұлы Н. Жүсіпбек Аймауытұлының «Қазақ тілі» газетін-
деті бір сын-рецензиясы хақында // ҚазМУ хабаршысы. Журналистика
сер. – 2000. – № 8. – 79-82 б. – Реп.: орысша. – Билиогр.: 5 атау.

=====

Қуантаев Н.К. Жүсіпбек Аймауытұлының кейбір адеби-сын
мақалалары хақында // ҚазМУ хабаршысы. Журналистика сер. –
1999. – № 7. – 76-78 б.

=====

Қуантаев Н.К. Жүсіпбек Аймауытовтың «Сарыарқа» газетіндегі кейбір мақалалары хақында // ҚазМУ хабаршысы. Журналистика сер. – 1998. – № 4. – 99-103 б.

=====

Сарғожин Р. Ж. Аймауытов «Абай» журналы туралы // Семей таңы. – 1990. – 23 тамыз.

Жүсіпбек Аймауытов және өнер, мәдениет

=====

Құндақбаев Б. Жүсіпбек Аймауытов және театр өнері // Жүсіпбек Аймауытов. Шернияз (пьесалар жинағы). – Алма-Ата, 1990. – 30-38 б.

=====

Бадыров Қ. Сахнагер ұстаз // Соц. Қазақстан. – 1989. – 14 окт.

=====

Даутова Э. Театр өнері және Жүсіпбек шығармашылығы // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2007. – № 6. – 69-71 б.

=====

Доңқабақ О. Басынан Баянауыл ән кетпеген: [Жазушы Жүсіпбек Аймауытовтың ұлттық саз өнеріне қосқан үлесі туралы] // Столичное обозрение. – 1999. – 23 шілде (№ 30). – 15 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытұлы: ...Бұлар (А. Затаев пен Ковалев) ән күйдің қазақ тонының өңін келтіреміз деп, қыра-қыра кейбір ән күйдің қара қыртысын айналдырып барады: [Профессор Орынбай Дүйсен мен ғалым Дихан Қазамбекұлының музыка тарихындағы «ақтандықтар» туралы әңгіме-сұхбаты] // Жас Алаш. – 2002. – 13 тамыз (№ 96). – 5 б.

=====

Жұмағали З. Жүсіпбек Аймауытовтың танымдық, эстетикалық әлемі // Жаңа Сарыарқа. – 2008. – № 3. – 28-38 б.

=====

Зейнуллина А. Өнердің сан саласын өрге тартқан // Сарыарқа самалы. – 1997. – 3 маусым.

=====

Құндақбаев Б. Аймауытов және сахна өнері немесе қазақ театры қашан туды? // Егемен Қазақстан. – 2009. – 14 қараша. – 5 б.

=====

Құндақбаев Б. Театр өнеріне арналған тағдыр: [Ж. Аймауытов драматургиясы туралы] // Жұлдыз. – 1990. – № 11. – 162-171 б.

=====

Құндақбаев Б. Таланттың бір қыры: [Жазушы драматург, аудармашы, әнші Ж.Аймауытов туралы] // Алматы ақшамы. – 1989. – 13 окт.

=====

Құндақбайұлы Б. Қазақ театры қашан туды?: [жазушы Ж.Аймауытовтың драматургия мен театрдағы режиссурасы жайлы] // Әдебиет айдыны. – 2008. – 27 қараша.

=====

Серғалиев М.С. Аймауытовтың (Жүсіпбек) шешендік өнері // Абай. – 2002. – № 2. – 50-54 б.

Ж. Аймауытов бейнесі әдебиет пен өнерде

=====

Әбілев Д. Мен жүрекпен тірлік үшін соғатын толғау: [Ж. Аймауытовқа т.б. белгілі азаматтарға арналған өлең] // Әбілев Д. Жолаушы өмір: Өлеңдер мен дастандар. – Алматы, 2001. – 9-15 б.

=====

Әлімбаев М. М. Әуезов пен Ж. Аймауытов: Өлең // Әлімбаев М. Шығармалар жинағы. Екі томдық. – Алматы, 1997. – 2 том. – 146-148 б.

=====

Жүсіпбек Аймауытұлы: Бұлар (А.Затаевич пен Ковалев) ән-күйдің қазақ тонының өңін келтіреміз деп, қыра-қыра кейбір ән-күйдің қара қыртысын айналдырып барады // Жас Алаш. – 2002. – 13 тамыз. – 5 б.

=====

Әбдіраштың Ж. Тағдырдан тумай жатып сұрап алған: Өлеңдер // Таң-Шолпан. – 2001. – № 2. – 101-104 б.

=====

Әбдірашев Жарасқан. «Құлпытас» кітабынан: Арыстар аманаты; Әлихан Бөкейханов (1870-1937); Ахмет Байтұрсынов (1873-1938);

Міржақып Дулатов (1885-1935); Жүсіпбек Аймауытов (1889-1931):
Өлендер // Қазақ эдебиеті. – 1997. – 27 мамыр (№ 21). – 4-5 б.

=====

Әбілев Д. Көкорай көкмайсасы көркемсөздің: Өлең // Лениншіл
жас. – 1989. – 14 окт.

=====

Әбілев Д. Мың алғыс: Өлең // Соц. Қазақстан. – 1989. – 14 окт.

=====

Әлімбаев Қ. Жаным сүйген жүйрігім: Өлең // Алматы ақшамы. –
1989. – 13 окт.

=====

Бектұров Ж. Асыл ағаларға: Өлең // Орталық Қазақстан. – 1988. –
31 дек.

=====

Дүйсебаева М. «Ақбілек» аһ ұрғызды: [М. Әуезов атындағы
қазақ драма театрының қойылымында] // Алматы ақшамы. – 1993. –
24 наурыз.

=====

Ерботин Е. Нар ұлы халқымның дархан: Өлең // Қызыл Ту. –
1990. – 2 наурыз.

=====

Жұмағали З.Ж. Аймауытовтың танымдық, эстетикалық әлемі //
Азия-Транзит. – 2001. – № 11. – 34-40 б.

=====

Исламбаева З. Күнекейдің жазығы [атты Ж. Аймауытовтың по-
весі бойынша қойылған пьеса М. Әуезов атынд. қазақ мем. драма
театры сахнасында] // Қазақстан – Заман. – 2003. – 17 қаңтар.

=====

Аймауытовтың «Ақбілегі»: [Белгілі кинореж. К. Дүйсенбай мен
Жүсіпбек Аймауытовтың шығармасы бойынша түсірілгелі жатқан
«Ақбілек» фильмі туралы сұхбаты / Әнг. Ж.Төлсұқызы] // Жас
Алаш. – 1997. – 30 қазан.

=====

Құсанбаев С. Ұрпағың бар өміріне жалғасар: [Өлең] // Қызыл
ту. – 1989. – 14 қазан.

=====

Қылышбайұлы А. Үміті мол үміттен: [«Қазақфильм» киностудиясында жазушы Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» атты шығармасы бойынша реж. К. Дүйсенбайұлы түсіріп жатқан «Ақбілек» көркем фильмі туралы] // Қазақ елі. – 1998. – 24 шілде.

=====

Мағзұмов Н. Суреттер сыры // Коммунизм нұры. – 1989. – 13 окт.

=====

Мағзұмұлы Н. Суреттер сыры: [1923 ж. «Лениншіл жас» журналынан түсіріліп алынған Ж. Аймауытовтың, Б. Кенжебаевтың, А. Сегізбаевтың суреттері туралы] // Көкшетау. – 1993. – 2 қазан.

=====

Тәжібаев Б. Ұлт зиялысынан зиян көрдік пе?: [Жазушы Ж. Аймауытовтың Шымкент шаһарындағы қамқорлықсыз тұрған ескі үйі жайында] // Алтын орда. – 2002. – 25-31 қазан. – (№ 43). – 7 б.

=====

Тұрғынбеков С. Атылып кеткен арыстар: Шәкәрім; Ахмет; Міржақып; Жүсіпбек; Мағжан: Өлеңдер // Ана тілі. – 1996. – 29 ақпан (№ 9). – 7 б.

Есімдердің алфавиттік көрсеткіші

- Айдарбекова Ш. 51, 73
Айдаболов А. 56
Айдарбекова Ш. 56
Айдаров Т. 57
Аймауытов Б. 57
Аймауытов Ж. 24-42, 43-46, 48, 52, 53, 54, 63, 71. 96
Айнабеков М. 90
Ақажанова А. 93
Ақшولاков Т. 86, 87, 91
Ақышев З. 52, 73, 90
Алдабергенов Қ.М.
Анаш Д. 58
Асанқұлова Қ. 73
Асанов Ж.І. 93
Асқарұлы Х. 58
Асылбектегі А.
Асылбекұлы С. 91
Атымов М. 58, 73
Атышева Б. 58
Ахметалиева Г.У. 74, 92
Ахметов Қ. 94
Әбдібекова Ж.Б. 73
Әбдіғұлова Б. 58
Әбдіғұлов Р. 58
Әбдікова Қ. 47, 74, 87
Әбдіқадырова Т. 74, 94
Әбдікәрімұлы Б. 94
Әбділдаева Б.Ж. 86
Әбдірашева Ә.Қ. 87
Әбдірашев (Әбдіраштың) Ж. 101
Әбілев Д. 58, 59, 102
Әбілов А. 52, 92, 101
Әбішева Ш. 47, 59, 90
Әдібекова Ж.Б.
Әдіғұлова Б. 59
Әйекенов М. 59
Әлібек Т. 74
Әлімбаев М. 52, 60, 74, 101
Әлімбеков Қ. 102
Әлімжанов Ә.Т. 60
Әшімханұлы (Әшімханов) А. 74
Бадыров Қ. 100
Байғалиев Б. 52, 60, 74
Бапаева М. 87
Баткеева Б.Т.
Батырбекова Р. 75
Бәйменов Ә. 60
Бейсенбаев М. 60
Бекболатова А. 53
Бексайын Қ. 75
Бектұров Ж. 90, 102
Бельгер Г. 75
Беркенова Р. 51
Бозайұлы К. 94
Болатқызы Ш. 95
Бөкейханұлы Ә.
Бөлесев Қ. 53. 95
Бітібаева Қ. 75
Даутова Ә. 60, 75, 100
Дәуренбеков М. 61
Дәуітов С. 61
Доңқабақ О. 100
Досанова М. 95
Досжанов Д. 61
Досжанова Р. 47, 87

- Досыбаева А. 53
 Дүйсебаева М. 102
 Дүйсенқызы Г. 75
 Елеуғожин Б. 75
 Елеукенов Ш. 54, 61, 71
 Елікбай К. 76, 95
 Елшібай Ғ. 61
 Ерботин Е. 102
 Еспенбетов А. 61, 76
 Есім Ғ. 47, 90
 Ешанова Г. 95
 Ешмұратова Д. 61, 95
 Жабықбаев Қ.Б.
 Жакеева Л. 76
 Жақаева С.Т. 76
 Жакыпова Ә. 61
 Жакып Б. 76
 Жаманов Х. 76
 Жанымбетов Б. 62
 Жарасқаны Ә. 3
 Жарықбаев Қ.Б. 48, 62, 92, 95, 96
 Жарылғапов Ж. 87
 Жасымбетова С. 87
 Жәнәбіл С. 62
 Жеңісұлы Е. 87
 Жиреншин А. 62
 Жоламан Қ. 63
 Жолдасова Ұ. 62, 88
 Жорабекова З. 96
 Жүнісова Л. К. 86
 Жүнісұлы А. 63, 76, 88
 Жұмабаева З. 96
 Жұмағали З. 77, 100, 102
 Жұртбаев Т. 72
 Зейнулина А.Ф. 48, 64, 77, 88, 90, 96, 100
 Зұлхаров Ғ. 64
 Ибадуллин Т. 64
 Ибашова Т. 96
 Иманбаева С. 96
 Имаш Е. 64
 Исламбаева З. 102
 Исмакова А. 65
 Каленова Т.С. 54
 Кәкішев Т. 96,
 Кәріпжанова Г.Т. 48, 65, 72, 77
 Кенжебаев Б. 77
 Кенесбек Б.
 Кеңбейісова Н. 64, 86, 92
 Керейқұлов Ә. 65
 Керейқұлов Қ. 72, 78
 Көпеев С. 65
 Көшімбеков Б.
 Көккөзова М. 92
 Көпейұлы М.Ж. 72
 Көшімбеков Б. 90
 Қабышев Т. 65
 Қаленова Т. 48, 96
 Қалиев Б. 66, 93
 Қалиұлы С. 46
 Қамзабекұлы Д. 65
 Қирабаев С. 49, 86, 46, 48, 66, 72, 90
 Қалдыбаева М. 65
 Қаленова Т. 66
 Қамзабекұлы Д. 66, 77
 Қарамендин С. 66
 Қаратаев М. 66
 Қожаева М.Т. 88
 Қожакеев Т. 78, 93, 96, 97
 Қожақанова М. 78
 Қойгелді (Қойгелдиев) М. 66, 67

Қойшыбаев Б. 54, 67
 Қоңыратбаев Т. 65, 97
 Қопаева А.К. 65, 78
 Қорабаев С. 67
 Қоянбаев Ж.Б. 93
 Қуантаев Н.Қ. 49, 99, 100
 Қуантайұлы Ы. 67, 78
 Құндақбаев Б. 100, 101
 Құрманбайұлы Ш. 47, 49
 Құсайынов Д. 49, 67
 Құсанбаев С. 102
 Қылышбайұлы А. 78, 103
 Ләмбеков С. 88
 Мағзұмұлы Н. 103
 Майлықұтова М. 67
 Мақашов С. 72
 Мақырұлы С. 54
 Манапова Н. 54, 67
 Махамбетәлиева З. 88
 Машақов С. 79
 Мекебаева Л.А. 49, 54, 68, 79
 Ментебаева А.Е. 88
 Меңдеке Ә. 68, 79
 Мірәлиева А. 49, 93
 Мұқанов С. 55
 Мұратова А. 68, 97
 Мұстафаева Н. 88
 Мұстафин Ғ. 72, 79
 Мұхамәдиұлы М. 68
 Мұхаметқанов Қ. 72, 79
 Мырзатаева Б.П. 97
 Найзағараева Е. 97
 Неталиев М. 80
 Нұрғали Р. 55, 68, 86
 Нұрғалиева А. 80
 Нұрпейіс Б.К. 80
 Нұрпейісов Ж.Н. 88
 Нұртаза Қ. 68
 Нысанбаев Ә. 55
 Омарбекұлы М. 68
 Оразалин К. 55
 Орақбаева М.К. 93
 Оралбаев Ә. 69
 Оспанов Б. 80
 Оспанұлы Ә. 97
 Өтебайұлы Е. 69, 91, 97
 Пірәлиева Ғ. 89, 92
 Рамашева Ғ. 91
 Рахманов М. 69, 92
 Рүстемов М. 69
 Рысбайұлы К. 56,
 Сағынбекұлы Р. 50, 80, 97, 98
 Салқынбай А. 56
 Сарбалаев Б. 80
 Сарғожин Р. 100
 Сарыбайұлы Т. 69
 Сатаев А. 91
 Сәуірбаев С. 69
 Сейсенұлы Д. 81
 Серғалиев М.С. 81, 89, 101
 Смайылов Ә. 69
 Сманов Б. 98
 Сұбханбердіқызы Ү. 81
 Сұлтанова Б. 81
 Сыздықов Қ. 81
 Сыздықова Р. 70, 81
 Тапанова С. 50, 89
 Тасымбеков А. 70
 Тәжібаев Ә. 54
 Тәжібаев Б. 103
 Тимофеев Н. 70
 Тлебалдина Н. 47, 98, 99

Тоғжанов Ғ. 50, 82
Тоқтағанова А. 82
Тоқтаров Р. 70, 89
Түсіпова Г. 56, 70
Тұрғынбеков С. 103
Тұрысбек Р. 47, 50, 51, 56, 70, 71,
82, 83. 89, 91, 92, 99
Түліков К. 84
Тілебалдина Н.Қ. 84, 92
Тілеке Ж. 56
Тілепов Ж. 50
Тынышбайқызы Ш. 51
Уәлиахметұлы Р. 84
Хамзин М. 89
Шайкенова Н. 71
Шаймерденұлы Е. 99
Шалабаев Б. 56
Шаяхметов Н. 56
Шәріпжанова А.Ж. 71, 84
Шевченко С. 56
Шоқым Г.Т. 51, 52, 84
Шүленбаева Р. 47
Ысқақов А. 89
Ысқақұлы Д. 73, 84, 85, 91
Ысқақ Қ. 52
Ісмақова А. 85

Ұран

Қазағым, қақтықпа, қамалма!
Ел болар қамыңды амалда!
Кетті түн, атты таң, шықты күн,
Сал малды, сал жанды, аянба!

Мал баққан, жай жатқан ел едің,
Бейнетті көп тартқан ер едің
Қаны жат, тілі жат, діні жат,
Жат елден таяқты жеп едің.

Жатқа жем бай едің, кең едің,
Бағың жоқ биліктен кем едің.
Партия, сұркия, қым-қиғаш,
«Басы аман» көп надан сен едің.

Зарыққан, толыққан шағыңа,
Тап болды бостандық бағыңа.
Ұйымдас, ұрандас, жағалас!
Сен де мін бабаңның тағына!

Құның жоқ, құлдықта өліп ең,
Терезең төремен болды тең,
Намыстан, қайраттан қатарға ең!
Басқадан кем болған сенің нең?!

Ұраным, қорғаным сен Алаш,
Жолыңа құрбандық мал мен бас!
Өнер тап, өрге шап, қару ап,
Аллалап алға бас, ал Алаш!!!

Абай журналы, 1918, №1. – 11 – 12 б.

Халел Ғаббасов, Міржақып Дулатов, Ахмет Байтұрсынов, Мұхтар Әуезов, Жүсіпбек Аймауытов, Өлкей Марғұлан, Абдолла Байғасов. Қызылорда, 1926 ж.

**Ж. Аймауытұлы – «Қазақ
тілі» газетінің редакторы**

**Ж. Аймауытұлы жары Евгения Қарабатырқызы
Сермұхамедовамен бірге**

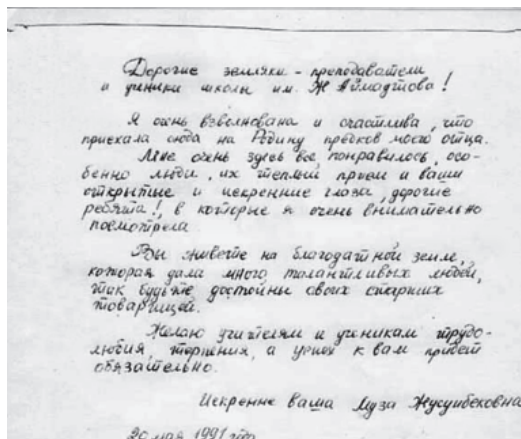
**Ж. Аймаұытұлы балаларымен бірге
(Бектұр, Жанақ, Муза)**

**Баянауыл
ауданындағы
Ж.Аймауытов
атындағы орта
мектептегі
жазушының бюсті**

Жүсіпбек Аймауытов баласы Бектүрмен

**Ж. Аймауытовтың қызы Муза
Жүсіпбекқызының жерлестеріне
арнаған тілегі**

**Жүсіпбек
Аймауытов
абақтыда**

Управление культуры Павлодарской области

Областная библиотека им. С. Торайгырова

«Одна страна – одна книга – 2011».

Аймаутов Ж. «Ақбілек».

Жусупбек Аймаутов

Библиографический указатель

(2-ое изд., дополненное)

Павлодар, 2011

От составителя

Уважаемый читатель!

Павлодарское Прииртышье – родина многих известных и замечательных людей. Здесь жили и творили талантливые деятели науки, культуры, литературы. Одним из ярких представителей национальной творческой интеллигенции, просветителем, романистом, драматургом, переводчиком является Жусупбек Аймаутов (1889-1930гг.), чье имя заслуженно вошло в золотой фонд отечественной культуры.

Ж. Аймаутов – самобытное явление в истории казахской литературы и культуры. Художественное наследие писателя многообразно как по тематике, так и по жанрам – это и лирические произведения, и рассказы, и драматические романы, и литературно-художественные статьи, и публицистика. Живший в трудную, но интересную, бурную эпоху социальных переворотов, великих революций, Ж. Аймаутов за свою короткую жизнь успел оставить после себя богатое, ценное литературное и научное наследие.

Творческое наследие Жусупбека Аймаутова было собрано, исследовано учеными института литературы и искусства имени М.О. Ауэзова и в 1996-1999 годах выпущено в 5 томах. Казахстанский читатель через 60 лет вновь познакомился с произведениями известного мастера слова.

В Казахстане вообще и на родине писателя – в Павлодарской области в частности очень много делается для увековечения памяти Жусупбека Аймаутова. В Павлодаре Казахский музыкально-драматический театр носит имя Ж. Аймаутова. В 2003 году в аллее бюстов просветителей и академиков Павлодарского государственного университета имени С. Торайгырова был установлен бюст Ж. Аймаутова.

Творческое наследие Жусупбека Аймаутова является национальным достоянием республики.

С 2007 года по инициативе Министерства культуры и информации и Национальной академической библиотеки Республики Казахстан в нашей стране проводится общенациональная акция «Одна страна – одна книга», которая стала действенным инструмен-

том в пропаганде и популяризации книги, чтения, приобщении к мудрым источникам знаний.

Благодаря акции мы вновь перечитываем классическую казахскую литературу, тем самым пробуждая интерес у молодого поколения.

В 2011 году отмечается пятилетие проведения акции «Одна страна – одна книга». В юбилейный год акции главной книгой года для всеобщего прочтения выбрано произведение – Жусупбека Аймаутова – «Акбилек», в котором особенно ярко проявился талант писателя, его своеобразие.

С момента реабилитации писателя, в 1988 году, не иссякает поток литературы о нем, расширяется тематика исследований, что свидетельствует о неослабевающем интересе к творчеству писателя.

В 1994 году Национальной библиотекой РК был выпущен указатель «Возвращенные имена» на казахском и русском языках, посвященный реабилитированным писателям и поэтам, включавший также библиографию о Жусупбеке Аймаутове. Отдавая дань памяти великому земляку, областная библиотека им. С. Торайгырова также в 2004 году выпустила персональный библиографический указатель.

За прошедший период вышло немало литературы о творчестве Жусупбека Аймаутова. В связи с этим мы решили дополнить издание новыми библиографическими данными.

В работе над ним были использованы библиографические пособия, электронные каталоги НАБ РК, НБ РК, научной библиотеки КазНУ им. аль-Фараби, учетно-регистрационные издания Национальной государственной книжной палаты РК, справочно-библиографический аппарат, фонд областной библиотеки им. С. Торайгырова и другие источники.

К указателю приложен именной указатель авторов, редакторов, переводчиков и рецензентов.

Источники, заглавия которых не раскрывают их содержания, снабжены краткой аннотацией.

Указатель предназначен для работников библиотек, музеев, преподавателей вузов и школ, аспирантов и студентов, а также для тех, кто интересуется жизнью и творчеством Ж. Аймаутова.

В указатель были включены отрывок из его труда по педагогике «Воспитание», статьи ученого-литературоведа, академика НАН РК,

лауреата Государственной премии, доктора филологических наук, профессора Рымгали Нургали «Казахская литература: концепции и жанры», доктора филологических наук, профессора, члена Союза писателей РК, писателя и ведущего русского критика Виктора Бадикова «Основоположник казахского романа», а также историка философии Мукаша Бурабаева о творчестве Ж. Аймаутова.

Свои замечания и предложения просим присылать по адресу:

637000, г. Павлодар, ул. Академика Сатпаева, 104,

Областная библиотека им. С.Торайгырова,

[http: www.pavlodarlibrary.kz](http://www.pavlodarlibrary.kz)

e-mail: library@mail.ru,

тел.: 32-58-15.

ЖУСУПБЕК АЙМАУТОВ

Разносторонний деятель искусства, многогранный талант, писатель, поэт, драматург, переводчик, исследователь Жусупбек Аймаутов родился в 1889 году (по некоторым источникам – в 1890-м) в окрестностях Кызылтау, ныне Баянаульский район Павлодарской области. Отец Аймауыт был бедняком, но предки Дандебай и Куан были известными знатными людьми, пользовались почетом и уважением среди сородичей. С детских лет Жусипбек вместе со своими братьями Ахметом и Жакипбеком обучался грамоте, арабскому языку, а также плотницкому делу и кузнечному ремеслу. В 15-16 лет без разрешения родителей уехал в Павлодар, где поступил в двухклассную русско-казахскую школу, которую закончил в 1914 году. Затем Жусипбек поступил в учительскую семинарию в Семипалатинске, которую закончил в 1918 году. В 1918-1919 гг. вместе с другими лидерами Алаш-Орды перешел на сторону молодой Советской власти. В 1920 году вступил в ряды РКП(б), был избран делегатом съезда Советов Казахстана, членом коллегии Наркомпроса республики, работал редактором газеты «Қазақ тілі», сотрудником газеты «Ақжол», директором Чимкентского педагогического техникума – таковы вехи жизненного пути Жусупбека Аймауытова, пути борьбы за утверждение новой жизни. В 1929 году он попал в сети начавшихся преследований и в 1931 году был расстрелян.

Живший в трудную, но интересную, бурную эпоху социальных переворотов, великих революций, Жусупбек Аймаутов за свою короткую жизнь успел оставить после себя богатое, ценное литературное и научное наследие. Он перевел произведения У. Шекспира, В. Гюго, Г. Мопассана, А.С. Пушкина, Н.В. Гоголя, Л.Н. Толстого, «Интернационал», целый ряд научных трудов. Ему принадлежат исследования по педагогике, психологии, методике, интернациональному воспитанию; активно занимался литературой, эстетикой, критикой. Он написал множество публицистических статей, кроме того, романы «Вина Куникей», «Ақбілек», многочисленные пьесы – произведения крупного таланта, занявшие достойное место в истории казахской литературы.

Одно из первых значительных художественных произведений казахской литературы, отвечающее требованиям реалистической прозы, европейским требованиям жанра, – «Карткожа», названное в русской аннотации романом, а по определению самого автора – длинным рассказом, опубликовано в 1926 году в Кызыл-Орде. По современным меркам, это небольшое произведение, объемом 7-8 печатных листов. В отличие от вышедших в это же время произведений «Несчастливая Жамал» («Бакыткыз Жамал»), «Красавица Камар» («Қамар Сұлу»), «Калым» («Қалың мал»), «Смотрины невесты» («Қыз көрелік»), в которых проза и стихи чередуются, здесь нет смешения стилей, от начала до конца это серьезная, спокойная проза. Давайте прочитаем: «В то время у ходжи училось много детей. Среди них у самого порога, на крошечной шкурке жеребенка, изредка шмыгая носом, уткнувшись в листок бумаги, продетый в соломинку, ссутулившись, сидел мальчик. Лет ему было 10-11, в грязной одежде, и лицо грязное. Ни до чего нет ему дела, сидит себе тихий, наивный, вытаращив глаза и открыв рот. Бывают же в детстве такие полненькие, симпатичные дети, так вот он был именно таким. И имя у него как нельзя кстати его виду – Карткожа».

Через восприятие этого главного героя автор изображает окружающую среду, повседневную жизнь, все события. Вышедший из бедняцкой среды, мальчик рос, постоянно испытывая издевательства, унижения, побои. В кротком по природе, тихом Карткоже преобладает беспомощность, терпение, послушание, однако, несмотря на бедность, нужду, он стремится к свету, к учебе, к знаниям.

Но каждый раз его стремление кончается ничем, крылья мечты подрезаются. Особенно страдают бедняки в период джута, когда начинается массовый падеж скота, это горе обрушилось и на семью Карткожи: в поисках горсти зерна для своих голодных, маленьких детей его отец, Жуман, простыл в зимнюю стужу, слег, а через некоторое время умер. Маленькие бедные сироты остались одни. Писатель психологически точно обрисовал картину голода, невольно вспоминается известный роман Кнута Гамсуна «Голод». Страшное бедствие, обрушившееся на край, не щадило никого – ни богатых, ни бедных, ни мулл.

Следует отметить, что социальные взгляды писателя в этом романе выражены ясно, классовая борьба в казахском ауле

изображена достоверно, конкретные человеческие судьбы описаны через реально существующие личности. Портреты волостных, биев, мулл, их характеры, особенности речи даны с реалистической точностью, обрисованы достоверными красками. В основном все персонажи произведения изображены сквозь призму восприятия Карткожи, через его мысли, чувства, отношения. Потеряв отца, оставшись сиротой и взвалив на свои плечи все тяготы домашних забот вместе со старшим братом Тунгышбаем, Карткожа попал в лихую годину – страшное бедствие 1916 года.

Широкие народные массы, которые, за исключением межродовой борьбы, не испытывали за последние 60-70 лет никаких войн, бедствий, жили в широкой степи, занимаясь скотоводством, спокойной, размеренной жизнью, восприняли указ царского правительства о мобилизации в солдаты мужчин-казахов в возрасте от 19 до 31 года как заточение заживо в темницу, как неминуемую смерть, конец света.

Начавшиеся вслед за этим несправедливость, предательство, взяточничество, споры, махинации вокруг списков мобилизованных, наивная вера, что можно положить конец всему этому поджогом книги записей волостного, растущее народное недовольство, которое переросло в восстание против баев, колониального гнета, организация вооруженных отрядов, кровавые схватки с вооруженными царскими войсками, подавление восстания, отправка на фронт – все это изображено писателем через цепь событий, взаимосвязанных действий.

Наряду с мастерским использованием в массовых сценах диалога, монолога, полилога, даны бытовые картины, в которых описаны национальные обычаи, обряды, пение, вольная борьба.

Писатель психологически точно, убедительно, правдиво описал судьбу человека, по природе спокойного, выдержанного, вышедшего из бедных, низших слоев населения, постепенно прозревающего и устремляющегося к свету, с большими трудностями получившего образование, примкнувшего к социальной борьбе и, постепенно изменяясь, эволюционируя, вставшего в ряды борцов нового времени. Это, безусловно, является самым главным достижением романа «Карткожа». К этому следует добавить удачное использование различных художественных приемов для характеристики персонажей, их индивидуализации, конкретизации.

Используя приемы чистой художественной прозы, писатель также иногда обращается непосредственно к читателю, делится с ним своими раздумьями, использует и средства публицистики. В произведении встречаются и известные исторические личности, в частности, Султанмахмут Торайгыров. Роман основан на достоверном жизненном материале, охватывает конкретную среду, основные события происходят в окрестностях Баянаула, в Семипалатинске, Омске.

Главный герой – Карткожа – конкретная личность, он действительно жил в тот период и работал учителем. В 1937 году во время кровавых репрессий, Карткожа погиб; его сын Тулеш Карткожаулы Тоганбаев – ныне кандидат технических наук, доцент Казахского государственного сельскохозяйственного института.

Жусупбек Аймаутов один из первых писателей, освоивших принципы реалистического романа в казахской литературе, уделял особое внимание таким художественным средствам, как стиль, композиция, ритм, образность, свободно используя многообразное богатство родного языка, освоил также традиции европейской и русской литературы в создании образа, в конкретизации, индивидуализации характеров, в передаче чувств и мыслей персонажей. Талант писателя, его своеобразие особенно ярко проявились в романе «Ақбілек».

Писатель точно отразил социальные столкновения, исторические события, классовую борьбу, последствия которой тяжким грузом легли на плечи простого народа, сложные судьбы отдельных людей, взяв за основу романа не известную ранее тему, а совершенно новые, редко встречающиеся события.

Читатель сразу попадает в атмосферу сложных, запутанных действий: далекие Алтайские горы, белые отступают под натиском красных, жестокие бури Гражданской войны докатились и до казахских аулов, и нет семьи, которую бы не задело это пламя. Банда белых напала на аул тихого, кроткого бедняка Мамырбая; убив его жену, солдаты увезли с собой взрослую дочь Ақбилек. Ужас начался после этого. Для молодой девушки, не знающей по-русски ни одного слова, начались страшные, полные унижений, страданий, между жизнью и смертью дни. Застенчивая девушка-ангел, никогда не поднимавшая взгляда на мужчину, теперь, потеряв природную чистоту, по принуждению, сгорая от стыда, стала забавой, развлечением для белого бандита, офицера белой армии с черными усами.

Писатель глубоко, всесторонне раскрывает психологию человека в критической ситуации, в момент единоборства жизни и смерти. Позор, пережитый юной девушкой, похожей на не раскрывшийся еще цветок, ее растоптанные чувства, поруганная честь, униженное достоинство – все это изображено с подлинным реализмом, образно, ярко, убедительно. Читатель невольно проникается жалостью и состраданием к Акбилек. История бедной девушки, попавшей в плен и поневоле ставшей женой черноусого русского офицера, в котором ей чуждо все: и язык, и религия, и одежда, и поведение, и привычки, и нравы – описана с большим психологическим мастерством.

Не имея сил сопротивляться ударам судьбы, избежав участи стать забавой для своры озверевших солдат, но оставшись в руках черноусого офицера, чуть не сойдя с ума от горя, на грани смерти, Акбилек постепенно приходит в себя, начинает замечать, что происходит вокруг нее, размышлять, задумываться.

Акбилек замечает, что черноусый офицер, совершивший над ней насилие, в то же время сочувствует, жалеет ее; к тому же для нее остаются неясными намерения всех остальных членов банды, которые постоянно скрываются в горах, избегают людей, спят, не раздеваясь, прямо в седле.

По замыслу писателя, черноусый офицер сам рассказывает историю своей жизни, как он очутился в таком положении, кто его родители, откуда он родом, почему он борется против Советской власти, чувствует ли он угрызения совести за то, что сорвал этот нераскрывшийся степной цветок, растоптал его, не утратил ли он честь и достоинство – на все эти вопросы с психологической точки зрения даны убедительные ответы. Этих двух людей, представителей двух разных народов – не виновную ни в чем, рыдающую от горя девушку и офицера, выступившего с оружием в руках против Советской власти, а теперь, после поражения, вынужденного бежать в Китай, свело вместе веление сурового времени, орудие зла и насилия; черноусым офицером руководит желание в последний раз испытать тепло и сладость жизни, а бедной девушкой – безысходность своей горькой судьбы.

Когда белые, настигнутые красными войсками, в панике бросились бежать, спасая свои жизни, Акбилек осталась на старой стоянке бандитов, словно никому не нужная вещь.

С большим мастерством описывается, как эта несчастная девушка, оставшись одна, изливает свою печаль, горе горам, рекам, озерам, небу, земле, оплакивает все то лучшее, что было в ней, а теперь утеряно навсегда.

С большим трудом вырвавшуюся из рук смерти, измученную, еле добравшуюся до родного аула, Акбилек ожидали еще большие муки, унижение, позор. Позади остались зло и насилие банды, но настоящий ад начался теперь, когда из-за грязных сплетен, гулявших по аулу, невозможно было смотреть людям в лицо – они жгли ей душу. Даже Бекболат, который раньше любил ее, узнав о страшном событии, случившемся с ней, отвернулся от нее. Женитьба отца Мамырбая, суровый характер мачехи, человечность Уркии, жены старшего брата, рождение сына Ескендира, зачатого от белого офицера, – все это описано с подлинным реализмом.

Акбилек, сначала испытывая сочувствие, жалость, а затем насилие, унижение, издевательства, все-таки осталась жива; время, сама жизнь постепенно залечили старые душевные раны, вновь зазеленели ростки надежды. Вслед за братом Толегеном она поехала учиться, увидела города Семипалатинск, Омск, вновь устремилась к будущим светлым дням.

В романе немного событий и действующих лиц, писатель строго следует принципам четкости, лаконичности, драматизма. Даже второстепенные персонажи, участвующие лишь в отдельных эпизодах, обрисованы писателем выпукло, конкретно, запоминаются надолго. Внешний облик, речь, движения – самые необходимые художественные средства создания образа, кроме того, один из приемов – самохарактеристика персонажей. Читаем: «Я курносый, пучеглазый, волосы ежиком, широколобый, бледный, темнолицый джигит. Мне 35 лет. Отец Тайбагар, я, Мукаш, сколько помню себя, никогда не ел досыта». Выходец из бедняков, Мукаш не понял до конца природу и смысл классовой борьбы, стремится к карьере, возненавидев кого-либо, враждует без пощады, он кинул бедную девушку Акбилек на растерзание волкам по причине давней вражды с Мамырбаем.

Другой хитрец, кляузник – проклятый Жылтыр, нет сплетни, которую бы он не слышал, знает все подлости на свете. Позже, в годы

репрессий, голода, такие вот бессердечные черные вороны утопили в крови тысячи невинных жертв. Писатель правдиво запечатлел это уродливое социальное явление в конкретных образах. Основная сюжетная линия связана с судьбой Акбилек, однако автор в необходимых случаях для общей характеристики времени изображает представителей разных социальных слоев общества. Акбала, Балташ, Дога, Жоргабек, Толеген – их совместные сборы, особенности характера и поведения, направление общественной мысли в первые годы Советской власти, разнообразные нравы и обычаи в среде избранных – все это изображено обзорно, поверхностно в художественном отношении, но отдельные лаконичные точные сцены, глубокие по смыслу диалоги, монологи, обширные размышления раскрывают сущность многих явлений и событий.

Первые три части романа имеют четкую композицию, редко встречаются ситуации, не доведенные до логического завершения, в основном психологические моменты, связанные с судьбой Акбилек, даны с реалистической достоверностью, конкретно; в последней, четвертой части преобладают публицистические, очерковые свойства. Взаимоотношения между Акбилек и Камилей, события, связанные с учебой, история избранных, линия Балташ – Акбилек изображены в общих чертах. Возвышенный стиль повествования, прямое обращение автора к читателю несколько снижают художественный уровень романа. Акбилек, чистому сердцу которой в молодости была нанесена тяжелая рана, нашла верного друга, мужа Балташа, обрела рожденного в муках сына Ескендира – все это изображено писателем как признак новой жизни, характерная черта времени.

Основная ветвь литературного наследия Жусупбека Аймаутова – драматургия. Кроме того, что он создал многочисленные пьесы, писатель, как известно, был одним из первых режиссеров, поставивших на сцене как свои произведения, так и пьесы других драматургов. Основные пьесы автора были сыграны сначала первыми театральными труппами на праздничных вечерах в окрестностях Семипалатинска, а затем – на сцене Кызылординского национального театра. Жизнь казахского аула до революции, события 1916 года, борьба за равноправие женщин, борьба в первые годы Советской власти, волостные, бедняки, переводчики, образованные – все это отра-

жив многообразные изменения, эволюцию в различных социальных группах ярким, образным языком, в четко обрисованных персонажах, драматургия Жусупбека Аймаутова отличается высокой народной целью-идеей.

Работая одновременно в различных жанрах литературы: поэзии, прозе, публицистике, критике, литературоведении – и создав в каждом из них значительные произведения, автор также рано начал заниматься драматургией. В примечании к пьесе «Канапия – Шарбану», изданной в 1926 году в Москве, сказано: «Эта драма написана в 1917 году, после отдельных постановок в Семипалатинске и других городах тетрадь с текстом была утеряна. В этом году, получив книгу, я переписал ее, внося изменения. Поэтому прошу людей, у которых есть на руках старая рукопись, не ставить на сцене в том виде». Из этих замечаний можно понять многое. Прежде всего, Жусупбек – один из первых казахских драматургов, наряду с Кольбаем Тогысовым, Сакеном Сейфуллиным, Мухтаром Ауэзовым, во-вторых, его произведения сначала распространялись в рукописном виде, а затем ставились на сцене.

Глубокая правда народной жизни, разрыв между баями и бедняками, печальные события 1916 года правдиво, достоверно изображены в драме «Канапия – Шарбану». В основе драмы лежат события, часто происходившие в разных уголках казахской степи. Скромный, тихий бедняк Шатай и его жена Умсынай считали, что если их единственного сына Ынтыкбая отправят в солдаты, то это будет равносильно смерти. Они распродали весь скот, влезли в долги, но все равно не смогли освободить сына от повинности. А их дочь Шарбану испытывает позор, унижение от бая Сазамбая и его свирепой жены Калипы. Взору читателя предстают правдивые картины старого быта, обычаев и нравов. Возьмите любой персонаж, каждый изображен убедительно, достоверно – походка, характер, поступки. Словом, самая обыкновенная жизнь, без прикрас и преувеличений: возвращение из солдат любимого мужа Шарбану Канапии, его появление в облике дуаны, похищение Шарбану, наконец, достижение справедливости с помощью милиции, окончание пьесы словами «Да здравствует свобода! Да здравствует равноправие женщин! Да здравствует народная власть!», в которых отразились

пропагандистские мотивы в соответствии с требованиями того времени, дань новым идеям, элементы публицистики.

Во многих произведениях писатель поднимает тему пробуждения сознания угнетенных и униженных, освобождения от насилия, манкуртства.

Например, в пьесе «Рабига» (опубликована в 1926 году в Москве) также поднимаются эти злободневные вопросы. Развивается мысль, что невозможно объединение под одной крышей, в одной семье людей, различных по возрасту, а главное, духовно противоположных друг другу. Беспокойная работа задавила, оглушила пастуха Байдильду, он совсем одичал, в его понимании скот и жена – одно и то же, он волен бить, унижать, делать с ними, что угодно. Автор утверждает, что там, где нет любви, нет и равенства, а если нет равенства, то не может быть и счастливой супружеской жизни. Поэтому вселяет надежду, что молодая Рабига, разорвав узы, уйдет.

Несмотря на присутствие комических, трагических элементов, в основном пьесы Жусупбека Аймаутова полностью соответствуют условиям чистой драмы; кроме того, одно произведение как бы дополняет другое в плане выбора темы, обрисовки персонажей, развития конфликта. Доказательство этому – небольшое количество персонажей, ясность различных характеров, строгое соблюдение сценических требований, динамичное развитие событий, сочность языка, красок.

В драме «Карьеристы», посвященной многообразному быту старого казахского аула, всего несколько человек участвуют в основном конфликте: волостной Каскырбай, его жена Кулянда, двоюродный брат, переводчик Муслим. Остальные: мулла, ходжа, аулнай, их приспешники – общей толпе. Всего 8 персонажей. Сценическое действие развивается динамично, сразу же выявляется основной конфликтный узел. Каскырбай достиг карьеры благодаря богатству, это не просто один из многих толстопузых, а настоящий насильник, наглый, прожорливый хищник, кровопийца. Страдает из-за отсутствия ребенка, к тому же молодая жена Кулянда изменяет ему. Его брат Муслим, сколотив группу, мечтает стать волостным. Автор обнаруживает прекрасное знание приемов развития конфликта в классической драматургии; в этой связи вспоминаются мотивы

некоторых ситуаций в трагедии Шекспира «Гамлет». Двоюродный брат Каскырбая, он же работает у него переводчиком, Муслим, притворившись влюбленным в жену Каскырбая и пообещав жениться на ней, уговорил ее дать своему мужу, волостному Каскырбаю, яд. Сколачивание группы, чтобы стать волостным, подкуп избирателей, насилие богатого над бедным – подобные конфликты развиваются параллельно. Убив брата, взвалив тяжкий грех на его жену, обманув народ, дав взятку уездному, наконец, сделав карьеру – став волостным, молодой, образованный переводчик Муслим олицетворяет облик нового злодейства.

Ясно видя актуальные социальные противоречия времени, Жусупбек Аймаутов всесторонне отразил их в произведениях различных жанров. Многие проблемы он смело, открыто ставил перед обществом. В драме «Щит народа», опубликованной в 1925 году в Ташкенте, позиция писателя, его политические взгляды ясно выражены в размышлениях одного из персонажей под именем Грамотный. «Красные – партия переворота. Они поддерживают рабочих. Они дают равенство таким, как мы, бедным, униженным нациям. Они – защитники простого народа, особенно бедняков. Они хотят сначала обеспечить батраков, бедняков, дать им власть», – такие мысли звучат в драме.

Мытарства народа в годы Гражданской войны, преступления белых, различных банд, зарождение политического мировоззрения и другие изменения в психологии большинства народных масс отражены драматургом в пьесе «Щит народа» через образы Грамотного, Ораза, Абиша, комиссара. В библиотеке АН Казахской ССР в отделе редких рукописей писатель Зейтин Акишев обнаружил в Фонде Машхур Жусуп Копеева, наряду с другими материалами, письма Жусупбека Аймаутова, написанные им в 1927-1929 гг. В одном из них он писал: «В прошлом году, когда объявили конкурс на лучшую книгу, я написал книгу «Шернияз». Она получила первую премию. Я отказался и сказал, чтобы ее присудили «получившей вторую премию пьесе Мухтара Ауэзова «Қаракөз», потому что он еще учится и деньги ему нужнее, чем мне». Раньше об этом факте было известно из разговоров, теперь найдены конкретные данные.

Следует заметить, что самая лучшая пьеса Жусупбека – драма «Шернияз», написанная в стихотворной форме, белым стихом, по-

священная Султанмахмуту Торайгырову. Она была опубликована в 1926 году в Семипалатинске, затем поставлена на театральной сцене. В произведении отражены два пути представителей первой национальной интеллигенции, две крайности, столкновение двух различных убеждений. Для Шернияза родная земля дорога и священна. Для выполнения долга перед родиной, считает он, нужно бороться, работать, чтобы все свои силы, знания и талант отдать на благо народа.

Базарбай тоже грамотный, образованный человек, но вернулся он в родные края лишь для того, чтобы обобрать своих родственников, аульчан, сородичей, брать взятки, обогатиться, развлекаться с девушками. Его обычная привычка – несоблюдение правил приличия, дружбы, товарищества, при удобном случае он готов очернить даже близких людей. Первая супруга Шернияза, на которой он женился по любви, дочь степей Раушан, хотя и обладала такими достоинствами, как честность, человечность, но ей не хватало вкуса, понимания, поэтому, постепенно охладев друг к другу, они разошлись. Закончившая гимназию Жамиля – вкусившая радостей городской жизни легкомысленная женщина легкого поведения, считающая смыслом жизни веселье и наслаждение; выйдя замуж за Шернияза, страстно полюбив его, она через некоторое время охладела к супружеской жизни и начала изменять мужу. В тот период, когда Шернияз, столкнувшись с предательством, изменой как в общественных делах, так и в семейной жизни, впал в отчаяние, начал метаться, не находя выхода, грянула революция. Шернияз, окрепнувший в жизненной борьбе, духовных столкновениях, решил примкнуть к революционной волне.

Книга Жусупбека Аймаутова «Пути комплексного обучения» (1929) является одним из первых методических средств системы школьного образования, написанных на казахском языке. «С ростом культуры пути обучения детей изменяются, со старыми «Абжат», «Аптиек» уже распрощались. И даже путь обучения по книге «от этого до этого» ушел в небытие», – писал автор, предлагая за основу собственный опыт работы в педагогическом техникуме, на летних подготовительных курсах, а также опираясь на методическую литературу на русском языке, многообразные комплексные приемы обучения.

Указывая на необходимость умственного, физического и нравственного воспитания детей в процессе школьного обучения, он конкретно разрабатывает проблемы, связанные со значением программы, необходимостью комплексного обучения, планы работы, расписание уроков.

Опираясь на конкретную педагогику, основы методики, связь обучения с повседневной жизнью, окружающей средой, Жусупбек Аймаутов разработал конкретную тематику, задания для самостоятельной работы, пересказа. Обратите внимание на темы: осенняя природа, различие между городом и деревней, сбор культурных растений, общественные организации в ауле, кустарные промыслы и ремесла, домашние животные, сохранение скота от джута, подготовка к посевным работам, помощь правительства при проведении посевных работ, влияние солнца на природу, работы в саду, в огороде, различные заболевания домашнего скота, результаты зимней учебы, план работы на лето – все они взяты в тесной связи с хорошо знакомыми аульным детям явлениями, учтены особенности традиций, обычаев, психология быта.

При учетывании особенностей того времени изложены пути обучения одним преподавателем нескольких классов, виды комплексных задач, порядок опроса, способы составления поурочного плана, расписания уроков. В целом книга «Пути комплексного обучения» явилась ценным методическим пособием для своего времени, некоторые положения и мысли не утратили своего значения и сегодня.

Большая группа казахских писателей и поэтов, пришедших в литературу в начале XX-го века, особенно плодотворно занималась просветительско-педагогической деятельностью для блага народа, для молодежи, ими написаны учебники, пособия, научные исследования. Поэт Магжан Жумабаев выпустил книгу «Педагогика»; обладая многогранным талантом, Жусупбек Аймаутов написал три работы – по психологии, методике и эстетике. Ахмет Байтурсинов создал для учащихся школ целую библиотеку.

Кроме литературно-критических статей, публицистических работ, переводов Жусупбек Аймаутов, как крупный ученый, исследователь, создал ряд глубоких, значительных научных трудов, в частности, по педагогике и психологии. В этом отношении следует особо

выделить книгу «Психология». Это исследование, написанное в виде учебного пособия. Состоит оно из 12 разделов и относится к числу первых плодотворных достижений в этом направлении на казахском языке.

Ученый, глубоко вникая в историю религии, историю философии, приводя многочисленные примеры, факты, ссылаясь на произведения различных ученых, соглашаясь или не соглашаясь с ними, в основном опираясь на диалектическое учение, определяет предмет психологии как науки, объект исследования, раскрывает смысл понятий «душа», «тело», «сознание», «мышление», «ум», «чувство», «мечта», «сила», «способность», «усердие», «органы тела человека», их физиологическая работа, «нервная система», взятых из конкретной практики. Рассматривая различные виды психологии, автор раскрывает значение для точных исследований наблюдения, анкетирования, опроса, математических приемов. Понятия рефлексии, раздражения, возбуждения рассматриваются в соответствии с учением И.П. Павлова. Для определения характера человека отмечается особое значение мимики, выражения лица, глаз, жестов. Мысль и слово, понятие и язык, виды заключения, выводов, случайность, свобода, сон, сновидение, гипноз – все эти разнообразные сложные психологические, философские проблемы рассматриваются с точки зрения диалектического учения. Поднимаются вопросы о географической среде, классах, психологии наций, о влиянии фольклора, культуры на сознание человека. При этом учитываются взгляды, мнения таких исторических личностей, ученых, как Платон, Аристотель, Христос, Мухаммед, Кант, Джеймс, Ньютон, Абай, Машхур Жусуп Копеев, Павлов, Руссо, Арнольд, Нильсон.

Второй научный труд называется «Психология и выбор искусства» (1926). Здесь исследуется прежде всего природа способностей человека. Мысль о том, что «он (человек) рождается со склонностью к определенному виду искусства, иначе говоря, в каждом человеке заложено стремление к чему-либо, определенные способности, талант, например, он рождается со склонностями к военному делу, или к писательскому творчеству, или к медицине, или к торговле», писатель подтверждает многочисленными примерами, актами, заключениями.

Говоря о необходимости различных профессий, особое внимание он уделяет природным. В раскрытии способностей велика роль семьи, школы, общественной среды. В этом отношении Жусупбек Аймаутов делает выводы с точки зрения передового мировоззрения. Обобщая свои мысли, он отмечает: «Народная пословица гласит: «Золотой клинок в ножнах не лежит». Это правда, золотой клинок – это талант, не все люди талантливы. В жизни таких людей мало, если общество само не найдет их, то многие серебряные, стальные клинки могут так и остаться в ножнах». В воспитании человека, в подготовке специалистов, подчеркивает писатель, ведущую роль выполняют общественные факторы.

[Жусупбек Аймаутов]

Аймаутов – человек разносторонних интересов. Он является автором ряда романов, много сделал по сбору сочинений и популяризации творческого наследия С. Торайгырова. В 1924-1929 гг. Аймаутов проявил себя как ученый-психолог. Им был написан целый ряд учебников и методических пособий для преподавателей школ и педагогических учебных заведений. В 1924 г. он издает учебное пособие «Руководство по воспитанию». Затем выходит его книга «Комплексная система методов ведения урока». А в 1926 г. Аймаутов выпускает сразу две книги: «Психология» и «Психология и выбор профессии». Первая книга написана как учебное пособие, она хорошо иллюстрирована. В 12-ти главах в доступной форме впервые излагаются современные для того времени сведения по психологии. Это видно даже по заглавиям. Например, глава «Что такое психология и что она изучает?» имеет следующие подзаглавия: «Рационалистическая психология», «Психология и религия», «Экспериментальная психология». В главе, посвященной методике психологического исследования, характеризуются кажущиеся современными для нас методы анкетирования, вариационной статистики, наблюдений и беседы.

В главе «Психология и сознание» анализируются психофизиологические проблемы, раздражительность и чувствительность организмов. Излагается учение о рефлексах, в частности основные положения И.П. Павлова об условных рефлексах, понятие о рефлекторной дуге и т.д. обстоятельно даются научные сведения о происхождении и развитии сознания человека. Особо выделены отдельные вопросы социальной психологии (коллектив, общество, группа, народ, толпа и т. д.). В специальной главе освещаются анатомо-физиологические устройства органов чувств: слух, зрение, обоняние, вкус, а также основы психики: сведения о нервной системе, о ее функциях, о возбуждении и торможении и т. п.

Природу отдельных простейших эмоций человека Аймаутов рассматривает в тесной связи с так называемыми социальными инстинктами. Он подробно анализирует чувства и эмоции человека: любезность, любознательность, страсть, ревность, любовь, гордость, гнев, страх, соперничество. В главе под названием «Умственные дей-

ствия» объектом внимания стали познавательные процессы человека, природа рецепторов и проблемы ощущения, психофизический закон Вебера-Фехнера, принципы ассоциации, внимание и интерес, представление и память.

Целую главу он посвятил видам восприятия и апперцепции. Рассматривая соотношение мышления и речи, понятия и слова в логико-психологическом плане, он анализирует формы мышления: понятия, суждения, умозаключения. Аймаутов уделил внимание «волевым процессам, проблемам сна, сновидений и гипноза». В книге исследуются также психологические основы привычек, проступка, поступков.

В заключительной главе рассматривается соотношение психологии и нравственности, психологии и географической среды, вопросы социализации личности, психологических особенностей морали пролетариата и буржуазии и другие проблемы этнопсихологии (об обычаях и традициях, о культуре разных народов, о языке, о фольклоре и искусстве и об их влиянии на психику людей и т.д.).

В небольшой по объему книге «Психология и выбор профессии», изданной в Москве, Аймаутов, используя данные проведенных им экспериментальных исследований (методы наблюдения и анкетирования), пытается помочь молодежи правильно выбрать профессию. Для этого, считает он, немаловажную роль играет самовоспитание темперамента и способностей, характера и воли. Основываясь на трудах отечественных психологов, в частности на работах видного русского психолога А.Ф. Лазурского, а также многочисленных экспериментальных исследованиях зарубежных психологов, он выясняет, какие профессии больше привлекают казахскую молодежь. При этом он исходит из того, что плохих профессий нет. Однако «если образованный человек с прохладцей относится к своей работе, быстро загорается какой-нибудь идеей и столь же быстро отходит, это значит, что он недостаточно квалифицирован, имеет о своей специальности поверхностное представление и к тому же его больше заботят собственная карьера и выгода. Такой работник часто прикрывается демагогическим многословием и не имеет конкретной и ясной цели впереди...». Такое утверждение не утратило своей актуальности и сегодня. Только у нас в Казахстане насчитывается более 30 тысяч дипломированных педагогов и других специалистов, перешедших

работать в другие отрасли. Аймаутов подчеркивает, что при профориентации следует учитывать личные качества каждого человека и некоторые его врожденные особенности. Но он предостерегает, используя народную пословицу: «Если все станут чабанами – останутся рабами, если все станут праздными людьми – останутся дураками». И если о содержании первой части можно поспорить, то со второй частью можно согласиться безоговорочно.

Не со всем можно согласиться и в его рекомендациях. Так, в книге «Психология и выбор профессии» он утверждал, что «люди с самого рождения имеют врожденные (наследственные) способности к определенной профессии...», поэтому Аймаутов даст совет учащимся «делать то, чему ты предназначен» (т. е. от природы. – М. Б.), занимать «подобающее ему от природы место в обществе». Чтобы найти то, чему ты предназначен, рекомендует Аймаутов, «во-первых, нам нужно вполне сознать себя и найти в себе чувство, идею Я, если не находишь идеи Я, то это равносильно тому, что ты потерял свое место и человеческое достоинство»¹.

Книги Аймаутова по психологии интересны не только в историческом плане, но и в плане становления национальной терминологии по психологии. Он умел находить в словарном запасе родного языка слова, адекватно отражающие то или иное понятие. Свои выводы он основывал на достижениях всемирно известных ученых.

Однако книга «Психология и выбор профессии» незаслуженно была оценена как буржуазно-националистическая, его обвинили в «завуалированной» пропаганде алашордынской идеологии. Газета «Советская степь» об этой книге писала: «Носители враждебной нам идеологии проникают в печать, то ли прикрываясь дымовой завесой словесных выкрутасов (иногда очень «ученых» или очень уже революционных), то ли пользуясь попустительством, халатностью, бюрократизмом... наших издательских органов, совершенно открыто выступают с целым ворохом всяческой дребедени, взятой из «сокровищницы» буржуазной идеологии...»²

Еще в 1925 г. Аймаутов был привлечен по навету к суду и исключен из рядов РКП(б), но вскоре оправдан. Однако в 1929 г. он был вновь арестован якобы за участие в тайной националистической

¹ Аймаутов Ж. Психология и выбор профессии. – М., 1926. – С. 7.

² Советская степь, 1928, 20 января.

организации и в 1931 г. расстрелян. Причиной трагической гибели Аймаутова, как и Жумабаева, стало участие в вышеупомянутой просветительской коллегии «Алка». К этому присовокупили и бывшее членство в партии «Алаш», не приняв во внимание членство в Коммунистической партии и практическое участие в социалистическом строительстве.

Его необоснованно обвиняли в завуалированной пропаганде в своих произведениях алашордынских взглядов. «Аймаутова отличает от большинства писателей то, – утверждал Г. Тогжанов, – что он пишет главным образом на современные темы... Его любимые герои – казахский бедняк, середняк и интеллигент из мелкобуржуазной среды, но большей частью он отражает наиболее отсталые, наиболее реакционные взгляды этих социальных групп. Многие его произведения пропитаны крестьянской ограниченностью, национальным шовинизмом, окрашены пессимизмом»³. Вменялась ему в вину и его работа «О поэтическом творчестве Магжана» (имеется в виду М. Жумабаева). «До 1925 г. Аймаутов занимался также критикой, – писал Тогжанов. – Но и в этой области он стоял на позиции мелкобуржуазного идеалиста-националиста»⁴.

Есть и другая оценка его творчества: художественные произведения Аймаутова отличает высокая идейность, мастерство изложения, выразительность языка, изящество стиля. М. Горький назвал его «одной из вершин казахской литературы». В свою очередь, Аймаутов считал Алексея Максимовича своим учителем, родоначальником и наставником всех революционных писателей и поэтов России. В романах «Ақбілек», «Қарақожа», пьесах «Нұр күй» («Күй счастья»), «Ел қорғаны» («Оплот народа»), «Қанапия және Шербану», «Мансапқорлар» («Карьеристы») Аймаутов создал целую галерею образов представителей казахского народа, участников национально-освободительного движения 1916 г., Октябрьской революции и гражданской войны, нарисовал реалистическую картину казахского аула тех лет, раскрыл суть первых революционных преобразований в республике⁵. Характерен в этом плане роман «Қарақожа», изданный в 1926 г. в Кызыл-Орде отдельной книгой, – в нем реалистически и достоверно описывается политическая ситуация в Казахстане, жизнь

³ Тогжанов Г. Казахская литература // Литературная энциклопедия. – М., 1931. – Т. 5. С. 19-20.

⁴ Там же.

⁵ См.: Аймаутов Ж. Сочинения. – Алма-ата, 1989. (На каз. яз.).

и быт простого народа. Через восприятие главных героев Каракожи и Андрея – читатели становятся свидетелями времени между двумя революциями: Февральской и Октябрьской – разгоревшейся классовой борьбы, бедствий, принесенных колониальной политикой царизма и империалистической войной, бесчинств белогвардейцев в казахских аулах. Интересна композиция романа: каждая глава – отдельный целостный сюжет. Объем небольшой, язык прост и доходчив, читается легко, с интересом. Образы главных героев – находка в казахской литературе того времени.

Реалистическая достоверность произведений Аймаутова гармонично сочетается с поэтическим характером изложения. В содержательном плане они не исчерпали своей актуальности. Например, в рассказе «Видение» Аймаутов устами своего героя говорит: «В каком состоянии нынче карьеризм, борьба за так называемые местные интересы, губернии, схватки за теплые места, групповщина и разделение по происхождению? Кто за что бьется! Найдется ли писатель, который осмелится написать обо всем этом?» Эти вопросы злободневны и сегодня, хотя прошло более шестидесяти лет.

Магистральными в разработке сюжетных линий в произведениях Аймаутова являются проблемы равноправия казахских женщин, борьбы с законами адата и шариата, пережитками феодально-патриархальной старины, проблемы воспитания молодежи на идеалах Октябрьской революции и социализма, дружба казахского и русского народов, что выражалось у него сюжетно и в переводческой работе. Он переводил произведения А.С. Пушкина, Н.В. Гоголя, Л.Н. Толстого. В числе первых казахских литераторов он создал художественный образ В.И. Ленина. В его стихотворении «К Ленину» образ великого вождя олицетворяет собой духовное богатство человека.

Аймаутов – автор перевода на казахский язык в 1924 г. пролетарского гимна «Интернационал». Его статьи на страницах журналов и газет тех лет по проблемам культуры, литературы, просвещения, графики, музыки, экономики, быта, перевода, методики преподавания русского языка, двуязычия, совершенствования правописания казахского языка, об интернациональном воспитании актуальны и в наши дни.

*Общественная мысль Казахстана в 1917-1940 гг. –
Алма-Ата, 1991. – С. 58-64.*

Основоположник казахского романа

На закате Советской власти, в конце 80-х годов XX века, в казахскую литературу, наконец, были возвращены преступно скрытые имена великих писателей-просветителей А. Букейханова, А. Байтурсынова, Ш. Кудайбердиева, Ж. Аймаутова, М. Жумабаева.

Творчеству этих пассионариев уже посвящена немалая научно-критическая литература – статьи, книги, диссертации. Однако с заметным опозданием казахстанский читатель, особенно достаточно многочисленный русскоязычный, получал произведения этих писателей. Да, под руинами Союза, к сожалению, было погребено и важнейшее для нашей культуры дело перевода (с казахского на русский). Но это не означает, что мы не должны заботиться о пропаганде бесценного литературного наследия «возвращенцев» на других языках, и прежде всего на русском, который пока еще, слава Богу, выполняет важную функцию культурного посредника. Но если Магжан и Шакарим, с их поэзией и философией, оказались в числе первых переведенных авторов (сейчас идет уже процесс художественного совершенствования переводов), то такие столпы государственного тюркизма (идея Турана) и возрождения казахской культуры и литературы, как А. Букейханов, А. Байтурсынов, Ж. Аймаутов, только-только являются русскому читателю, да и то не полностью, но в самых качественных переложениях на русский. Это наш общий большой просчет. Здесь особенно не повезло, конечно, Жусипбеку Аймаутову.

Первые переводы его оригинальных романов появились в «Просторе» только весной 2005 и 2006 годов. И первым был опубликован роман «Акбилек», написанный автором в 1928 году, а потом уже «Карткожа» (1926). Но такова оказалась хронология перевода творческого наследия Ж. Аймаутова. По словам переводчика, известного казахстанского писателя, драматурга, философа Шахимардена Кусаинова, первым он начал переводить роман «Акбилек», который привлек его своей новаторской формой. А потом уже по заказу главного редактора журнала «Простор» Валерия Михайлова он взялся

за роман «Карткожа». Теперь оба эти романа вышли в издательствах «Раритет» и «IntelIi book». И первое, что закономерно делает издательство «IntelIi book», – это восстанавливает хронологию публикации романов, а второе – предлагает нам открыть для себя Аймаутова в историческом контексте.

Надо полагать, что за первым романом последует также издание второго. В принципе их можно было бы опубликовать под одной обложкой: объем позволяет, а книга стала бы визуально солидной. Тем более что «Карткожа» и «Акбилек» – это своеобразная «дилогия», где судьба казаха и судьба казашки даются на фоне исторического разлома в Степи, в определенном смысле зеркально. Одно дополняет и углубляет другое, а второй роман подхватывает и усиливает драматизм первого. В той же последовательности возрастает и мастерство автора.

Чем интересен «Карткожа» интернациональному читателю? В нем художественно изображена жизнь незадачливого, но доброго и любопытного к миру аульного подростка Карткожи. Это не жизнь, а сплошные хождения по мукам, но виновата в этом история, а также среда, в которой растет и взрослеет этот бишара. Есть что-то сокровенно биографическое в судьбе данного персонажа, потому что и сам автор – Ж. Аймаутов – с детства тянулся к знаниям, по необходимости был и муллой, и начальным учителем для таких же, как он, кедеев.

Постепенно вышел в люди – сам стал профессиональным учителем, работал главным редактором журналов «Абай», «Казактили», оказался видным писателем в таком достойном ряду, как М. Дулатов, Шакарим, А. Байтурсынов, А. Букейханов, т.е. перерос своего героя и увидел, как художник, в его жизненных мытарствах и невзгодах участь, которая на переломе XIX и XX веков постигла, в сущности, весь казахский народ. Так что его роман – это своеобразный дастан или жырау о человеке из народа, пережившем многое. Это царская колонизация Степи, которая в 1916 году вызвала стихийное народное восстание; надежда на создание мусульманской автономии в рамках Советской России; жестокое самоуправство большевиков, обманувших народы в вопросе национального самоопределения; НЭП; наконец, начало советского тоталитаризма, который потребовал от всех безусловного единомыслия и политического компромисса.

Никуда не делся и Карткожа – стал марксистом: «На мир смотрит глазами автора «Капитала» Карла Маркса. Да вот беда: никак не в силах избавиться от веры в Судьбу. Мелькает перед глазами череда лет и несчастий, и ничего изменить невозможно, какими бы ни были жуткими пережитые дни...»

Возвращается Карткожа с молодой супругой в аул, туда, где труднее всего, куда вот-вот надвинется голод и мор. И утешает себя этот выносливый, негеройский, но чистосердечный человек, учитель только тем, что «ищущий найдет». Здесь автор расстается со своим героем без всяких посулов, потому что и в новое советское время «люди оскотиниваются», как ни странно, от «сладкой жизни»... Т.е. надвигается еще на Степь и растлевающее советское бюрократическое чиновничество...

Как оставаться в такую эпоху человеком честным и добрым? – вот романная проблема, превращающая доверительный, как бы изустный рассказ о различных перипетиях в судьбе бедняги Карткожи в правдивую и в общем страшную картину жизни Степи.

Конечно, «Акбилек» – роман, написанный более опытным, искусным автором. Но и здесь пристальный, незамутненный и сострадательный взгляд на новую историю Степи, уже предвещающей эпическую глубину и беспощадность ауэзовской прозы 20-х годов. И может быть, эта проза отчасти затмила первые романы опытного Шакарима, Дулатова, Аймаутова. Возможно, но без них она не набрала бы столько художественной силы и правды. До нее уже был пройден собственный путь «прививки» нового европейского жанра к могучему древу казахского лиро-эпоса, т.е. традиции айтысов, толгау и жырау. Они «породнились» с романом-эпосом противостояния личности и среды в условиях все более жестокого обезличивания человека на рубеже XIX и XX веков... Надо отдать должное инициативе и мастерству известного нашего прозаика, драматурга и философа Шахимардена Кусаинова. Он создал добротный, достаточно адекватный перевод, в котором узнаются голос и чувство автора, его безыскусный, но честный гуманистический пафос.

Простор. – 2008. – № 6. – С. 152-153.

«Жусипбек Аймаутов – одни из ярких представителей творческой интеллигенции, романист, драматург, переводчик. Он отличается идейными художественными произведениями, насыщенными эстетическими красками, красотой стиля»

Г.Мусрепов

«Роман «Акбилек» - это энциклопедия человеческих характеров»

Р.Тохтаров

«Писатель точно отразил социальные столкновения, исторические события, классовую борьбу, последствия которой тяжким грузом легли на плечи простого народа, сложные судьбы отдельных людей, взяв за основу романа не известную ранее тему, а совершенно новые, редко встречающиеся события...»

Р.Нурғали

«...Акбилек» - роман, написанный более опытным, искусным автором. Но и здесь пристальный, незамутненный и сострадательный взгляд на новую историю Степи, уже предвещающей эпическую глубину и беспощадность ауэзовской прозы 20-х годов.

В. Бадиков

«...Книги Аймаутова по психологии интересны не только в историческом плане, но и в плане становления национальной терминологии по психологии. Он умел находить в словарном запасе родного языка слова, адекватно отражающие то или иное понятие. Свои выводы он основывал на достижениях всемирно известных ученых...».

М.С. Бурабаев

«...Прочитав роман “Акбилек”, читатель искренне переживает, страдает вместе с Акбилек, задумывается: почему так сильна жестокость, и живуче зло? почему так дорого достаются добро, справедливость, честность. Что стоит человеческая жизнь в мире властвования грубой силы, невежества, озлобленности?

Кадралинова М. Т.

Наряду с деятельностью литературного критика, Ж. Аймауытов посвятил много времени агитации и пропаганде литературного наследия прошлого и настоящего. В частности, он написал творческую биографию С. Торайгырова, привел в порядок и в течение 10 лет готовил к выпуску произведения поэта. С горечью приходится отметить, что эта работа вышла в свет в 1933 году, когда Ж. Аймауытов был расстрелян...

Е. Арын

Произведения Ж. Аймаутова

=====

Акбилек: Роман: Пер. с каз. / Ш. Кусаинов, Мин-во культуры и информации РК. – Алматы: Раритет, 2007. – 232 с.

=====

Воспитание. К чему ведет твое призвание, то и созидай (Отрывки) // Антология социально-политической мысли Казахстана. – Алматы, 1995. – С. 377-384.

=====

Карткожа: роман: пер. с каз. / Ж. Аймаутов, Ш. Кусаинов. – Алматы: Intelli Group, 2007. – 238 с.

=====

К чему ведет твое призвание, то и созидай (Отрывки) // Антология педагогической мысли Казахстана. – Алматы. 1995. – С. 295-298.

Сочинения: Романы, повесть, рассказы, пьесы. – Алма-Ата: Жазушы, 1989. – 558 с.

* * *

=====

Акбилек: Роман // Пер. с каз. / Ж. Аймаутов, Ш. Кусаинов // Простор. – 2005. – № 3. – С. 2-88.

=====

Бесценное наледие: О музыке: [О пробл.нац. музыки]: Пер. с каз./ А. Кодаров // Астана дауысы. – 1993. – № 4. - 23 янв. – С. 1, 2, 7.

=====

Карткожа // Простор. – 2006. – № 3. – С. 3-30.

=====

Кочевка: Стих / Пер. с каз. // Простор. – 1989. – № 12. – С. 2-3.

=====

Певец: Рассказ: Пер. с каз. Е. Сатыбалдиев // Вступ. слово об авторе // Алем: Лит. – худож. и общест.-полит. альманах. Вып. 1. – Алма-Ата, 1991. – С. 106-120 // Евразия. – 2002. – № 1. – С. 54-63, // Лит. Казахстан. – 2008. – № 1. – С. 76-86.

=====

Призрак: Рассказ // Пер. с каз. К. Серикбаева // Горизонт. – 1989. – № 42. – 21 окт. – С. 7 // Звезда Прииртышья. – 1999. – 29 апр. – С. 16.

Литература о жизни и творчестве Ж. Аймаутова

=====

[Аймаутов Жусупбек] // Литературная энциклопедия. – М., 1931. – Т. 5. – С. 19-20.

=====

Аймаутов Жусупбек (1889-1931) // Казахская ССР: Крат. энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата, 1989. – Т. 4. – С. 99.

=====

Аймаутов Жусупбек // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 103.

=====

Аймаутов Жусупбек // Алматы. Энциклопедия / Гл. ред. Р.Н. Нургалисв. – Алматы, 1996. – С. 56.

=====

Аймаутов Жусупбек (1889-1931) // Баймуратова А. Возвращенные имена. – Алматы, 1994. – С. 7-10.

=====

Аймаутов Жусупбек // Забвению не подлежит. – Павлодар, 1997. – С. 16-18.

=====

Аймаутов Жусупбек // Карпык А.Х. Абай. Наследники. На перепутье... – Алматы, 1995. – С. 195-198.

=====

Аймаутулы Жусупбек (1889-1931 гг.) Исторические личности // Казахи. Девяти томный + популярный справочник. – Алматы, 1998. – 1 т. – С. 447-449.

=====

Аймаутулы Жусупбек (1889-1931 гг.) // Шабжантаева М.Ш. Звезды казахской литературы. Часть 1. – Кокшетау, 2005. – С. 15-59.

=====

Аймаутов Жусупбек // Нургали Р. Казахская литература: концепция и жанры. – Астана, 2010. – С. 338-350.

=====

Ахметова Г.Г. Взаимосвязь этического и эстетического в творчестве М.Ж. Копеева, С. Торайгырова и Ж. Аймаутова: Автореф. дис. канд. филос. наук: 09.00.03 – История философии. – Алматы, 2003. – 30 с.

=====

Ахметова Г.Г. Традиционные константы казахской философии в творческом наследии Ж. Аймаутова // Валихановские чтения-4: Материалы Респ. научно-практ. конф. Т. 1. – Кокшетау. – 1998. – С. 61-62.

=====

Бельгер Г. След слова: литературные портреты и эссе. – Алматы: Жазушы, 2002. – 232 с.

=====

Бурабаев М.С. [Жусупбек Аймаутов (1889-1931): [Биография] // М.С. Бурабаев. Общественная мысль Казахстана в 1917-1940 гг. – Алма-Ата, 1991. – С. 58-64.

=====

Возвращенные имена. Ж. Аймаутов, А. Байтурсынов, М. Дулатов, М. Жумабаев, Ш. Кудайбердиев: Указ. лит. / Сост. А. Баймуратова; ред. К. Кистаубаева. – Алматы, 1994. – Вып. 1. – 48 с.

=====

Джуанышбеков Н. Жусупбек Аймаутов (1889-1931): В помощь учителям казахской литературы, школьникам, студентам. – Алматы, 2004. – 44 с. – (Творческий портрет писателя).

=====

Джуанышбеков Н. Жусупбек Аймаутов. Очерк жизни и творчества: в помощь учителям казахской литературы, школьникам, студентам. – Алматы, 2004. – 44 с.

=====

Илешева Р.Г. Некоторые медико-психологические аспекты трудов Жусупбека Аймаутова (1889-1931) // Этнопедагогика и этнопсихология у тюркоязычных народов республик СНГ: современное

состояние / Материалы IV междунар. науч.-теоретич. конференции и IX Тажибаевских чтений. – Алматы: Қазақ ун-ті, 2009. – С. 142-144.

=====

Иллюстрированная история Казахстана [Текст]: с древнейших времен до наших дней: в 4 т. / Авт.-сост. О. Жанайдаров; гл. худож. Л. Тетенко: Т. 3: Казахстан со второй половины XIX века до первой половины XX века. – Алматы, Қазақ энциклопедиясы, 2005. – 320 с.

=====

Исмакова А.С. Возвращение Плеяды [Текст]: Экзистенциальная проблематика в творчестве Ш. Кудайбердиева, А. Байтурсынова, Ж. Аймаутова, М. Жумабаева, М. Дулатова и М. Ауэзова / Отв. ред. С. Кирабаев. – Алматы: Ғылым, 2002. – 200 с.

=====

Исмакова А.С. Казахская художественная проза. Поэтика, жанр, стиль (начало XX века и современность). – Алматы, 1998. – С. 216-217.

=====

Карпык А.Х. Абай. Наследники. На перепутье. – Алматы, 1995. – С. 195-198.

=====

Ишанова А.К. Сакральные (суфийские и тенгрианские) лудистские мотивы в прозе Ж. Аймауытова «Певец» и М. Жумабаева «Грех Шолпан» [Текст] // А.К. Ишанова. Типология литературной игры. От барокко до постмодернизма. – Астана, 2005. – С. 64-73.

=====

Ишанова А.К. Семиосфера рассказа Ж. Аймаутова «Певец» в свете современных уточнений концепции евразийства // Идеи и реальность евразийства: Материалы Валихановских чтений «Исторические корни и перспективы евразийства как социокультурного и социополитического феномена» (11 дек. 1998 г., Астана). – Алматы, 1999. – С. 276-280.

=====

Кадралинова М.Т. Жусупбек Аймаутов: Монография (спецкурс). – Костанай: ОАО «Костанайский Печатный двор», 2005. – 104 с.

=====

Кадралинова М.Т. Жусупбек Аймаутов – мастер художественного слова. – Костанай, 2001. – 72 с.

=====

Кадралинова М.Т. Историческая действительность и концепция личности в казахской литературе начала XX века: автореф. дис. ... / Кадралинова Марияш Тлеугабыловна; М.Т. Кадралинова; Ин-т литры и иск-ва им. М.О. Ауэзова. – Алматы, 2005. – 48 с.

=====

Кадралинова М.Т. Личность и ее эпоха (Ж. Аймаутов) // Феномен творческой личности в культуре. – М., 2005. – С. 159-165.

=====

Кадралинова М.Т. Национальный характер и история (Ж. Аймаутов) // Қазіргі кезеңдегі гуманитарлық ғылымдардың мәселелері = Проблемы гуманитарных наук на современном этапе: Академик М.Қ. Қозыбаевтың 75 жылдығына арналған аймақтық ғыл.-практ. конф. материалдары = Материалы регион. науч.-практ. конф., посвящ. 75-летию со дня рождения акад. М.К. Козыбаева (21 нояб. 2006 г.). – Костанай, 2007. – С. 165-168.

=====

Көккөзова М.Ж. Аймауытовтың педагогикалық көзқарастары // Әлемдік білім беру кеңістігіне ену жағдайында бәсекеге қабілетті мамандар дайындау = Подготовка конкурентоспособных специалистов в условиях интеграции в мировое образовательное пространство: Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқытушы-профессорларының XXXY ғылыми-әдістемелік конф. материалдары = Материалы XXXY науч.-метод. конф. ППС КазНУ им. аль-Фараби. – Алматы: Қазақ ун-ті, 2005. – Кітап 2. – 67-68 б.

=====

Мухамедканов К. Жусупбек Аймаутов. – Семипалатинск: «Бес арыс», 1992.

=====

Начало репрессий в Павлодарском Прииртышье [Аймаутов Жусупбек: фотография] // Тереник М.С. Павлодар – это нашей истории строки. Часть 1 (1720-1945). – Павлодар, 2001. – С. 176-177 (вкладка).

=====

Тусунбаева Т.У. Семипалатинский период жизни Жусупбека Аймаутова // XX ғасырдың бірінші жартысындағы қазақ зиялылары және ұлттық мемлекеттілік: мұрағаттар, келелі мәселелері, келешегі = Казахская интеллигенция первой половины XX века и национальная гусударс: Респ. ғыл.-тәжірибелік конф. материалдары = Материалы респ. науч.-практ. конф. (30 мая 2008 г.). – Алматы: Архив Президента РК, 2008. – С. 105-109.

=====

Нургалиев Р. Вершины возвращенной казахской литературы. – Алматы, 1998. – 306 с.

=====

Орақбаева М.К. Ж. Аймауытовтың еңбектеріндегі ұлт психологиясының мәселелері // Наследие ученых Казахстана. Глобализация современного образования: Международный опыт и перспективы развития: Сб. докл. междунар. науч.-практ. конф. (13-14 сент. 2007 г.). – Усть-Каменогорск, 2007. – 3-бөлім. – 205-207 б.

=====

Письмо У. Исаева Ф. Голощекину «О ходе судебного процесса над Ж. Аймаутовым и И. Байменовым» // Алаш қозғалысы = Движение Алаш. Апрель 1920-1928 гг.: Сб. документов и материалов. – Алматы: Ел-шежіре, 2007. – Т. 3, кн. 1. – С. 240-243. – Письмо написано в 1926 г.

* * *

=====

Абсалямова Н. «Ақбилек» по роману Жусупбека Аймаутова // Воин Казахстана. – 1997. – 5 дек.

=====

Адибаев М.Х. Плеяда: К 100-летию М. Ауэзова. Фото: М. Ауэзов, А. Байтурсинов, М. Дулатов, Х. Габбасов, А. Байтасов, А. Маргулан, Ж. Аймаутов // Новое поколение. – 1997. – 14-20 марта. – С. 13.

=====

Азмухамбетов Ш. Судьбы капля, отразившая мир: Премьера спектакля Ж. Аймаутова «Ақбілек» в обл. драм. театре им. Жамбыла // Руд. Алтай. – 2008. – 20 нояб. – С. 8.

=====

Айтмамбетова С. Расстрелять разрешаю! Впервые – документы о казни Сакена Сейфуллина и других. [Интервью с секр. правления ист.-просветит. о-ва «Адилет» о первом выпуске казахст. «Книги скорби»] // Записала Л. Енисеева // Аргументы и факты (Казахстан). – 1996. – № 48 (нояб.).

=====

Акажанова А.Т. Их бессмертное наследие: М. Жумабаев. Ж. Аймаутов // Вестн. КазГУ. Сер. философ. – 1993. – С. 137-43.

=====

Алибекова Р. Образ отца озаряет ее жизнь: 70 лет со дня гибели выдающ. каз. писателя Ж. Аймаутова // Казахст. правда. – 2000. – 6 дек.

=====

Алибеков К. Через много лет забвения // Южный Казахстан. – 1991. – 25 янв.

=====

Алимбаев М. Два классика: Аймаутов и Ауэзов: [Ж. Аймаутов – учитель и наставник в творчестве М. Ауэзова] / Пер. с каз. Т. Жаксыбай, Л. Шашкова // Казахст. правда. – 1997. – 5 сент. // Звезда Прииртышья. – 1997. – 25 сент.

=====

Алимжанов А. Горькие уроки: [Выступление на совещ. «Национальный вопрос сегодня» в ред. журн. (1988 г.) о значении творчества М. Жумабаева, А. Байтурсынова, Ж. Аймаутова в каз. шт.] // Дружба народов. – 1988. – № 12. – С. 216-218.

=====

Алимжанов А. Сомкнув начала и концы: [О реабилитированных писателях – Шакариме, Аймаутове, Байтурсынове, Жумабаеве // Дружба народов. – 1990. – № 9. – С. 212-217. – Рец.: Аймаутов Ж. Сочинения: Романы, повесть, рассказы, пьесы. – Алма-Ата: Жазушы, 1989. – 558 с. – каз.

=====

Амиралиева А.Ж. Аймаутов и вопросы национальной психологии // Поиск. Сер. гуманит. наук. – 1997. – № 2. – С. 145-147.

=====

Арын Е.М. Навечно прописан в сердце народном... // Е.М. Арин, А. Нухулы // Өлкетану = Краеведение. – 2003. – № 3. – С. 122-129; Звезда Прииртышья. – 2003. – 9 сент. – С. 5.

=====

Ахметова Г.Г. Взаимосвязь эстетического и этического в творчестве казахских мыслителей начала XX века // Поиск. Сер. гуманитар. наук. – 2001. – № 4/5. – С. 222.

=====

Ахметова Г.Г. Взаимосвязь этического и эстетического средневековой мусульманской философии в творчестве М.Ж. Копеева, С. Торайгырова и Ж. Аймаутова // Вестник ПГУ. Серия гуманитар. наук. – 2005. – № 3. – С. 9-17.

=====

Ахметова Г.Г. К вопросу о счастье в этических взглядах казахских мыслителей начала XX века (Ж. Аймаутов, М. Копеев, С. Торайгыров) // Поиск.: Сер. гуманитар. наук. – 2002. – № 1. – С. 232-236.

=====

Ахметова Г.Г. Мотивы кочевой культуры в философских взглядах Ж. Аймауытова // Өлкетану. – 2004. – № 1. – С. 9-15.

=====

Ахметова Г. Особенности художественного творчества казахских мыслителей начала XX века // Поиск. Сер. гуманитар. наук. – 2001. – № 1. – С. 211.

=====

Ахметова Г.Г. Проблема духовного творчества Ж. Аймаутова // Вестник ПГУ. Серия гуманитар. наук. – 2004. – № 1. – С. 107-116. – Библиогр. – С. 116.

=====

Бадиков В. Возвращение Жусупбека Аймаутова: [О выходе романа «Карткожа»] // Central Asia Monitor. – 2008. – 15-21 февр. – С. 7.

=====

Бадиков В. Основоположник казахского романа (о романах Ж. Аймаутова «Карткожа» и «Акбилек» в переводе Шахимардена Кусаинова) // Простор. – 2008. – № 6. – С. 152-154.

=====

Байтлеуова С.И. Жизнь и творчество репрессированных поэтов Казахстана // История Казахстана, преподавание в школах и вузах. – 2009. – № 2. – С. 61-67.

=====

Биданова А. Запрещенные, но не забытые. [к 90-летию начала алашского движения] // Казахст. правда. – 2008. – 15 авг. – С. 11.

=====

В память о Жусупбеке Аймаутове: К 100-летию со дня рождения Ж. Аймаутова // Звезда Прииртышья. – 1989. – 19 окт. – С. 1.

=====

Возвращение имени: [Жусупбек Аймаутов] // Ваше право. – 1999. – 28 мая. – С. 4.

=====

Встреча на земле предков: [В Павлодарской области побывал сын Ж. Аймаутова – Виктор Юрьевич] // Звезда Прииртышья. – 1994. – 1 окт. – С. 2.

=====

Грезина Л. Возвращенное имя: К 100-летию со дня рождения Ж. Аймаутова // Звезда Прииртышья. – 1989. – 14 окт. – С. 4.

=====

Гришина Л. Отец назвал меня Бектуром... [О приезде в Павлодар сына Ж. Аймаутова Виктора] // Звезда Прииртышья. – 1994. – 10 сент. – С. 1.

=====

Дюсенова С. Муза, дочь Жусупбека (Неизвестные страницы жизни Ж.Аймаутова) // Звезда Прииртышья. – 1991. – 1 мая. – С. 4.

=====

Есбаева М. Возвращенные имена // Заря коммунизма. – 1990. – 7 июня.

=====

Жантасов Ж. Правдивый летописец // Прикасп. коммуна. – 1992. – 15 мая.

=====

Жаксылыков А. Новая книга о Жусупбеке Аймаутове // Наука Казахстана. – 1997. – 16-31 мая.

=====

Жарикбаев К. Его духовное наследство: [О трудах Ж. Аймаутова по психологии и педагогике] // Казахст. правда. – 1989. – 20 янв.

=====

Жарикбаев К.Б. Жусупбек Аймаутов (1889-1931) – классик казахской советской психологии // Психол. журнал. – 1990. – Т. 11. – № 4. – С. 137-139.

=====

Жолдыбай К. Жить, чтобы помнить!: [В книге В. Михайлова «Великий джун», упомин. Ж. Аймаутова] // Казахст. правда. – 2003. – 9 апр. – С. 4.

=====

Жорабекова З. Забытое имя: [О деятеле каз. лит. Ж. Аймаутове] // Знамя труда. – 1992. – 31 марта.

=====

Заключение Комиссии ЦК КП Казахстана по изучению творческого наследия Магжана Жумабаева, Ахмета Байтурсынова и Жусупбека Аймаутова // Казахст. правда. – 1988. – 28 дек. // Веч. Алма-Ата. – 1988. – 28 дек.

=====

Имя из забвения: [О репрессир. в 30-е гг. А. Байтурсынове, Ж. Аймаутове, Ш. Кудайбердиеве] // Прикасп. коммуна. – 1997. – 13 дек.

=====

Илешева Р.Г. Значение трудов Жусупбека Аймаутова в современной медицинской психологии и медицине: К 120-летию со дня рождения и 90-летию партии «Алаш» // Психиатрия, психотерапия және наркология. – 2008. – № 4. – С. 10-13.

=====

Исаханова К.С. Роль Жусупбека Аймаутова в развитии психолого-педагогической мысли Казахстана // Вестник ПГУ. Серия педагогическая. – 2004. – № 4. – С. 73-79.

=====

Исмакова А. Новое мышление и прежние проблемы: [В связи с вопросом о ликвидации «белых пятен» в истории каз. сов. лит. упоминается Байтурсынов А., Аймаутов Ж., Жумабаев М., Кудайбердиев Ш.] // Простор. – 1989. – № 10. – С. 130-133.

=====

История казахской литературы: В 3 т. / Под ред. М.К. Каратаева. – Алма-Ата: Наука, 1971. – Т. 3. – 800 с. – В содерж.: Упоминаются писатели А. Байтурсынов, М. Дулатов, Ж. Аймаутов, М. Жумабаев, Г. Мусрепов.

=====

Ишанова А.К. Своеобразие литературных типов игры в казахской прозе 20-х годов: [О рассказе Ж. Аймаутова «Певец»] // Простор. – 2004. – № 9. – С. 178-184.

=====

Кадралинова М.Т. Диалектика свободы – главная проблема казахской литературы начала XX века: [Ж. Аймаутов] // Евразия. – 2003. – № 3. – С. 113-116.

=====

Кадралинова М.Т. Идея как предмет художественного изображения мира (Жусупбек Аймаутов). // Вестник КазГНУ им. аль-Фараби. Серия филологическая. – 2003. – № 3. – С. 38-41.

=====

Кадралинова М.Т. Личность и ее эпоха (Ж. Аймаутова) // Вестник КГПИ, 2005. – №. 1. – С. 114-116.

=====

Каз. ССР, Кабинет Министров. О присвоении имени Жусупбека Аймаутова совхозу «Жосалинский» Павлодарской области: Постановление от 25 янв. 1991 г. // Звезда Прииртышья. – 1991. – 14 февр.

=====

Калиева Ж.А. Роль казахской интеллигенции Прииртышья в истории Алаш-Орды // Вестн. КазНПУ им. Абая. Сер. «Исторические и социально – политические науки». – 2008. – № 2. – С. 66-71.

=====

Карпыков А.Х. И запел «новорожденный»: [Об открытии Павлодар, каз. муз. драмтеатра] // Казахст. правда. – 1991. – 10 янв.

=====

Кешин К. Охватывает весь мир... // Казахст. правда. – 2008. – 28 марта. – С. 14. – [В изд-ве «Intelli book» вышел роман Ж. Аймаутова «Қартқожа»].

=====

Корабаев С. Возвращенный из небытия // Ленинская смена. – 1989. – 14 окт.

=====

Кусаинов Ш. Творить, чтобы быть со своей бедой // Мегаполис. – 2008. – № 2. – С. 195-198.

=====

Нет больше улицы Жданова: [Улица им. А. Жданова в г. Кокчетаве переименована в улицу Ж. Аймаутова] // Лен. смена. – 1989. – 30 авг.

=====

Нурбаев К. Новые перемены на пути к национальной идее: [интеллигенция края в 1917-1919 годах] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 16 нояб. – С. 6.

=====

Нургалиев Р. Возвращенное наследие // Казахст. правда. – 1989. – 14 окт.

=====

Нурмагамбетова З. Его талант хотели предать забвению... [К 100-летию со дня рождения Жусупбека Аймаутова] // Звезда Прииртышья. – 1999. – 29 апр. – С. 16. – (Наши земляки).

=====

Отарбаева Г.К. Роль Ташкента в становлении и развитии казахской национальной интеллигенции (1917-1925 гг.) // Вестник КазНУ. Серия историческая. – 2009. – № 2. – С. 82-89.

=====

Попов Ю. Жусупбек Аймаутов: 57 лет забвения: [О жизнен. пути Ж.Аймаутова] // Индустр. Караганда. – 1993. – 19 авг.

=====

Садвакасов С. Киргизская литература: Очерк [М. Жумабаев, А. Байтурсынов, Ж. Аймаутов отмечаются как выдающиеся деятели каз. лит.] / Предисл. и публикация С. Донентаевой, А. Даирбекова, Н. Сансызбаева // Простор. – 1993. – № 11. – С. 235-239.

=====

Смаилов А. Из плена забвения: [Ж. Аймаутов] // Заря. – 1989. – № 12. – С. 20-21.

=====

Сулейменова Г.Е. Влияние русского языка и литературы на становление творчества Жусупбека Аймаутова // Білімдегі жаңалықтар. – 2009. – № 1. – С. 30-33.

=====

Сулейменова Г.Е. Роль переводных произведений Ж.Аймаутова в развитии жанров казахской литературы // С. Сейфуллин атындағы Қазақ мемлекеттік агротехникалық университетінің ғылым жаршысы = Вестн. науки Каз. гос. агротехн. ун-та им. С.Сейфуллина. – 2006. – № 4 (43). – С. 248-251.

=====

Тажибаев А. Позиция: [Письмо поэта пред. КГБ Чебрикову В.М. о необходимости реабилитации казахских писателей Шакарима, А. Байтурсынова, Ж. Аймаутова и др.] // Казахст. правда. – 1991. – 29 июня. – (История и судьбы).

=====

Таханова Б.Ш. Национальный характер в романе Ж. Аймаутова «Картқожа» // Известия АН РК. Сер. филол. – 1992. – № 1. – С. 54-58.

=====

Урунбасарова Э. Вопросы нравственного воспитания школьников в педагогических работах Жусупбека Аймаутова (1889-1931) // Поиск. Сер. гуманитар. наук. – 1999. – № 4-5. – С. 69-73.

=====

Утеубаев М. Именем великого писателя: [120-летие Жусупбека Аймаутова] // Экибастузское обозрение. – 2009. – 17 сентября. – С. 15.

=====

Утеубаев М. Классик литературы: [К 120-летию Жусупбека Аймаутова] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 8 сентября. – С. 4.

=====

Утебаев Е. Писатель, педагог, общественный деятель: [Ж. Аймаутов] // Звезда Прииртышья. – 1989. – 16 авг.

=====

Утеубаев М. Страницы трагической истории: (День памяти жертв политических репрессий) // Голос Экибастуза. – 2010. – 27 мая. – С. 6.

=====

Храбрых О. Судьба человека: [О Ж. Аймаутове] // Экспресс К. – 2008. – 6 июня. – С. 26.

=====

Цветкова И.А. Летопись горького времени: [Классный час о возвращенных писателях и поэтах] // Внеклассная работа в школе. – 2010. – № 4. – С. 44-49.

=====

Шектыбай С. Жусупбек Аймаутов // Звезда Прииртышья. – 1997. – 25 окт.

Воспитание

(отрывки)

...Оставшееся от животного происхождения сознание не способно на большее, чем соответствующий его уровню поступок. Если человек необузданный, то может совершить много противоречивых человеческой морали поступков. Поэтому человек должен в своих поступках руководствоваться общепринятыми законами. Краткий смысл этого сводится к тому, что люди должны жить обществом и соблюдать принятые нормы. Если мы представим общество единым телом, то отдельно взятый человек как бы является его отдельным членом. И если каждый член будет выполнять предназначенные ему функции, то тело будет жить, а иначе оно ослабнет и одряхлеет. Вот так же человека от животного отличают человеческая мораль и воспитание... Воспитание подразделяется на два вида: физическое и духовное. Животные в основном вынуждены развивать себя физически, т.е. заботиться о развитии своего тела. А человеку помимо тела нужно еще воспитывать свой дух, ум, сознание, волю, характер. Если в человеке не соответствуют друг другу душа и тело, то он подобен хромоте... Если характер не соответствует уму и физическим данным человека, значит, он не получил всестороннего воспитания. Именно вследствие недостаточного воспитания встречаются среди людей воровство, обман, убийства, разбои и другие преступления.

Человек, казалось бы, во всем достиг совершенства: летает, как птица, плавает, как рыба, приближает далекие расстояния и проясняет туманные загадки природы. И в то же время он не расстался со звериной злобой, убивает друг друга. Почему? Дело в том, что человек до сих пор не стал рабом воспитания, а все еще остается рабом природы, т.е. своих диких инстинктов. В таком случае как им будет руководить ясный ум и как все общество, все люди станут воспитанными? Если бросить взгляд в глубь истории человечества, обратиться к примерам из жизни, вспомнить мысли, высказывания великих гениев человечества, то оказывается, что воспитание может и испортить, и исправить человека.

Древние спартанцы любили свой народ, были бесстрашными и сильными людьми, закаленными к холоду и зною, выносливыми к голоду и жажде. Однако насчет духовного развития были слабы. Почему? Спартанцы считали, что нужны лишь сильные люди, способные трудиться и воевать, поэтому больше заботились о воспитании тела, а духовному совершенству не придавали значения.

В первые два века существования в Афинах сильно расцветали науки. Почему? Это стало следствием воспитания по разработанным Сулуном правилам.

А что сделало сильным и великим народ Древнего Рима? Воспитание. Как сумел стать великим полководцем и образованнейшим человеком своего времени Александр Македонский? Конечно же, это воспитание Аристотеля. Что сделало Нерона злодеем? Ошибочное влияние философа Сенеки. Отчего в немецком народе развито национальное единство? Опять же от воспитания.

Много ценных мыслей о воспитании высказали в своих трудах гениальные философы: Солон, Сократ, Афлатон, Аристотель, Цицерон, Лютер, Бэкон. Коменский, Локк, Руссо, Песталотци, Ушинский, Толстой и многие другие. У каждого из них свой подход и свои мысли...

...Мы сказали выше, что человека и портит, и исправляет воспитание. А что подразумевается под этим «испортить» или «исправить»? Что понимать под исправлением? Что этому способствует? На это и постараемся ответить.

Мы говорим, что человеческое дитя надо правильно воспитывать. Так какова цель хорошего воспитания? Ведь в каждом деле должна быть цель... так же и в воспитании должна быть своя цель. В разные времена о воспитании высказывали разные мнения многие мыслители. Одни считали, что цель воспитания в совершенствовании и закалке тела, чтобы готовить преданных нации, физически выносливых людей; другие видели цель воспитания в том, чтобы сделать человека счастливым; третьи делали упор на сознание, служение человечеству. Попробуем проанализировать подобные различные цели воспитания.

Если цель воспитания в совершенствовании силы и тела, подготовке физически выносливых людей, то здесь есть как положительные,

так и отрицательные стороны. Конечно же, мы не можем не считать положительным то, что вырастут преданные народу и закаленные люди, готовые отдать за него свои жизни и стремящиеся к национальному расцвету. Но от того, что отдельный человек достигнет совершенства, весь народ не станет совершенным. Но если народ будет счастлив, значит, это счастье общее для всех людей. А счастья одного человека не хватает для всего народа. Заботиться о расцвете своей нации, Родины – это хорошее дело. Но отрицательным является то, что при заботе только о своем народе, с другой стороны, возникают раздоры, тяжбы и войны с другими народами. Здесь уже не смотрят, правильны или неправильны их действия, просто не признают других мнений. А тот человек, который стремился кого-то победить, впадает в горячность. А разгоряченный человек не чувствует своей вины и ошибок, да и не хочет их замечать. Человек, не признающий своих ошибок, бывает упрямым и не может руководствоваться разумом. А тот, кто не руководствуется в своих поступках разумом, не может принести пользы человечеству, обществу, является морально бессильным и никчемным человеком. Национально ограниченный человек может не задумываясь причинить насилие, пролить кровь, лишь бы это касалось интересов его нации. И как следствие национализма – соперничество, раздоры, грызня. Это уже эгоистическое себялюбие. Эгоистический человек не может быть широким душой, а если не может быть широким, то чаще бывает злоумышленником, вредителем. Жизнь не дает народам замыкаться в себе. И быть националистом бесчеловечно.

Если говорить о том, что воспитание должно делать человека счастливым, то в чем же заключается само понятие счастья? Это, пожалуй, самый спорный и сложный вопрос. Человек по-разному понимает счастье. Для одних счастье составляет богатство, для других – служение науке, для иных оно заключается в здоровье, а для кого-то – в удачной женитьбе. То, что одному кажется счастьем, для другого не кажется таковым. Если смотреть глубже, эта разность понятий о счастье является проявлением различия присущих ЛЮДЯМ характеров. Значит, можно сделать вывод, что понимание счастья обусловлено множеством факторов, влияющих на человека и составляющих его жизнь. Если считать основной целью воспитания достижение че-

ловеком зрелости, то тоже можно столкнуться с противоречивыми взглядами на это понятие. То, что одному кажется зрелостью, другому может показаться несовершенно.

Возьмем как цель воспитания формирование характера и долга служения людям. Что считать положительным характером? Может, это вежливость? Кротость? Милосердие? А являются ли вежливость и кротость проявлением человечности? Это тоже каждый понимает по-своему. Попробуем теперь посмотреть на все это издали.

Человек среди одушевленного мира самый разумный, чувственный и энергичный. Потребность в еде и воде есть у всех живых организмов. Раз человек является сознательным представителем животного мира, то в его существовании должна быть и сознательная цель. Только животных может удовлетворить одно лишь насыщение и размножение. Если мы будем жить только этим, значит, в человеке пробудится лишь животное начало, а человеческое все погаснет. Жизнь — это труд, но в труде бывают различные цели. Значит, чтобы прожить подобающую Человеку жизнь, надо совершать подобающие Человеку дела. А чтобы совершать подобающие Человеку дела, надо иметь соответствующую цель. И в сути этой цели должно быть добро. Это добро и хорошее должно быть не где-то в фантазии, а в реальном воплощении, и не для одного человека, а в общем, для всех окружающих. Наука не показывает главной и конечной цели жизни, но нужный ей опыт дает практика жизни. Если в существовании человека есть цель, то она должна быть и в воспитании. Эта цель должна быть общей и полезной для всех людей.

Многие мыслители пытались сформулировать эту цель, общие контуры которой сводятся к следующему: целью воспитания должно быть формирование свободного человека, отзывчивого к нуждам других, не причиняющего зла окружающим, живущего с другими, как дети одного отца... Для того чтобы воплотить это в жизнь, воспитание должно обладать должной силой...

Алфавитный указатель имен авторов, редакторов, составителей, рецензентов

- Абсалимова Н. - 146
Адибаев М.Х. - 146
Айтмамбетова С. - 147
Азмухамбетов Ш. - 146
Акажанова А.Т. - 147
Алибеков К. - 147
Алибекова Р. - 147
Алимбаев М. - 147
Алимжанов А. - 147
Амиралиева А. - 147
Арын Е.М. - 148
Ахметова Г.Г. - 143, 148
Бадиков В. - 148
Баймуратова А. - 142, 143
Байтлеуова С.И. - 149
Биданова А. - 149
Бельгер Г. - 143
Бурабаев М.С. - 143
Грезина Л. - 149
Гришина Л. - 149
Джуанышбеков Н. - 143
Дюсенова С. - 149
Есбаева М. - 149
Жаксылыков А. - 150
Жанайдаров О. - 144
Жантасов Ж. - 149
Жарикбаев К. - 150
Жолдыбай К. - 150
Жорабекова З. - 150
Илешева Р.Г. - 143, 150
Исаханова К.С. - 150
Исмакова А. С. - 144, 150
Ишанова А.К. - 144, 151
Кадралинова М.Т. - 144, 145, 151
Калиева Ж.А. - 151
Каратаев М.К. - 151
Карпык А.Х. - 142, 144, 152
Кешин К. - 152
Көккөзова М.Ж. - 145
Корабаев С. - 152
Кусаинов Ш. - 152
Мухамедканов К. - 145
Нурбаев К. - 152
Нургалиев Р. - 142, 146, 152
Нурмагамбетова З. - 152
Орақбаева М.К. - 146
Отарбаева Г.К. - 152
Попов Ю. - 152
Садвакасов С. - 153
Смаилов А. - 153
Сулейменова Г.Е. - 153
Тажибаев А. - 153
Таханова Б.Ш. - 153
Тереник М.С. - 145
Тусунбаева Т.У. - 146
Урунбасарова Э. - 153
Утебаев Е. - 154
Утеубаев М. - 153, 154
Храбрых О. - 154
Цветкова И.А. - 154
Шабжантаева М.Ш. - 142
Шектыбай С. - 154

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз	4
Жүсіпбек Аймауытов (С. Қирабаев)	7
Тұрысбек Р. Ұлттық проза және «Ақбілек» әлемі /мақала/	12
Аймауытов Жүсіпбек шығармалары. Жүсіпбек Аймауытовтың прозасы	24
Жүсіпбек Аймауытовтың өлеңдері.....	30
Жүсіпбек Аймауытовтың пьесалары	32
Жүсіпбек Аймауытовтың аудармалары	33
Жүсіпбек Аймауытовтың публицистикасы	34
Көркем әдебиет туралы мақалалары	39
Баспасөз жайлы мақалалары.....	41
Мәдениет өнер жайлы мақалалары	41
Жүсіпбек Аймауытовтың ғылыми-педагогикалық еңбектері.....	43
Жүсіпбек Аймауытовтың оқулықтары мен оқу құралдары	46
Ж. Аймауытов ғылыми еңбектерде (диссертациялар, монографиялар).....	47
Өмірі мен шығармашылығы	52
Жүсіпбек Аймауытұлының әдеби мұрасы	71

«Ақбілек» романы жайлы.....	86
«Қартқожа» романы жайлы.....	90
«Күнекейдің жазығы» романы жайлы	91
Ғылым, білім, ағарту саласында.....	92
Ж. Аймауытов баспасөз саласында.....	99
Жүсіпбек Аймауытов және өнер, мәдениет	100
Ж. Аймауытов бейнесі әдебиет пен өнерде	101
Есімдердің алфавиттік көрсеткіші	104

СОДЕРЖАНИЕ

От составителя.....	114
Рымгали Н. Жусупбек Аймауытов	117
Бурабаев М.С. [Жусупбек Аймаутов]	131
Бадиков В. Основоположник казахского романа	136
Произведения Ж. Аймаутова	141
Литература о жизни и творчестве Ж. Аймаутова.....	142
Аймаутов Ж. Воспитание (отрывки)	155
Алфавитный указатель имен авторов, редакторов, составителей, рецензентов	159

ЖҮСІПБЕК АЙМАУЫТОВ:

**Библиографиялық көрсеткіш
Жусупбек Аймаутов: Библиографический указатель**

Составители:

*Исаканова С.Ш.
Жилкибекова А.А.
Исакаева М.Ж.*

Редакторы:

*Жиенбаева М.А.
Шайкенова Н.Г.
Шахметова Ш.Г.*

Подписано в печать 19.04.11 г. Формат 84х60 1/16.
Бумага офсетная. Гарнитура Times. Объем в усл. печ. лист. 6,8.
Объем в уч. изд. лист. 3,7. Тираж 200 экз.

Отпечатано в ТОО НПФ «ЭКО».
140000. Республика Казахстан, г. Павлодар,
ул. 29 Ноября, 2, тел.: 8 (7182) 32-16-08